

Rokasgrāmata par krājaizdevu sabiedrībām

SATURS

PRIEKŠVārds

IEVADS

1 Krājaizdevu sabiedrības pasaulē.....	10
1.1. Vēsture	13
1.2. ASV	15
1.3. Latviešu krājaizdevu sabiedrības ASV	19
1.4. Kanāda	22
1.5. Lietuva	26
1.6. Polija	30
1.7. Ziemeļīrija	32
1.8. Kopsavilkums par krājaizdevu sabiedrību piemēriem pasaulē	34
2 Krājaizdevu sabiedrības Latvijā.....	36
Krājaizdevu sabiedrības Latvijā pirmā pasaules kara un starpkaru periodā (1918–1939)	
2.1. Krājaizdevu sabiedrības Latvijā pirmskara laikā	37
2.2. Krājaizdevu sabiedrību attīstība pirmās neatkarīgās Latvijas laikā	38
2.3. Krājaizdevu sabiedrību finansiālie aspekti	42
2.4. Kredītkooperatīvu darbība pēc 20. gs. 30. gadu krīzes	53
2.5. Krājaizdevu sabiedrības Ulmaņa laikos	58
2.6 Krājaizdevu sabiedrības Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas.....	59
2.7. Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību attīstības hronika līdz 2016. gadam	63
2.8. Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību raksturojošo finanšu rādītāju dinamika un tendences 2000.– 2015. gadā	86
2.9. Nobeiguma secinājumi	95
3 Praktiski soļi līdz savai kooperatīvajai krājaizdevu sabiedrībai.....	98
3.1. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības izmaksas	99
3.2. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības dibināšanas stadijas	101
3.3. Nepieciešamie dokumenti, lai sagatavotu iesniegumu FKTK licences saņemšanai	104
4 Galvenās atziņas un skats nākotnē, stiprinot kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību.....	119

PRIEKŠVārds

Rokasgrāmatu veidoja un sakārtoja autoru kolektīvs: Rihards Strenga, Madara Māra Irbe, Jānis Paiders, Mārtiņš Locs, Madara Lece, Agnese Priede un Arnis Koroševskis.

Grāmatas veidotāji pateicas Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centram par sniegto finansiālo atbalstu grāmatas veidošanā; Ērikam Čoderam, Olgai Kazačkovai, Uldim Cimdiņam, Artūram Korbatam un Voldemāram Burgim par sniegtajām intervijām. Par atbalstu grāmatas veidošanas procesā sakām paldies Krājaizdevu apvienības valdei – kolēģiem Arnim Lemešenokam, Pēterim Martinsonam un Ludmilai Tjujuševai. Paldies Inesim Feiferim par viedo padomu un iespēju paraudzīties uz finanšu sektoru globālāk, saskatot lielās kopsakarības. Protams, pateicamies Dzintaram Vaivodam, kurš pacietīgi vairāku mēnešu garumā ir uzraudzījis grāmatas tapšanas procesu un vienmēr bijis atvērts jautājumiem un konsultācijām.

Vēlamies pateikties arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas bibliotekārai Ilzei Balodei, kura palīdzēja apkopot lielu materiālu apjomu no arhīviem.

Mans ceļš līdz kooperatīvo krājaizdevu pasaulei ir bijis gana unikāls. Pirmo reizi iepazīstoties ar Baltijas valstu un Polijas ekonomiku, padziļināti izanalizējot lielas skandināvu bankas klientu portfeli un veicot tirgus potenciāla izpēti un analīzi mazo un vidējo uzņēmumu sektorā, jau tolaik izkristalizējās secinājums, ka Latvijas uzņēmumu stuktūra acīmredzami atšķiras no Igaunijas un Lietuvas uzņēmumiem, bet vēl jo vairāk – no Polijas. Tas bija 2012. gadā, kad pirmo reizi sapratu, ka mūsu uzņēmumi ir mazāk kapitalizēti, nav spēcīgu vidēju uzņēmumu, savukārt mazajiem uzņēmējiem trūkst finanšu līdzekļu. Ir pagājuši vairāki gadi, bet par šīm problēmām mēs runājam arvien aktīvāk. Un turpinām meklēt Latvijas Nokia vai Skype.

Vēlāk, Rīgas Ekonomikas augstskolā gatavojot publikāciju par riska kapitāla tirgu Latvijā, iezīmējās viena spēcīga paradigma – ir nauda, bet nav, kur to likt! Nav inovatīvu ideju, slimojam ar “Eiropas fondu” slimību, un jaunajiem uzņēmējiem ir grūti dalīties ar investoriem.

Visbeidzot, kad bija man iespēja pētnieku komandā gatavot Latvijas finanšu tirgus nepilnību analīzi Eiropas Komsijas vajadzībām, pētot Latvijas MVU finansēšanas tirgus pontenciālu 2014.–2020. gadam, atbilde izskriztalizējās pilnībā. Problēma nav inovatīvu programmu trūkumā vai nepieejamā finansējumā (vidējiem un lieliem uzņēmumiem), bet tieši pašos mazākajos kredītos – mikrokredītos līdz 25 000 EUR. Līdz 2020. gadam pat ar visu ES finansējumu un banku kredītu portfeļa pieaugumu finansējuma iztrūkums ir prognozēts līdz pat 572 miljoniem eiro. Tas nozīmē, ka ir jāmeklē risinājumi. Ja mazais individuālais komersants, mājražotājs, jaunā zemnieku saimniecība netiks pie finansējuma, mēs nevaram cerēt uz tālāku attīstību. Katrs lielais sākumā ir bijis mazs...

Tas viss noveda mani pie Krājaizdevu apvienības, kur iepazinos ar Dzintaru Vaivodu. 2015. gadā pieredzes brauciena laikā uz Lietuvu dzima ideja par roksagrāmatu, kas cilvēkiem piedāvātu pilnvērtīgu redzējumu un ieskatu par kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām. Vēlāk apvienoju spēkus ar savu lielisko kolēģi Madaru Māru Irbi, kas iesaistījās grāmatas tapšanā no pirmās dienas. Liels paldies Madarai par lielo pacietību un neizsīkstošo enerģiju šajā izaicinājumu pilnajā darbā!

Savu darbu un ieguldījumu Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību kustībā esmu vienmēr redzējis kā lielu ieguldījumu nākotnē. Es ticu, ka, veicinot šo kustību un kopīgi strādājot, mēs atrisināsim finanšu pratības izaicinājumus, pieaugs mūsu uzkrājumi, ieguldījumi, uzņēmējiem būs iespējas ieguldīt kapitālā. Visbeidzot – mēs iemācīsimies strādāt kopā, plecu pie pleca, lai radītu spēcīgu finanšu sistēmu, kas dos papildu iespējas Latvijas ekonomikai.

Rihards Strenga

Rokasgrāmata par korporatīvajām krājaizdevu sabiedrībām (turpmāk tekstā KKS) paredzēta ikvienam interesentam, kas vēlas apgūt un plašāk izziņāt KKS būtību, funkcijas, vēsturisko attīstību un praksi mūsdienās.

Rokasgrāmatā ir četras nodaļas. Ievadā tiek skaidroti ar KKS saistīti pamatjautājumi.

1. nodaļā aplūkotas vispārīgas globālas tendences KKS darbībā un atsevišķi sniegts ieskats dažās spilgtākajās ārzemju praksēs (ASV, Kanādā, Austrālijā, Ziemeļīrijā, Polijā, Lietuvā, Igaunijā). Rokasgrāmatas

2. nodaļā skaidrota KKS prakses vēsture Latvijā – ērti pārlūkojams hronoloģisks pārskats par KKS pirms Latvijas valsts dibināšanas, starpkaru periodā un pēc neatkarības atgūšanas.

3. nodaļa veltīta KKS dokumentācijas un būtisku juridisko un birokrātisko faktoru skaidrošanai. Rokasgrāmatas noslēgumā ieskicētas dažas KKS attīstības tendences un KKS nozīmība sabiedrībā.

Pirms šo jautājumu un problēmu aplūkošanas ir būtiski pakavēties pie atsevišķiem pamatjautājumiem un fundamentāliem, turpmāk bieži sastopamiem jēdzieniem.

Kredīts ir viens no galvenajiem finanšu avotiem, kas spēj tieši ietekmēt saimniecību ražošanas un pārdošanas apjomus. Kredītu nozīme tautsaimniecībā arvien palielinās, jo pieaug gan attīstības izmaksas, gan arī potenciālās izaugsmes iespējas ne tikai Latvijas tirgū, bet arī visā pasaulē. Ražošanas apjomi ir atkarīgi no pieprasījuma un no finanšu resursiem, kas ir pieejami tirgū; tos lielā mērā veido kredīti. Latvijas Komercbanku asociācijas (LKA) Kredītēšanas komitejas līdzpriekšsēdētājs Kārlis Danēvičs atzinīgi vērtē, ka kredītēšanas apjoma pieaugums arī parāda tempu, kādā attīstās Latvijas ekonomika. 2015. gada noslēgumā tie bija 2,5–3 procenti.

Kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība jeb kredītkooperācija ir biedru dibināts un pārvaldīts finanšu kooperatīvs, kas sniedz galvenos finanšu pakalpojumus un veic operācijas līdzīgi kā komercbanka. Galvenā atšķirība – KKS biedri ir to īpašnieki, līdz ar to pakalpojumu sniedzēju un pakalpojumu ņēmēju attiecības

ir citā līmenī. Tas attiecas gan uz zināšanām par saviem biedriem – pakalpojumu saņēmējiem, gan arī uz pakalpojumu elastību. KKS iedalās pēc teritoriālā vai interešu principa, kas nosaka to darbības teritoriju un mērķauditoriju – biedrus. Kredītkooperāciju vadmotīvs – ar savu darbību sekmēt savu biedru labklājību.

KKS ir biedru dibinātas bezpeļņas organizācijas, kas darbojas savu biedru interesēs. Tās nodrošina biedrus ar pielāgotiem aizdevumiem un iespējām veikt izdevīgus ieguldījumus, kā arī izglīto par kredītiem un to izmantošanu patēriņam vai ražošanai, līdzekļu noguldīšanas izdevīgumu, lai sekmētu naudas apgrozību un palielinātu savu kapitālu un finanšu darījumu lietderīgumu.

KKS tiek veidotas dažādu problēmu risināšanai:

- Lai risinātu naudas līdzekļu trūkuma problēmu teritorijās, kurās tās darbojas;
- Lai apvienotu mazturīgo personu vai personu grupu vājo kredītspēju;
- Lai piedāvātu alternatīvu augļotāju un banku pieprasīto aizdevumu augstajām likmēm un noguldījumu zemajām likmēm;
- Lai aizpildītu piemērotu kredītresursu trūkumu valstī.

KKS saviem biedriem sniedz šādus pakalpojumus:

- Noguldījumu piesaistīšana;
- Kreditēšana, ieskaitot finanšu līzingu;
- Maksājumi biedru apkalpošanai;
- Tirdzniecība ar naudas tirgus instrumentiem, valūtu, finanšu līgumiem, vērtspapīriem biedru uzdevumā;
- Biedru vērtību uzglabāšana;
- Konsultācijas finanšu jautājumos.

KKS darbojās līdzīgi kā kredīt biedrības, veidojot kapitālu no biedru dalības maksas (pajas), ko iekasēja, ieturot 10% no izsniedzamā aizdevuma apjoma. Katram biedram bija viena balss lēmumu pieņemšanā un bija tiesības veikt ieguldījumus un saņemt aizdevumus. KKS likvidēšanas gadījumā rezerves kapitālu un citus iekrājumus, kas tieši nepiederēja atsevišķiem

paju turētājiem, nedrīkstēja sadalīt starp biedriem, kā tas bija raksturīgs kredīt biedrībām, tāpēc biedriem bija garantija par saviem ieguldījumiem. Kredīt kooperācijas kā finanšu iestādes sabiedrībā kļuva populāras.

Lai kļūtu par kādas KKS biedru, ir vai nu jādzīvo konkrētajā pašvaldībā, vai arī šajā pašvaldībā jābūt nekustamajam īpašumam. Par KKS biedru var kļūt arī persona, kas konkrētajā pašvaldībā nodarbojas ar komercdarbību.

Nākotnē, KKS kustībai attīstoties, paralēli noteiki ir jāpabeidz darbs pie normatīvajiem aktiem un jāuzlabo divas lietas. Pirmkārt, jāļauj tām KKS, kuras vēlas, pēc brīvprātības principa izsniegt mikrokredītus juridiskām personām. Otrkārt, normatīvajiem aktiem jāatļauj viedot 2. līmeņa KKS, lai krājaizdevu sabiedrības varētu kooperēties un pārvaldīt savus finanšu resursus daudz efektīvāk – līdzīgi, kā tas notiek daudzviet pasaulē. Šis arī bija viens no šķēršļiem, kāpēc KKS kustība nav attīstījies straujāk.

Visbeidzot, KKS pēc 2020. gada būs liels atspaidis Latvijas tālākajai ekonomiskajai attīstībai, jo Eiropas fondu kopējās stratēģijas maiņa noteiki liks meklēt jaunas iespējas, kā attīstīt uzņēmējdarbības vidi un īstenot investīciju projektus, kas veido telpu, kurā dzīvojam.

Krājaizdevu sabiedrības pasaulē

NODAĻĀ PAR

- Vēsture
- ASV
- Latviešu krājaizdevu sabiedrības ASV
- Kanāda
- Lietuva
- Polija
- Ziemeļīrija
- Kopsavilkums par krājaizdevu sabiedrību piemēriem pasaulē

Krājaizdevu sabiedrības visā pasaulē ir lielisks veids, kā cīnīties pret finansiālo nevienlīdzību. Nodrošinot depozītu iespējas un zemu izmaksu kredītus cilvēkiem, kuri citādi tos var nemaz nedabūt, krājaizdevu sabiedrības garantē stabilitāti. Attiecīgi krājaizdevu sabiedrībām, sevišķi Rietumeiropā, ir liels atbalsts gan no valsts, gan pašvaldību puses.

“Kopš 2000. gada krājaizdevu sabiedrību biedru skaits visā pasaulē ir dubultojies – no 108 līdz 217 miljoniem.

Economist, 2015

Krājaizdevu sabiedrībām ir ļoti būtiska loma uzņēmējdarbības attīstībā un uzņēmumu izaugsmē, īpaši mikro, mazo un vidējo uzņēmumu segmentā. Šo uzņēmumu attīstība nodrošina papildu darba vietas un ekonomisko izaugsmi, kā arī valsts ekonomikas sistēmas pamatu. Turklāt krājaizdevu sabiedrības ir ilgtspējīgas finanšu institūcijas – pirmkārt jau to darbības principu dēļ. Papildus savu biedru labklājības veicināšanai KKS attīsta arī apkārtējo vidi un sabiedrību. Otrkārt, krājaizdevu sabiedrības parasti nav pakļautas tiešai valsts bankas kontrolei, tādējādi tās spēj efektīvi pielāgoties ekonomikas un demogrāfijas izmaiņām.

Cita joma, kurā krājaizdevu sabiedrības ir ārkārtīgi nozīmīgas, kā to spilgti parāda

Lietuvas un Ziemeļīrijas pieredze, ir lauksaimniecība. Komerbankas pakāpeniski optimizē savu darbu, slēdzot filiāles nelielās pilsētās un lauku reģionos, līdz ar to šo reģionu iedzīvotāji aizvien vairāk izmanto krājaizdevu sabiedrības.

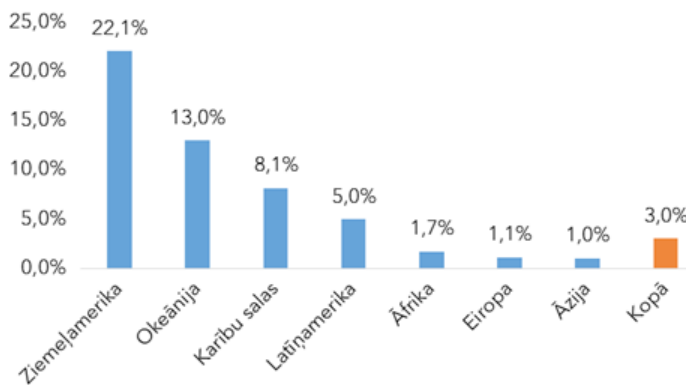
Šajā nodaļā apskatīti krājaizdevu sabiedrību piemēri piecās valstīs: ASV un Kanādā, kur krājaizdevu sabiedrību tradīcija ir ļoti sena, Ziemeļīrijā, kur plaša iedzīvotāju iesaistīšanās krājaizdevu sabiedrībās ir intensīvi sekmējusi ekonomikas attīstību, kā arī Polijā un Lietuvā, kuru pieredze ar krājaizdevu sabiedrībām nav ilgstoša, taču var kalpot par lielisku piemēru Latvijas tālākajai attīstībai.

“*Krājaizdevu sabiedrību struktūra nozīmē, ka samaksa par veiktajiem pasākumiem ir zemāka, taču tās tik un tā nodrošina lielisku apkalpošanu teju visā valsts teritorijā.*

*Kleiss Fornels,
Amerikas klientu apkalpošanas apmierinātības indekss (Karp, 2016)*

Krājaizdevu sabiedrības ir dibinātas visos kontinentos, izņemot Antarktīdu (tajā darbojas vairākas Austrālijas krājaizdevu sabiedrības). Lielākā organizācija pasaulē, kas apvieno šādas sabiedrības dažādās valstīs, ir Pasaules krājaizdevu sabiedrību padome (*World Council of Credit Unions*).

Iedzīvotāju īpatsvars krājaizdevu sabiedrībās reģionos:

Pasaules krājaizdevu sabiedrību padome ir vadošā krājaizdevu sabiedrību starptautiskā organizācija. Tā dibināta 1971. gadā un atbalsta ilgtspējīgu krājaizdevu sabiedrību un citu finanšu kooperatīvu attīstību visā pasaulē. Šajā organizācijā ietilpst aptuveni 57 480 krājaizdevu sabiedrību ar vairāk nekā 210 miljoniem biedru no 105 valstīm. Tās galvenie mērķi ir nodrošināt tehnisku palīdzību un apmācību krājaizdevu sabiedrību vadībā, samazināt likumdošanas ietekmi uz krājaizdevu sabiedrību attīstības kavēšanu, palielināt jauniešu iesaisti krājaizdevu sabiedrībās un palielināt iedzīvotāju piekļuvi krājaizdevu sabiedrībām nomaļos reģionos, piemēram, īstenojot programmas tādās valstīs kā Kolumbija, Gvatemala, Haiti, Libērija, Ruanda.

World
Council
of Credit
Unions, Inc.

**Pasaules krājaizdevu
sabiedrību padome**

Pasaules krājaizdevu sabiedrības padomes galvenais mērķis ir veicināt banku pieejamību attīstības valstīs. Pašlaik pasaulē aptuveni 2 miljardi cilvēku nesaņem nekāda veida banku pakalpojumus, jo viņiem trūkst naudas to izmantošanai. Krājaizdevu sabiedrības ir viens no izdevīgākajiem veidiem valstu attīstībai un palīdzības nodrošināšanai, jo tās vada paši krājaizdevu sabiedrību biedri, tās palīdz cilvēkiem, kuriem tas ir visvairāk nepieciešams, un tās iespējams izmantot valstīs ar dažādu attīstības līmeni. Veiksmīgi piemēri, kā krājaizdevu sabiedrības palīdz paaugstināt labklājības līmeni, ir novērojami tik dažādās valstīs kā Kanāda, Gruzija un Etiopija (WCCU Credit Union Annual Report 2014).

	Vērtības pieaugums	Aizdevums pieaugums	Uzkrātais pieaugums	Rezervju pieaugums	Biedru sk. pieaugums
Koreja	39%	30%	43%	33%	5%
Austrālija	35%	40%	36%	38%	-1%
Polija	26%	24%	29%	3.8%	9%
Anglija	25%	14%	31%	25%	21%
Kanāda	24%	23%	24%	19%	-7%
ASV	9%	1.1%	10.5%	9.9%	1.5%
Īrija	3%	30%	43%	33%	5%

Tabulā redzama KS izaugsme valstīs ar attīstītu krājaizdevu sabiedrību sektoru laikā no 2008. līdz 2009. gadam. Visstraujākā izaugsme bijusi Polijā, seko ASV un Kanāda.

1.1. Vēsture

Krājaizdevu sabiedrību pirmsākumi meklējami 19. gadsimta vidū Vācijā, kad tika nodibinātas divu veidu – Šulces-Dēličes un Raifeisena – kredītkooperācijas, lai palīdzētu vācu sabiedrībai pārvarēt ekonomikas pārmaiņas. Šulces-Dēličes sabiedrības tika izveidotas pilsētu amatniekiem un namīpašniekiem, bet Raifeisena sabiedrības – lauksaimniekiem un zemniekiem. Šīs pirmās krājaizdevu sabiedrības varēja paplašināt savu darbību tur, kur bankas nedarbojās, jo tām bija piekļuve pilnīgai informācijai par teritoriju, kurā tās strādāja, un par cilvēkiem, kuriem tika izsniegti aizdevumi, tātad – par biedriem.

19. gadsimta sākumā no visas pasaules izolētajā Japānā attīstījās ciematu apvienības, pazīstamas kā *gojōkō*.

Tajās katrs iedzīvotājs varēja 100 dienas aizņemties naudu bez maksas, un šo iespēju finansēja pārējais ciemats.

Vācijas krājaizdevu sabiedrības kļuva par paraugu kredītkooperatīviem citviet Eiropā, tostarp arī Latvijā. Balstoties uz Šulces-Dēličes modeli, nākamās sabiedrības tika dibinātas Itālijā un

Austrijā. Savukārt līdzīga ideja, bet citādā izpildījumā tika realizēta Lielbritānijā – tika nodibināts Ročdēlas kooperatīvais veikals, kas ievēroja līdzīgus principus kā krājaizdevu sabiedrības: atvērtība; brīvprātīga dalība; demokrātiska kontrole; pārvaldes struktūra, kas piešķir ikvienam biedram vienu balsi; ierobežoti ieņēmumi par paša iemaksāto kapitālu; peļņa biedriem, kas ir proporcionāla darbam veikalā. Šis kooperācijas veids guva panākumus un popularitāti arī citviet pasaulē.

1912. gadā Vācijas krājaizdevu sabiedrībās jau bija
641 000 biedru

20. gadsimta sākumā ideja par krājaizdevu sabiedrībām nonāca arī līdz Kanādai, kur tā tika realizēta divos veidos – krājaizdevu sabiedrības un caisse populaire jeb cilvēku bankas. Principi būtībā bija vieni un tie paši, tikai caisse populaire tika veidotas ar reliģiskiem un politiskiem motīviem. No Kanādas krājaizdevu sabiedrību koncepts nonāca Amerikas Savienotajās Valstīs. Kad KKS ieviešanas komandai pievienojās profesionāli likumdevēji, juristi un baņķieri, tur izveidojās Amerikas krājaizdevu sabiedrību kustība,.

1932. gadā Kanādā un 1934. gadā ASV tika pieņemti likumi, kas definēja krājaizdevu sabiedrību struktūru un darbību juridiskā formā; tie kalpoja par paraugu visai pasaulei. ASV tika nodibināta Nacionālā Krājaizdevu sabiedrību asociācija, kas rosināja krājaizdevu sabiedrību izveidi citviet pasaulē, arī Īrijā pagājušā gadsimta gados.

Katru gadu oktobra trešajā ceturtdienā tiek atzīmēta
Starptautiskā krājaizdevu sabiedrību diena

Arī mūsdienās krājaizdevu sabiedrību ideāli, principi un prakse tiek ieviesta dažādās valstīs, izmantojot veiksmīgos Eiropas, ASV un Kanādas piemērus. Tas notiek profesionālu apmācību un konsultāciju ceļā. Tieši ASV un Kanādas krājaizdevu sabiedrību organizācijas ir sekmējušas kredītkooperāciju izveidi Baltijas valstīs, un vislielākie panākumi šajā jomā bijuši Lietuvai.

1.2. ASV

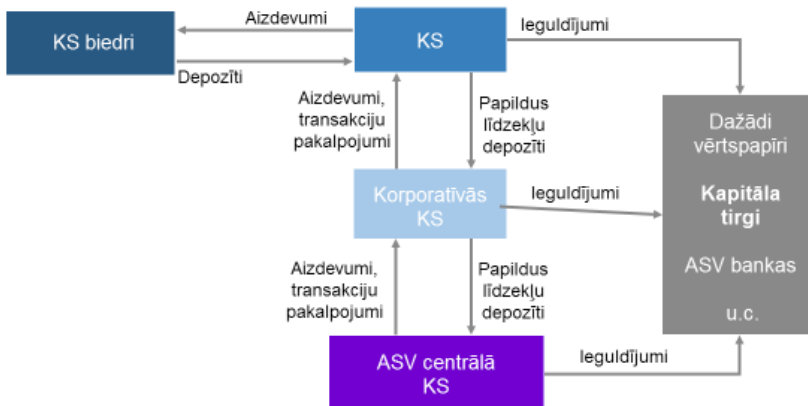
Tāpat kā citur pasaulē, arī ASV krājaizdevu sabiedrības vēsturiski radās vienā draudzē, arodbiedrībā, darbavietā vai pilsētā. Pirmā krājaizdevu sabiedrība ASV 1908. gada 24. novembrī tika nodibināta Mančestrā, Ņūhempšīrā, un to izveidoja franciski runājošie imigranti no Kanādas. Tās panākumi bija ļoti nozīmīgi citu krājaizdevu sabiedrību izveidei ASV. Atšķirībā no Vācijas vai Kanādas lielākā daļa krājaizdevu sabiedrību ASV ir saistītas ar darbavietu, jo jau agrīnā krājaizdevu sabiedrības attīstības posmā tās tika saistītas ar darba algu – bija iespējams izmantot nākotnes algu, lai garantētu aizdevumu apmaksu.

Krājaizdevu sabiedrībā konta atvēršana ir **vienkāršāka nekā bankā** – bankā nepieciešams iemaksāt depozītu 50–100 dolāru apmērā, bet krājaizdevu sabiedrībai **pietiek ar pieciem dolāriem**

Mūsdienās ASV krājaizdevu sabiedrību sistēma sastāv no trim līmeņiem:

- Vietējais līmenis (*krājaizdevu sabiedrības*);
- Reģionālais līmenis (*korporatīvās krājaizdevu sabiedrības, kuras izveido federālā valdība*);
- Nacionālais līmenis (*ASV Centrālā krājaizdevu sabiedrība*).

ASV krājaizdevu sabiedrību struktūras shēma

ASV ir trīs līmeņu krājaizdevu sabiedrību sistēma, kurā ietilpst vietējā līmeņa krājaizdevu sabiedrības (to vidū ir arī sabiedrības, kas darbojas ļoti plašā teritorijā un ar daudziem biedriem; to galvenā pazīme ir privātpersonu apkalpošana), korporatīvās krājaizdevu sabiedrības (nodrošina finanšu pakalpojumus zemākā līmeņa krājaizdevu sabiedrībām un dažkārt tiek sauktas par “krājaizdevu sabiedrību krājaizdevu sabiedrībām”) un ASV Centrālā krājaizdevu sabiedrība, kas kontrolē un nodrošina finanšu pakalpojumus korporatīvajām sabiedrībām. Augstāka līmeņa sabiedrības nodrošina zemākā līmeņa sabiedrībām aizdevumus un kontrolē transakciju pakalpojumu veikšanu, savukārt zemāka līmeņa sabiedrības var ieguldīt liekos līdzekļus augstāka līmeņa sabiedrībās. Turklāt visas krājaizdevu sabiedrības iesaistās darījumos kapitāla tirgos (pērk un pārdod vērtspapīrus, veic darījumus ar komercbankām utt.), savukārt visas sistēmas darbību nodrošina vietējā līmeņa krājaizdevu sabiedrību biedri, kuri veic ieguldījumus un ņem kredītus no savas krājaizdevu sabiedrības.

Zemākā līmeņa krājaizdevu sabiedrības apkalpo cilvēkus, kuri pieder konkrētai “dalības jomai”, piemēram, profesijai, savienībai vai ģeogrāfiskajai teritorijai.

Pašlaik ASV krājaizdevu sabiedrībās ir

100 miljoni biedru (43,7% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju), savukārt to institūcijās ir nodarbināti aptuveni 230 tūkstoši cilvēku.

2012. gada martā ASV krājaizdevu sabiedrību kopējais kapitāls

pārsniedza vienu triljonu ASV dolāru.

2013. gada beigās ASV bija **6687 krājaizdevu sabiedrības.**

Vairākums krājaizdevu sabiedrību ir nelielas un piedāvā ierobežotu pakalpojumu klāstu, tomēr tās visas nodrošina depozītus, izsniedz kredītus un veicina sabiedrības labklājību. Katra krājaizdevu sabiedrība ASV apkalpo vidēji 14 576 biedrus, bet biedru skaita mediāna visām krājaizdevu sabiedrībām ir 3018, kas nozīmē, ka tirgū izteikti dominē lielās reģionālā līmeņa organizācijas, piemēram, kara flotes vai uzņēmuma Boeing krājaizdevu sabiedrība.

BECU ir ceturrtā lielākā krājaizdevu sabiedrība ASV, kas sākumā bija paredzēta Boeing darbiniekiem, bet tagad uzņem jebkuru cilvēku, kurš strādā vai ir strādājis šajā aviouzņēmumā vai dzīvo, strādā vai mācās Vašingtonas štatā, kā arī šādu cilvēku ģimenes locekļus. BECU ir vairāk nekā 925 000 biedru, un šajā krājaizdevu sabiedrībā spilgti izpaužas KKS labākie principi: rūpes par saviem biedriem un apkārtējo sabiedrību. BECU ir cieši saistīta ar Vašingtonas štata iedzīvotājiem un krājaizdevu

sabiedrības biedriem, un rūpes par sabiedrību izpaužas trīs galvenajos veidos: finanšu neatkarības nodrošināšanā, labdarībā un stipendiju piešķiršanā. Papildus sociāli atbildīgai uzņēmējdarbībai BECU nodrošina arī zemas procentu likmes aizdevumiem un augstus ieguvumus no depozītiem, kā arī daudzus citus pakalpojumus, ieskaitot kredītkaršu nodrošināšanu, jauniešu apmācību finanšu jomā, speciālistu konsultācijas un pensiju fondus.

BECU
*more than
 just money*

**BECU: Boeing
 Employee's Credit Union**

Visās reģionālā līmeņa un 95% vietējā līmeņa krājaizdevu sabiedrībās ieguldītā nauda tiek garantēta no ASV valdības puses (*Legal Information Institute, 2011*).

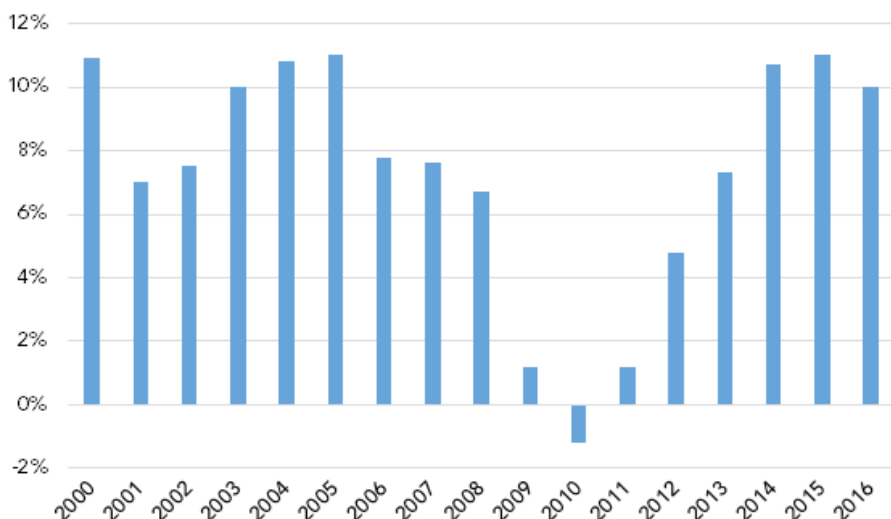
No likumdošanas viedokļa ASV krājaizdevu sabiedrības tiek uzskatītas par bezpeļņas organizācijām, jo to pamatideja ir **cilvēks palīdz cilvēkam** – krājaizdevu sabiedrības tiek izmantotas ne tikai peļņas gūšanai saviem biedriem, bet arī apkārtējās vides un sabiedrības labklājības nodrošināšanai un attīstībai (*Schenk, 2007*).

ASV krājaizdevu sabiedrībām ir vairākas finansiālas priekšrocības, salīdzinot ar tā paša reģiona bankām, piemēram, kontu bezmaksas uzturēšana, zemāki overdrafta maksājumi, zemāka komisijas maksa, izmantojot bankomātus, augstākas procentu likmes depozītiem, zemāki procentu maksājumi aizdevumiem un mobilo banku izmantošanas iespējas. Daļa ASV krājaizdevu

sabiedrību saviem biedriem neļauj iemaksāt naudu, izmantojot bankomātus, tomēr tās tiek strauji modernizētas un savās funkcijās daudz neatpaliek no lielajām bankām.

2006. gadā ASV krājaizdevu sabiedrības **apstiprināja 69% hipotēkas pieteikumu** no cilvēkiem ar zemiem un vidējiem ienākumiem, savukārt bankas un citi aizdevēji **apstiprināja tikai 47% pieteikumu**

Krājaizdevu sabiedrībās izsniegto kredītu pieaugums:

Pēdējos desmit gados krājaizdevu sabiedrību skaits ASV ir sarucis gandrīz par 40%, 2014. gada laikā – par 546 sabiedrībām, tomēr tas nenozīmē, ka šajā jomā būtu krīze. Krājaizdevu sabiedrības savstarpēji apvienojas, lai nodrošinātu saviem biedriem lielākas priekšrocības un izaugsmes iespējas, tādējādi palielinot arī savu peļņu un biedru skaitu. Piemēram, 2015. gada sākumā visu krājaizdevu sabiedrību aizdevumu apjoms bija pieaudzis par 10,6%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

2015. gada martā ASV krājaizdevu sabiedrībās palielinājās aizdoto līdzekļu apjoms jaunu un lietotu auto iegādei, kā arī dzīvojamu ēku hipotēkām. Kā redzams attēlā, pašlaik rit trešais gads, kad

krājaizdevu sabiedrībās ir novērojams aizdoto līdzekļu pieaugums. No organizācijas puses to var izskaidrot ar papildu naudas uzkrājumiem un zemām obligātajām procentu likmēm, savukārt biedri ir gatavi aizņemties naudu, jo, uzlabojoties finansiālajam stāvoklim, palielinās pieprasījums pēc automašīnām un citām iekārtām. Paredzams, ka 2016. gadā izsniegto kredītu pieaugums būs lielākais kopš 1980. gada, tad tas pamazām samazināsies, līdz sasniegs tādu pašu pieauguma ātrumu kā depozītiem.

ASV lielākā krājaizdevu sabiedrība ir **Navy Federal Credit Union** (*Kara flotes federālā krājaizdevu sabiedrība*). Tajā ir gandrīz 5,7 miljoni biedru – topošais, bijušais un esošais armijas personāls, civilie armijas darbinieki un ar armiju saistīto darbinieku ģimenes locekļi. Šīs krājaizdevu sabiedrības kopējie aktīvi ir 75,2 miljardi ASV dolāru, tajā strādā aptuveni 10 000 darbinieku 223 dažādās darba vietās (*Navy Federal Credit Union, 2016*).

No Kara flotes federālās krājaizdevu sabiedrības (lielākā krājaizdevu sabiedrība pasaulē) ***nekad nav atlaists neviens no apmēram 10 000 darbinieku***

1.3. Latviešu krājaizdevu sabiedrības ASV

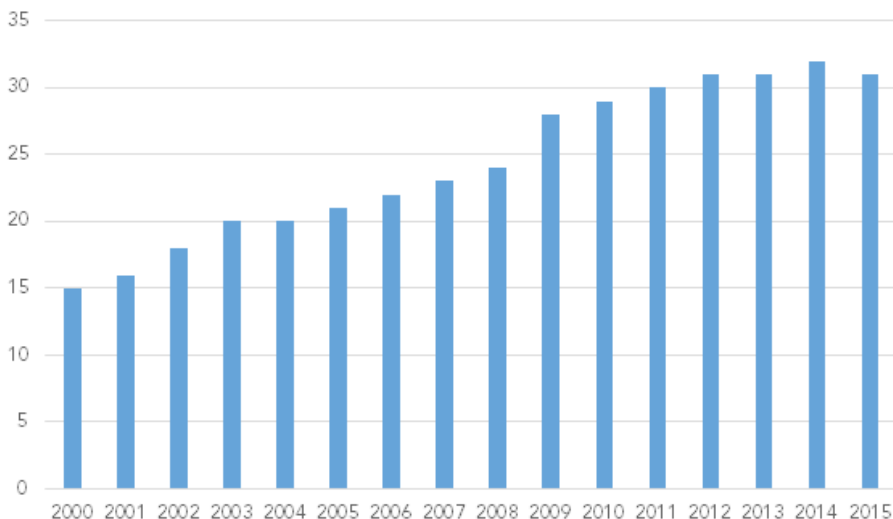
Pēc Otrā pasaules kara Latvijas bēgļi nonāca vairākās Rietumeiropas valstīs, daudzi – arī ASV, kur tika dibinātas kredītaizdevu sabiedrības Amerikas latviešiem, lai veicinātu latviešu labklājību ārzemēs. 1960. gadā Klīvlendā tika nodibināta pirmā un lielākā latviešu krājaizdevu sabiedrība ASV, kas atbalstīja kara bēgļus, aizdeva naudu īpašumu iegādei un nodrošināja finansējumu studijām ārzemēs. Nākamo vienpadsmit gadu laikā tika izveidotas septiņas latviešu krājaizdevu sabiedrības dažādās ASV vietās.

“ Šo krājaizdevu sabiedrību 1965. gadā nodibināja latvieši, lai cits citam palīdzētu attīstīties – vienalga, vai nepieciešams atbalstīt izglītības iegūšanu, veicināt mājas iegādi vai palīdzēt iegādāties automašīnu.

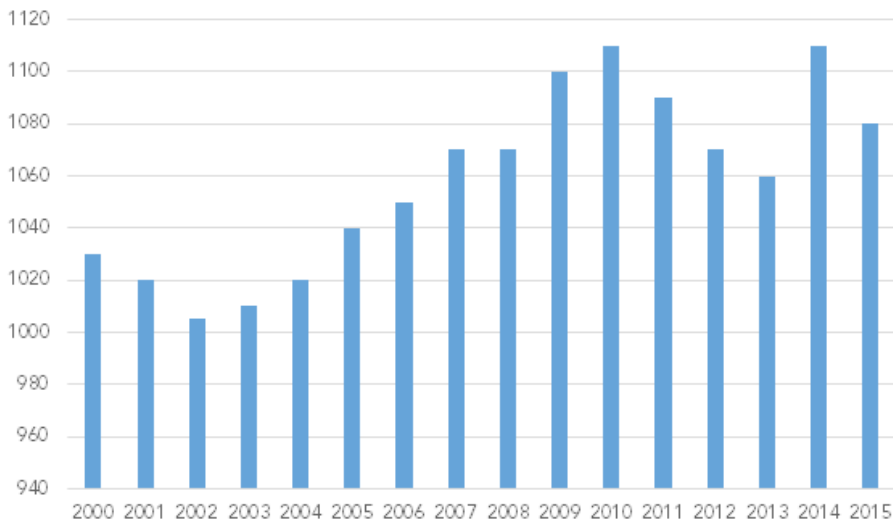
Latvian Cleveland Credit Union

Pašlaik lielākā ir Latviešu Klīvlendas krājaizdevu sabiedrība. Tajā ir 1090 biedru, strādā trīs pilna laika un divi nepilna laika darbinieki, un tās kopējie aktīvi pārsniedz 31 miljonu ASV dolāru (Cuhub, 2014), turklāt kopš 1997. gada sabiedrība novērtēta ar piecu zvaigžņu reitingu, kas nozīmē, ka tā ir viena no drošākajām ASV (*Latvian Cleveland Credit Union*, 2016).

Latviešu Klīvlendas kredītaizdevu sabiedrības kopējo aktīvu pieaugums (Skaitis milj.):

Latviešu Klīvlendas kredītaizdevu sabiedrības kopējo biedru skaita pieaugums:

- Melvilas latviešu federālajā krājaizdevu sabiedrībā ir 215 biedru, tai ir viens pilna laika darbinieks un 5 miljonu ASV dolāru aktīvi. Šī sabiedrība tika nodibināta 1967. gadā vienlaikus ar citām ASV latviešu krājaizdevu sabiedrībām.
- Mineapolisas latviešu krājaizdevu sabiedrībā ir 365 biedri, tās kopējais aktīvu apjoms – 4 miljoni ASV dolāru. Tajā strādā 2 pilna laika darbinieki, un arī šī krājaizdevu sabiedrība izveidota 1960. gadā.
- Latviešu mantojuma federālā krājaizdevu sabiedrība kopš nodibināšanas 1963. gadā ir nodrošinājusi finanšu pakalpojumus biedriem Mičiganas apkaimē, piemēram, kredītus auto un pirmā nekustamā īpašuma iegādei. Krājaizdevu sabiedrībā ir 699 biedri, tās kopējais aktīvu apjoms ir 6 miljoni ASV dolāru. Šai krājaizdevu sabiedrībai nav pilna laika darbinieku, bet vienā galvenajā birojā un trīs filiālēs tajā strādā deviņi nepilna laika darbinieki.

- Ņūdžersijas latviešu federālā krājaizdevu sabiedrība dibināta 1971. gada 21. janvārī, tās dibināšanas brīdī bankā tika noguldīti 36 000 ASV dolāru, pirmais miljons tika sasniegts 1979. gadā, bet pieci miljoni – 1994. gadā. Pašlaik krājaizdevu sabiedrības aktīvi pārsniedz 8 miljonus, bet biedru skaits – 340 cilvēku; viņu vidū ir turīgākie Ņūdžersijas noguldītāji.

- 1961. gadā tika nodibināta Viskonsinas latviešu krājaizdevu sabiedrība, kas apkalpo biedrus Viskonsinas štatā. Tajā ir 449 biedri, aktīvi pārsniedz 2,5 miljonus ASV dolāru. Šai sabiedrībai nav pilna laika darbinieku, bet ir 2 nepilna laika darbinieki, kas strādā galvenajā birojā un vienā filiālē.

- Kopš krājaizdevu sabiedrības atvēršanas 1969. gadā Ziemeļkalifornijas latviešu krājaizdevu sabiedrība ir apkalpojusi savus biedrus Sanfrancisko un Kalifornijas teritorijā, piedāvājot dažādus finanšu pakalpojumus. Pašlaik šajā organizācijā ir 182 cilvēki, kuru aktīvi pārsniedz 1,6 miljonus ASV dolāru.

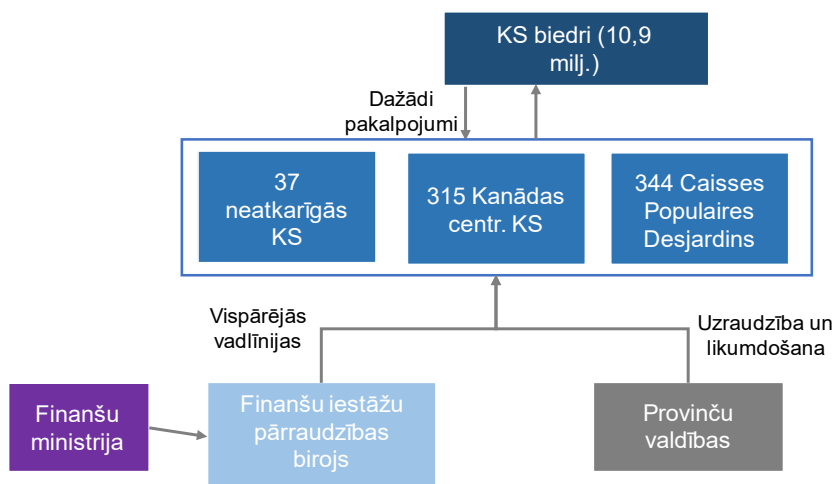
1.4. Kanāda

Krājaizdevu sabiedrību kustību Kanādā veicināja nepieciešamība pēc finanšu instrumentiem, kas atbalstītu lauksaimniecību un zemkopību. Krājaizdevu sabiedrības tika izveidotas, lai veicinātu produktu tirdzniecību, radītu iespējas ieguldījumiem, sekmētu abu nozaru produkcijas pieaugumu, kā arī, lai nodrošinātu reģionus ar apdrošināšanas pakalpojumiem un kredītkooperatīvu banku pakalpojumiem. Rezultātā krājaizdevu sabiedrības nodrošina pieprasītus pakalpojumus, kas ir ļoti būtiski maziem un vidējiem uzņēmumiem, ražotājiem un mājsaimniecībām, it īpaši reģionos. Turklāt krājaizdevu sabiedrības sekmē komunikāciju starp reģionu zemniekiem un lauksaimniekiem, ko nedara komercbankas.

'Caisse populaire', tulkojumā – "cilvēku banka",

ir franču termins, kas apzīmē krājaizdevu sabiedrības Kvebekas provincē Kanādā.

Kanādā krājaizdevu sabiedrības ir vienīgās finanšu institūcijas vairāk nekā 900 kopienās. To aizsākumi meklējami 1901. gadā, kad 80 biedri nodibināja pirmo krājaizdevu sabiedrību Kvebekā. Pakāpeniski krājaizdevu sabiedrības tika dibinātas citos reģionos, it īpaši - 1930. gados, kad tika piedzīvota Lielā depresija. Tās pildīja komercbanku funkcijas reģionos, kur lielas bankas un to filiāles nepiedāvāja savus pakalpojumus.

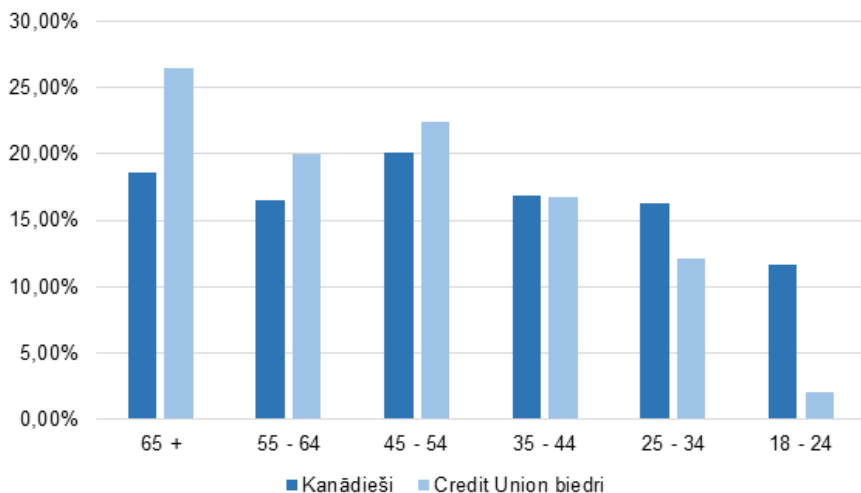
Kanādā visas krājaizdevu sabiedrības kontrolē gan Finanšu ministrijas pakļautībā esošais Finanšu iestāžu pārraudzības birojs, kas nodrošina tikai vispārējas vadlīnijas, gan provinču valdības, kas ir tiešāk saistītas ar krājaizdevu sabiedrību kontroli. 2012. gadā tika pieņemts likums, kas atļauj dibināt federālās krājaizdevu sabiedrības, radot trīs līmeņu sistēmu, taču neviena šāda sabiedrība nav dibināta. Krājaizdevu sabiedrības un caisses populaires (to nosaukums franču valodā) darbojas katrā Kanādas provincē, taču Kvebekā visas krājaizdevu sabiedrības ir apvienotas Caisses Populaires Desjardins savienībā, bet ārpus tās – Kanādas centrālajā krājaizdevu sabiedrībā.

Kopš 20. gadsimta sākuma krājaizdevu sabiedrību loma Kanādas reģionu ekonomikas attīstībā ir pakāpeniski palielinājusies. Kanādā krājaizdevu sabiedrības ir otrās lielākās aizdevējas maziem uzņēmumiem. Turklāt šajā valstī ir augstākais biedru skaits krājaizdevu sabiedrībās uz vienu cilvēku - viens no trim Kanādas iedzīvotājiem ir biedrs kādā krājaizdevu sabiedrībā, tāpēc kopējais biedru skaits pārsniedz 10 miljonus cilvēku, bet kopējie aktīvi - 160.9 miljardus ASV dolāru.

Veiksmes stāsts no ASV:

“ Mēs ar savu dēlu, kas ir misionārs, kļuvām par krājaizdevu biedrības locekļiem pirms četriem gadiem, lai būtu iespējams pārvaldīt viņa finanses dažādās valstīs. Mēs ļoti novērtējam to, cik ātri iespējams veikt naudas pārskaitījumus. Krājaizdevu biedrība ir ļāvusi mums turpināt darbu Dienvidaustrumāzijā, kur daudzi cilvēki cieš no nabadzības – mēs tos atbalstām ar pārtiku, apģērbu, medicīnu un citām nepieciešamām lietām.

Krājaizdevu sabiedrības regulāri tiek augstu novērtētas ar balvām par izcilu klientu apkalpošanu, un šajā jomā tas pārspēj banku novērtējumus – to veicina kredītkooperatīva politika, konkrēti mērķi un tādi darbības virzieni, kas vērsti uz kopienu ilgtspējīgu attīstību (Canada, 2016). Tāpat arī krājaizdevu sabiedrības spēj pozitīvi ietekmēt kopienas, kurā novērojams ilgtermiņa ekonomikas panākums un iedzīvotāju skaita samazināšanās. Tas tiek īstenots, mērķtiecīgi darbojoties lauksaimniecības, zemkopības, zivsaimniecības un mežkopības nozarēs, sekmējot nozarēs strādājošo piekļuvi tirgošanas kanāliem un finanšu resursiem.

Kanāda ir valsts ar lielāko krājaizdevu sabiedrības biedru īpatsvaru pasaulē – aptuveni katrs trešais iedzīvotājs ir kādas krājaizdevu sabiedrības biedrs. Kanādas KS ir iesaistījušies cilvēki, kuriem ir vismaz vidusskolas izglītība, tos biežāk izmanto sievietes, nevis vīrieši, un kā grafikā redzams, krājaizdevu sabiedrības ir īpaši populāras cilvēkiem vecumā virs 45 gadiem. Kanādas krājaizdevu sabiedrības galvenokārt izmanto cilvēki ar vidējiem un vidēji zemiem ienākumiem, kas atspoguļo krājaizdevu sabiedrību mērķi veicināt sociāli un finansiāli nenodrošinātu cilvēku labklājību.

Krājaizdevu sabiedrības spēj komunicēt un sadarboties ar citām organizācijām, lai sasniegtu mērķus, kas ir vērsti uz kopienu attīstību, nodrošinot atbilstošu un inovatīvu finanšu instrumentu pieejamību privātpersonām un juridiskām personām. Svarīgs fakts ir tas, ka krājaizdevu sabiedrības izsniedz aizdevumus jauniem un maziem uzņēmumiem, ko tradicionālas komercbankas nedara. Vairāku desmitu gadu prakse Kanādā liecina par to, ka mazi un vidēji uzņēmumi, kam krājaizdevu sabiedrības ir izsniegušas mikro aizdevumus, ir spējuši izaugt līdz ilgtspējīgiem un ienesīgiem uzņēmumiem, kas rada jaunas darba vietas reģionā un pozitīvi ietekmē reģiona populāciju (Mavrenko, 2011).

Kanādā darbojas **Latviešu krājaizdevu sabiedrība** – moderna finanšu institūcija, kas **kopš 1959. gada divās filiālēs** apkalpo vairāk nekā 2000 biedru.

1.5. Lietuva

Laikā kopš pirmo krājaizdevu sabiedrību rašanās 1995. gadā Lietuvas finanšu sistēmā novērojams, kā ar vairāku starptautisku organizāciju iesaistīšanos iespējams radīt pilnvērtīgu un veiksmīgu krājaizdevu sabiedrību struktūru. 1999. gadā tika izlemts radīt centralizētu finanšu centru, lai pārvaldītu krājaizdevu sabiedrības un nodrošinātu aizdevumus problēmu gadījumā.

Galvenais finanšu, tehniskais un zināšanu ieguldījums tika saņemts no Kanādas (Kvebekas provinces) un ASV, tas ļāva sekmīgi izveidot plašu krājaizdevu sabiedrību tīklu.

Lietuvas centrālā krājaizdevu sabiedrība (*Lietuvos centrinė kredito unija*) ir Lietuvas krājaizdevu sabiedrību finansiālais centrs, kurā ietilpst 62 krājaizdevu sabiedrības. Tikai tās sabiedrības, kas ietilpst šajā grupā, var piedāvāt plašu finanšu pakalpojumu klāstu, tām ir pieejami papildus finansiālie līdzekļi stabilizācijai

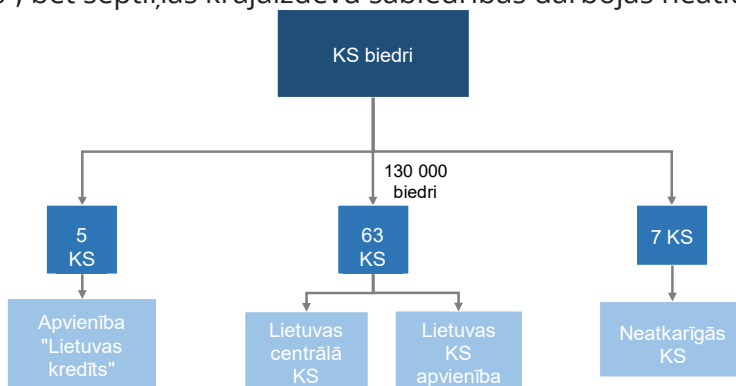
un rentabilitātes nodrošināšanai. Lietuvas centrālās krājaizdevu sabiedrības galvenās vērtības ir godaprāts, profesionālisms, atvērtība un sadarbība. Lietuvas centrālās krājaizdevu sabiedrības pārvaldītās organizācijas ietilpst arī Lietuvas krājaizdevu sabiedrību apvienībā (*Asociacija Lietuvos kredito unijos*).

Lietuvas centrālā krājaizdevu sabiedrība

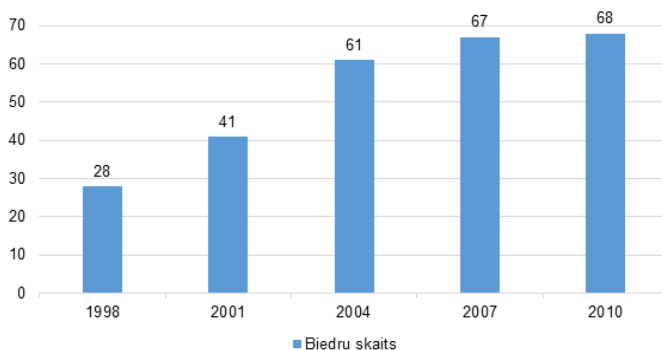
2014. gada sākumā Lietuvā darbojās **76 krājaizdevu** sabiedrības ar vairāk nekā **150 500 biedru** un tās aizņēma **2,8 procentus** komercbanku tirgus.

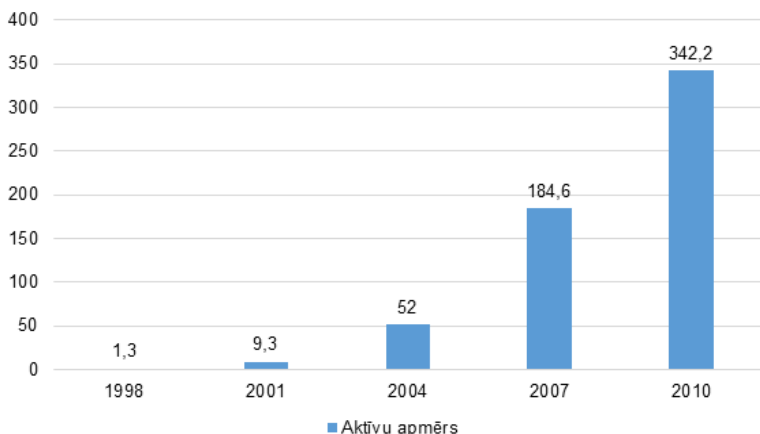
Pašlaik Lietuvā darbojas 75 krājaizdevu sabiedrības: 63 no tām ir apvienotas Lietuvas krājaizdevu sabiedrību apvienībā un Lietuvas centrālajā krājaizdevu sabiedrībā, piecas ietilpst apvienībā "Lietuvas kredīts", bet septiņas krājaizdevu sabiedrības darbojas neatkarīgi.

Grafikos zemāk redzams krājaizdevu sabiedrību un to apgrozītās naudas daudzuma pieaugums no 1998. gada (28 krājaizdevu sabiedrības, 1,3 miljoni eiro aktīvos) līdz 2010. gadam (68 krājaizdevu sabiedrības, 342,2 miljoni eiro aktīvos).

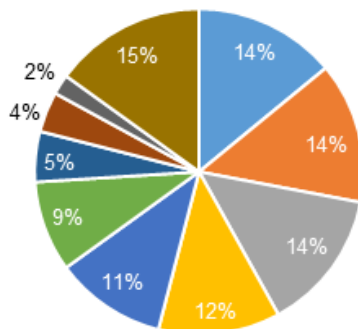
Biedru skaits:

Aktīvu apmērs:

Lietuvā tikai krājaizdevu sabiedrībām un komercbankām ir tiesības pieņemt depozītus no klientiem – šīs abas organizācijas sedz valsts depozītu apdrošināšanas sistēma un to darbību pārvalda Centrālā banka. Likumdošanas ietvaros krājaizdevu sabiedrībām ir atļauts nodrošināt plašu pakalpojumu klāstu, taču tikai Lietuvas Centrālās krājaizdevu sabiedrībā ietilpstošās krājaizdevu sabiedrības spēj nodrošināt tādus pakalpojumus kā naudas transakcijas, interneta banku, starptautiskas maksājumu kartes un komunālo maksājumu apmaksu. Papildus pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešami lieli ieguldījumi un nepārtraukts tehniskais atbalsts, attiecīgi neatkarīgās krājaizdevu sabiedrības var saviem biedriem nodrošināt tikai pamata pakalpojumus: aizdevumus un depozītus. Visas krājaizdevu sabiedrības neatkarīgi no to iesaistes augstāka līmeņa organizācijās ir vietēji uzņēmumi, kas darbojas tikai Lietuvas tirgū.

Krājaizdevu sabiedrību ieguldījums Lietuvas ekonomikā ir īpaši spilgti novērojams lauku teritorijās un nelielās pilsētās – tur tie nodrošina vairāk nekā pusi no vietējiem finanšu pakalpojumiem. Krājaizdevu sabiedrības Lietuvā koncentrējas tieši uz lauku teritorijām, jo to iedzīvotājiem nav pieejas plašam finanšu pakalpojumu klāstam, piemēram, krājaizdevu sabiedrības ir kļuvušas par nozīmīgiem partneriem zemniekiem un veicinājušas lauksaimniecības attīstību, nodrošinot ļoti pievilcīgus aizdevumus.

- Lauksaimniecība
- Lauksaimniecības aprīkojums
- Nelieli uzņēmumi
- Aizdevumi dzīv.ēku iegādei
- Aizdevumi dzīv.ēku remontiem
- Patērētāji
- Zeme
- Aprīkojums
- Mašīnas
- Citi

Kā redzams grafikā, galvenās nozares, kurās krājaizdevu sabiedrības Lietuvā izsniedz aizdevumus, ir saistītas ar lauksaimniecību (lauksaimniecība un lauksaimniecības aprīkojums – katrs aizņem 14% visu izsniegto aizdevumu), nelieliem uzņēmumiem (14%) un dzīvesvietas nodrošināšanu (aizdevumi dzīvojamo ēku iegādei – 12%, aizdevumi dzīvojamo ēku remontiem – 11%).

Aizvien nozīmīgāks Lietuvā ir krājsabiedrību atbalsts mikro un mazajiem uzņēmumiem. 2011. gada beigās 57 krājaizdevu sabiedrībās bija pieejami uzņēmējdarbības aizdevumi jaunajiem uzņēmumiem. Šī sistēma ir ļoti sekmīgi darbojusies, jo sākotnēji plānots radīt 1000 jaunas darba vietas, bet programmas ietvaros radītas 3137.

“ Mēs izpētījām, ka divus gadus pēc dibināšanas darbību turpina vairāk nekā 90% no iesācējuzņēmumiem, bet pēc četriem gadiem darbību ir pārtraukuši tikai 15% no tiem, kas sāka

Lietuvas Centrālās KS pārstāvis Fortunats Dirginčjuss.

Lai gan krīzes laikā Lietuvas sabiedrības uzticība KS samazinājās no 60% līdz 3%, pēc tam tā strauji atgriezās pirmskrīzes laikā. Tiek paredzēts, ka pēc desmit gadiem Lietuvā būs par 30% KS mazāk nekā pašlaik. Tam iemesli līdzīgi kā ASV – krājaizdevu sabiedrības apvienojas, lai kļūtu efektīvākas, bet nezaudē ne biedru skaitu, ne kapitāla apjomu.

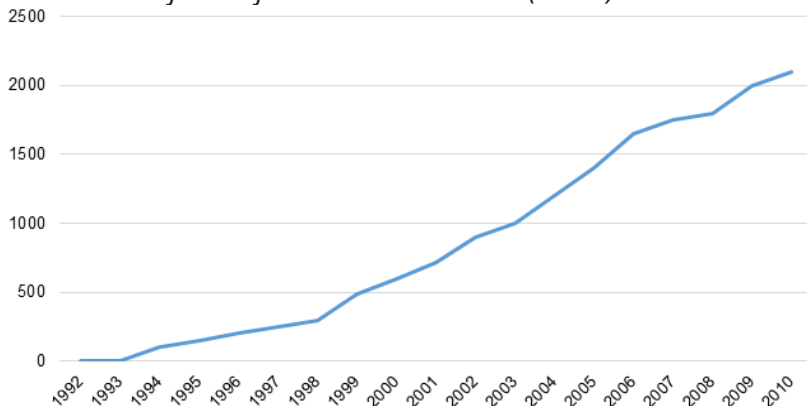
1.6. Polija

Kopš krājaizdevu sabiedrību izveidošanās 1992. gadā Polijā tās ir attīstījušās pārsteidzošā ātrumā. Tikai 18 gadu laikā visā Polijā radītas 61 krājaizdevu sabiedrības, kurām ir vairāk nekā 1800 filiāļu – tās atrodas galvenokārt vidēja un maza izmēra pilsētās un apkalpo vairāk nekā divus miljonus klientu. 2010. gada pirmajā pusē krājaizdevu sabiedrību klienti pārsniedza 2,1 miljonu cilvēku jeb gandrīz 15 procentus no Polijas māsaimniecībām.

Polijas likumdošanā noteikts: Krājaizdevu sabiedrība ir **kooperatīva sadarbība un bezpeļņas organizācija**. Tās mērķi ir uzkrāt finanšu resursus **tikai tās biedriem**, piešķirt **aizdevumus un kredītus** tās biedriem, **aizstāvēt** biedru finansiālās intereses un **slēgt** apdrošināšanas līgumus.

Biedru skaits Polijas krājaizdevu sabiedrībās (tūkst.):

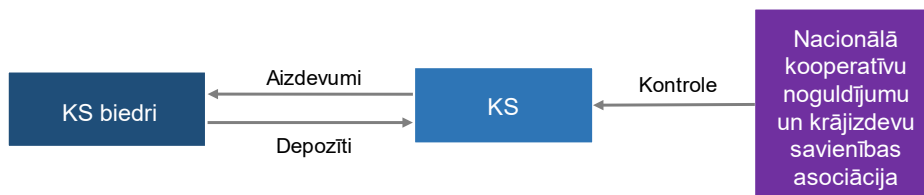

Pavels Gršesiks,
Polijas nacionālās kooperatīvo noguldījumu un krājaizdevu
savieības asociācijas pārstāvis:

“Krājaizdevu savienība pašlaik ir katrā valsts pilsētā, kur dzīvo vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju.

Polijas lielākā krājaizdevu sabiedrība ir SKOK Stefczyk ar 350 filiālēm un 670 000 biedru – tā apkalpo 1/3 no krājaizdevu sabiedrībās iesaistītajiem biedriem. Pēdējo piecu gadu laikā krājaizdevu sabiedrības ir augušas ar vidējo ātrumu virs 20 procentiem gadā. Lai gan pieaudzis arī krājaizdevu sabiedrību aktīvu apjoms, visu sabiedrību kopējais aktīvu apjoms ir tikai aptuveni 1,4% no kopējā banku sektora aktīvu apjoma.

Polijā krājaizdevu sabiedrībām ir īpaša loma finanšu pakalpojumu nodrošināšanā maziem un mikro uzņēmumiem – galvenokārt tas tiek darīts, izmantojot pamata depozītus, aizdevumu piešķiršanu un apmaksas pakalpojumus, kā arī nodrošinot apdrošināšanas pakalpojumus. Krājaizdevu sabiedrību mērķa auditorija Polijā ir galvenokārt cilvēki ar zemiem ienākumiem, mikro un mazie uzņēmēji, kā arī pašnodarbinātie, it sevišķi tie, kuriem nav kontu citās bankās (aptuveni 20% visu iedzīvotāju). Vidējais depozīta apmērs uz vienu lietotāju ir 1900 ASV dolāri, savukārt vidējais aizdevums – 1460 ASV dolāri. Tā kā Polijas likumdošana nosaka, ka krājaizdevu sabiedrībās var iesaistīties tikai privātpersonas, šajā valstī krājaizdevu sabiedrības ir cieši saistītas ar arodbiedrībām.

Pašlaik Polijā strauji tiek likvidētas banku filiāles mazajās pilsētās, tāpēc krājaizdevu sabiedrības un kooperatīvās bankas ir vienīgie pakalpojumu sniedzēji daudzos lauku reģionos. Tomēr, tā kā Polijā krājaizdevu sabiedrības tik cieši saistītas ar arodbiedrībām, tās vēsturisku iemeslu dēļ gandrīz nesadarbojas ar lauksaimniekiem.

Nozīmīga Polijas krājaizdevu sabiedrību priekšrocība ir plašais piedāvāto pakalpojumu klāsts: tās nodrošina ne tikai aizdevumu un noguldījumu pakalpojumus, bet arī biznesa konsultācijas, kredītkartes, debetkartes, norēķinu apmaksu, pat žurnālu izdošanu.

1.7. Ziemeļīrija

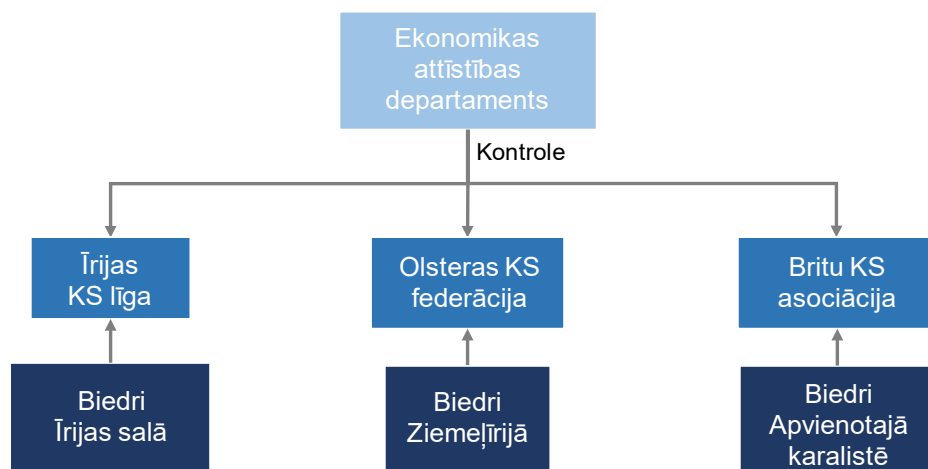
Krājaizdevu sabiedrības Ziemeļīrijā ir populāras finanšu institūcijas, kas ieņem nozīmīgu lomu tautsaimniecībā – gandrīz katrs trešais Ziemeļīrijas iedzīvotājs piedalās kādā krājaizdevu sabiedrībā, bet Apvienotajā Karalistē kopumā ir 1,2 miljoni aktīvu biedru.

**Īrijas krājaizdevu sabiedrībās strādā 2500 darbinieku,
bet vēl 7500 cilvēki darbojas brīvprātīgi.**

Īrijas krājaizdevu sabiedrības radās Dublinā 1950. gadā, aizgūstot ideju no Vācijas un citu valstu krājaizdevu sabiedrībām. Šajā laikā Īrijā valdīja liels bezdarbs, kas ietekmēja iedzīvotāju veselību, pilsētās tika novērots pat bads, kā arī nepiemēroti dzīves apstākļi, finansiālo līdzekļu trūkums un labklājības attīstīšanas problēmas. Valsts nodrošinātie pabalsti bija ļoti nelieli un tika piešķirti uz neilgu laika posmu, kas nozīmēja, ka daudzas ģimenes dzīvoja vairākas paaudzes ilgstošā nabadzībā. Šādu apstākļu ietekmē Īrijā tika dibinātas pirmās krājaizdevu sabiedrības, lai novērstu naudas nepietiekamo pieejamību un sliktu tās kontroli.

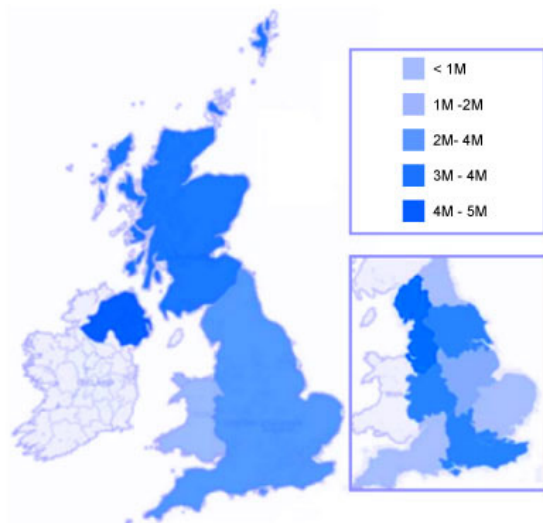
Līdz 1997. gadam Īrijā krājaizdevu sabiedrības netika uzskatītas par reāliem konkurentiem bankām, bet pēc finanšu krīzes tās tika intensīvi attīstītas, nodrošinot papildus pakalpojumus, konkrētākas prasības krājaizdevu sabiedrību darbiniekiem un stingrāku

uzraudzības sistēmu, lai būtu iespējams garantēt krājaizdevu sabiedrību maksātspēju, piemēram, noteikts, ka minimālajai kapitāla rezervei ir jā sastāda 10% no kopējiem aktīviem. Tāpat kā citās valstīs, arī Īrijā notiek krājaizdevu sabiedrību apvienošanās, lai nodrošinātu augstāku efektivitāti.

Ziemeļīrijas krājaizdevu sabiedrības galvenokārt iesaistās trīs organizācijās atkarībā no to ģeogrāfiskā novietojuma un vēsturiskiem apstākļiem. Visas trīs organizācijas kontrolē Ekonomikas attīstības departaments, bet vistiešākā ietekme tam ir uz Olsteras Krājaizdevu sabiedrību federāciju, kurā ietilpst tikai Olsteras reģionā (*t.i., Īrijas salas daļā, kas galvenokārt atrodas Apvienotās Karalistes sastāvā*) esošās krājaizdevu sabiedrības. Tomēr Ziemeļīrijas krājaizdevu sabiedrībām iespējams iestāties arī Īrijas Krājaizdevu sabiedrību līgā, kas apvieno visā Īrijas salā esošās krājaizdevu sabiedrības, vai Britu krājaizdevu sabiedrību asociācijā, kas apvieno visā Apvienotajā karalistē esošās krājaizdevu sabiedrības.

Lai gan KS noteikti stingrāki noteikumi to kvalitātes nodrošināšanai, tiek veikti valdības pasākumi, kas atvieglo krājaizdevu sabiedrību dibināšanu, piemēram, tiek atļauta piekļuve citiem valsts finanšu instrumentiem un veicināta jauniešu iesaistīšanās krājaizdevu sabiedrībās.

Attēlā redzams, ka Ziemeļīrijā ir Apvienotajā karalistē visbagātākās krājaizdevu sabiedrības. Arī apskatot kopējos krājaizdevu sabiedrību aktīvus, Ziemeļīrija pārspēj pārējo Lielbritāniju – 56,1% no visiem Apvienotās Karalistes krājaizdevu sabiedrību aktīviem ir koncentrēti Ziemeļīrijā.

1.8. Kopsavilkums par krājaizdevumu sabiedrību piemēriem pasaulē

Krājaizdevumu sabiedrības ir finanšu pasaules
vislabāk glabātais noslēpums.

Lai gan apskatītās valstis atšķiras gan pēc vēsturiskās, gan ekonomiskās un sociālās situācijas, tās visas ir parādījušas, kā veiksmīga krājaizdevumu sabiedrību attīstība veicina valsts pilnveidošanos, īpaši atbalstot mazos uzņēmējus, uzņēmējus lauku reģionos, start-up dibinātājus un cilvēkus, kuriem ir nepieciešama īslaicīga finansiāla palīdzība. Krājaizdevumu sabiedrības liecina, ka iespējams palīdzēt līdzilvēkiem un gūt finansiālu ieguvumu, vienlaikus attīstot savas valsts ekonomiku.

“ **Labāk aizdot 1000 mārciņas 100 cilvēkiem nekā 100 000 mārciņas vienam cilvēkam.**

Olsteras KS federācijas priekšsēdētājs

Galvenās iezīmes krājaizdevumu sabiedrību kontekstā pasaules valstīs (dati par 2014. gada beigām, WOCCU):

ASV

Biedru skaits: 100 513 991 (47,6% iedzīvotāju)

KS skaits: 6399

Vēsturiskā attīstība: Pirmā KS 1908. gadā. Strauja attīstība Lielās depresijas laikā.

2012. gada martā kopējais KS kapitāls pārsniedza vienu triljonu ASV dolāru.

Piezīmes: Lielākā KS pasaulē – ASV Kara flotes federālā krājaizdevu sabiedrība

Tirgū dominē lielās KS. Trīs līmeņu sistēma.

Lietuva

Biedru skaits: 142 603 (5,9% iedzīvotāju)

KS skaits: 63

Vēsturiskā attīstība: Pirmā KS 1995. gadā.

Starptautisku organizāciju atbalsts. 12 gadu laikā aktīvu apjoma pieaugums 263 reizes.

Piezīmes: Īpaša uzmanība lauku teritorijām un nelielām pilsētām. Galvenās nozares, kurās izsniegti aizdevumi: lauksaimniecība, nelieli uzņēmumi un dzīvesvietu nodrošināšana.

Kanāda

Biedru skaits: 10 120 994 (43,2% iedzīvotāju)

KS skaits: 694

Vēsturiskā attīstība: Pirmā KS 1901. gadā Kvebekā.

Strauja attīstība Lielās depresijas laikā.

Piezīmes: KS pilda komercbanku funkcijas reģionos.

'Credit union' vai 'Caisse populaire' – divi KS veidi atkarībā no reģiona.

Mērķtiecīga lauksaimniecības, zemkopības, zivsaimniecības un mazo uzņēmumu atbalstīšana.

Polija

Biedru skaits: 2 192 287 (8,1% iedzīvotāju)

KS skaits: 52

Vēsturiskā attīstība: Pirmā KS 1992. gadā.

18 gadu laikā atvērtas 1800 filiāles. Pēdējo piecu gadu laikā KS augušas ar vidējo ātrumu >20% gadā.

Piezīmes: Īpaša uzmanība mikro un mazo uzņēmumu atbalstam. KS cieši saistītas ar arodbiedrībām, jo tajās var iesaistīties tikai privātpersonas. Ļoti plašs KS piedāvāto pakalpojumu klāsts.

2

Krājaizdevu sabiedrības Latvijā

NODAĻĀ PAR

- Krājaizdevu sabiedrības pirmskara Latvijā
- Pirmais oficiāli dibinātais kredītkoopertīvs
- Krājaizdevu sabiedrības attīstība pirmās neatkarīgās Latvijas laikā
- Latvijas Tautas banka - centrālā banka
- Krājaizdevu sabiedrības finansiālie aspekti
- Kredītkooperatīvu darbība pēc 20.gs. 30.gadu krīzes
- Krājaizdevu sabiedrības Ulmaņlaikā

Krājaizdevu sabiedrības Latvijā pirms Pirmā pasaules kara un starpkaru periodā (1918–1939)

Lai izprastu kredītu lomu Latvijas tautsaimniecībā, grāmatas autori rosina atgriezties pirmās neatkarīgās Latvijas Republikas laikā, kad ievērojama nozīme tautsaimniecības attīstībā gan pilsētās, gan reģionos bija krājaizdevu sabiedrībām.

Pirmās Latvijas laikā 50% krājaizdevu sabiedrību biedru bija intelektuāla un fiziska darba strādnieki, kas dzīvoja galvenokārt Rīgā un citās lielākajās pilsētās. Tāpat ievērojama daļa biedru joprojām bija zemnieki un lauksaimnieki, kas ņēma kredītus galvenokārt tādēļ, lai nodrošinātu savu saimniecisko darbību, ražošanu un attīstības iespējas. Kredīti Latvijas finanšu centros – lielākajās pilsētās – tika izsniegti galvenokārt patēriņa produktu iegādei, kas veicināja patēriņa vienmērīgumu, savukārt tas padarīja vienmērīgāku ražošanu. Šādā veidā Latvijas ekonomika tika pozitīvi ietekmēta, sekmējot tirgus pieprasījuma un piedāvājuma stabilitāti.

2.1. Krājaizdevu sabiedrības Latvijā pirmskara laikā

Kreditkooperācijas Latvijā balstās uz 1850. gadā izveidotā Šulces-Dēliča krājaizdevu sabiedrības modeļa, kura aizsākumi meklējami Vācijā. Savukārt Latvijas krājaizdevu sabiedrību pirmsākumi meklējami Akmeņulejas mācītāja Oberlīna draudzē Kurzemē. Mācītājs izveidoja kasi, kas darbojās visu Akmeņulejas iedzīvotāju interesēs. Par to tika publicēts raksts, un latviešu zemnieku vidū tas raisīja interesi par kredītēšanu. Kad 1870.–1871. gadā bija sliktas ražas gads un interese par kredītēšanu pārtapa par pieprasījumu, tika dibināta pirmā zemnieku izveidotā kredītkooperācija “Kopība”. Sākotnēji tās darbība nav bijusi oficiāli atļauta, bet pēc mērķtiecīgas sadarbības ar Kurzemes gubernatoru Paulu Lilienfeldu tika pierādīta krājaizdevu sabiedrības vajadzība un nozīme. 1871. gadā tika publicēti kredīta kooperatīvu parauga statūti “Likumi par aizdošanas un krāšanas lādēm Kurzemes pagastos”, kas kalpoja par likumisko pamatu turpmākai krājaizdevu sabiedrību dibināšanai un darbībai.

Krājaizdevu sabiedrības Latvijā pirmskara laikā nebija tikai finanšu iestādes, kas kredītēja zemnieku saimniecisko darbību. Tās arī palīdzēja lauksaimniekiem samaksāt izpirkšanas maksu par mājām un atsvabināties no muižnieku atkarības, kas tajos laikos bija aktuāla problēma. Tolaik pastāvēja nevienlīdzīgi likumi, kas ļāva muižniekiem pirms termiņa pieprasīt visu izpirkuma summu no zemniekiem, kas, protams, viņiem nebija pieejama. Tāpēc viņi iestājās zemnieku krājaizdevu sabiedrībās, kas pret galvojumiem un ķīlām izsniedza izpirkumiem nepieciešamo naudu.

Labāku izpratni par kredītkooperācijām latviešu zemnieku vidū radīja Latvijas inteliģences raksti par krājaizdevu sabiedrību praksi un nozīmi citās valstīs un to nepieciešamību Latvijā.

Pirmais oficiālais Latvijas kredītkooperatīvs dibināts Pēterpilī 1872. gadā. Laika posmā līdz 1891. gadam tika nodibinātas 40 organizācijas Kurzemē, 14 Vidzemē un 2 Rīgā. Kopā Latvijā līdz 1891. gadam bija 57 kredītkooperatīvi, līdz 1913. gadam – 201.

Gadi	Kurzemē	Vidzemē		Kopā
		Apriņķos	Rīgā	
1871-1880	11	4	1	16
1881-1890	39	11	4	54
1891-1900*	10	12	7	29
1901-1905	17	20	4	41
1906-1910	19	27	3	29
1911-1913	10	1	1	12
Kopā:	106	75	20	201

*ekonomiskās krīzes periods

Tabulā parādīts, cik daudz kredītkooperatīvu attiecīgajā periodā uzsākuši darbību. 20. gadsimta sākumā, kad lauksaimniecībā vadošās nozares tendence mainījās no graudkopības uz lopkopību, populārs kļuva ražošanas kredīts. Pieprasījums pēc kredītiem zemnieku krājaizdevu sabiedrībās palielinājās, līdz ar to pieauga KS nozīme Latvijas ekonomikas attīstībā, pozitīvi ietekmējot lauksaimniecības potenciālu un zemnieku saimniecību izaugsmi. Paralēli pārdošanas apjomiem vietējā (Latvijas teritoriālajā) tirgū pakāpeniski palielinājās arī lauksaimniecības produktu eksports. Tomēr turpmākajiem panākumiem svītru pārvilkta kara periods, kas lielāko daļu intelektuālo, materiālo, fizisko un finansiālo ieguldījumu aizslaucīja kā nebijušus, lai pēc kara atkal veidotu no jauna.

2.2. Krājaizdevu sabiedrību attīstība pirmās neatkarīgās Latvijas laikā

Pēckara periodā pieprasījums pēc kredītiem bija augsts, jo Latvijas tautsaimniecība kara dēļ bija sagrauta; bija vajadzīgs kapitāls, lai to atbalstītu un atjaunotu. Bija nepieciešami četri gadi, lai nostabilizētu Latvijas finanšu iestāžu un kredītkooperatīvu darbību. Vienlaikus tika stabilizēta arī Latvijas rubļa vērtība – tas bija pakļauts straujai periodiskai inflācijai un deflācijai un augstai konkurencei ar citām valūtām Latvijā. Valsts budžeta līdzsvarošanai netika veiktas

emisijas, bet valstī tika samazināts imports un palielināts eksports. Secīgi tika veikta naudas reforma, pakāpeniski pārejot no Latvijas rubļa uz latu. Pakāpeniski samazinājās aizdevumu likmes, un strauji pieauga kredītiestāžu, tostarp arī krājaizdevu sabiedrību skaits.

1920. gada 15. februārī tika norganizēts Vispārējais kooperatīvu pārstāvju kongress, lai atjaunotu kredītkooperāciju darbību.

Tika pieņemts ***lēmums dibināt Latvijas Tautas banku – centrālo banku***. Kongresā tika izveidots idejiskais centrs – Latvijas Kooperatīvu kongresu padome, kas izvirzīja organizācijas komiteju bankas dibināšanai. 1921. gada 11. jūnijā Tiesu palātas sēdē krājaizdevu sabiedrības “Klints” statūtus atzina par likumīgiem, līdz ar to tos varēja ieteikt par pamatu jaundibināmām sabiedrībām.

Līdz tam spēkā bija 1919. gada 5. septembra likums, kas ļāva brīvi veidot kredītkooperatīvus statūtu reģistrācijas kārtībā. Pēc paraugstatūtu pieņemšanas kredītkooperācijas varēja dibināt brīvi un likumiskā kārtībā.

Kamēr nostabilizējās Latvijas ekonomika, nebija iespējams piesaistīt ārējos kredītus, jo lielās kaimiņvalstis Latvijas ekonomikai neuzticējās. Tādēļ Latvijas iedzīvotājiem kapitālu nācās radīt ar ienākumiem no darba augļiem. Jau nodaļas ievadā tika skaidrota kredītu nozīme pirkjspējas un ražošanas apjomu palielināšanā, un šajā periodā kredītu nozīme un pieprasījums pēc tiem būtiski palielinājās. Latvijas iedzīvotāji, kuri jau bija iestājušies krājaizdevu sabiedrībās un izmantoja to sniegtos pakalpojumus, atsāka dibināt kredītkooperācijas, apzinoties to sniegtās iespējas un ieguvumus. Krājaizdevu sabiedrību skaits auga, pārsniedzot pat citu kredītiestāžu skaitu. *Skatīt tabulā:*

	1914	1919	1920	1921	1922
Kredītiestāžu skaits	293	37	105	155	203
Krājaizdevu sabiedrības	236	17	72	117	161
Savstarpējās kredītbiedrības	41	10	22	25	24
Pilsētu bankas	5	3	3	3	3
Akciju bankas	2	2	3	4	10
Biržas bankas	2	2	2	2	1

Straujais krājaizdevu sabiedrību skaita pieaugums skaidrojams ar augsto pieprasījumu pēc kredītresursiem valstī. Kredītkooperācijām bija arī iespēja saņemt aizdevumus no Latvijas Bankas, kas ļāva tām izvērst darbību un palielināt finanšu darījumu apjomu. Būtiski pieminēt arī Latvijas Tautas bankas instruktoru nodaļas darbību, kas apmācīja kredītkooperatīvu darbiniekus par finansēm, grāmatvedību, finanšu operāciju veikšanu, kā arī izdeva rokasgrāmatas par šīm tēmām, tādējādi ieliekot pamatus sekmīgai kredītkooperāciju darbībai. Jo īpaši svarīgi tas bija reģionu krājaizdevu sabiedrībām, jo lauku teritorijās cilvēkiem nebija zināšanu par krājaizdevu sabiedrību funkcijām, organizāciju, biedru piesaistīšanu, apkalpošanu, darījumu veikšanu gan īstermiņā, gan arī ilgtermiņā, lai nodrošinātu stabilitāti un attīstību. Šī cilvēku izglītošana, kas bija viena no galvenajām aktivitātēm kredītkooperāciju dibināšanas laikā, ļāva samazināt dibināšanas procesa ilgumu. Visas nepieciešamās atbalsta darbības tika veiktas, lai mērķtiecīgi atbalstītu un veicinātu krājaizdevu sabiedrību attīstību Latvijā.

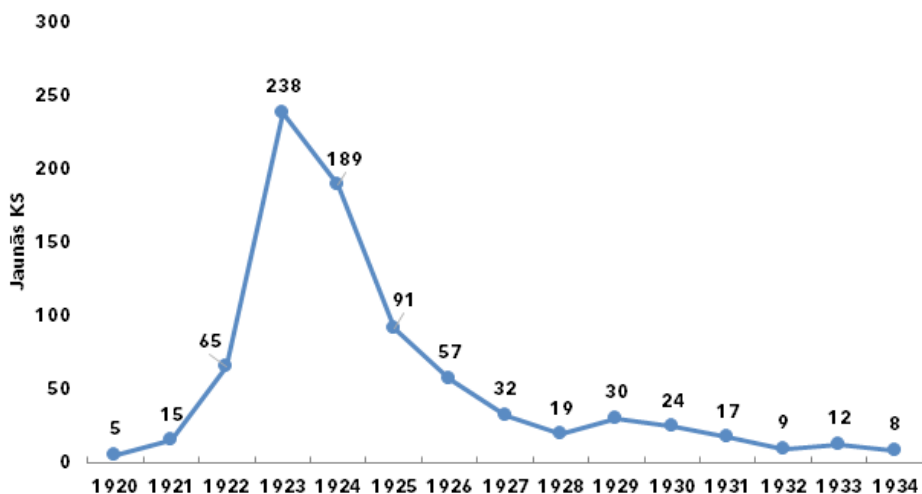
Krājaizdevu sabiedrības mērķtiecīgi strādāja, lai palielinātu pašu kapitālu un noguldījumus. Noguldījumi tika izmantoti dažādiem mērķiem, galvenokārt aizdevumu izsniegšanai. Bet sabiedrības uzkrāja arī sociālo kapitālu, ko tās izmantoja dažādiem sociāliem mērķiem, kas tika definēti 1921. gada statūtos. Statūti ļāva krājaizdevu sabiedrībām paplašināt savu darbību sociālajos virzienos un sniegt lielāku ieguldījumu savas teritorijas attīstībā, nodrošinot saviem biedriem dažādus pakalpojumus. Sociālie virzieni minēti 1921. gada statūtu 2. pantā:

“ Sabiedrības mērķis ir veicināt savu biedru materiālo un garīgo labklājību, apgādājot lētu kredītu viņu saimnieciskām vajadzībām, kā arī uzņemoties savu biedru interesēs starpniecības operācijas un dibinot biedru vajadzībām visādus saimnieciskus uzņēmumus un kulturela rakstura iestādes.

Dažādiem KS biedriem nozīmīgiem mērķiem tika krāts speciālais kapitāls un veidoti īpaši fondi: lai iegādātos nekustamo īpašumu, inventāru, lai segtu varbūtējus zaudējumus, lai realizētu kulturālus mērķus. Tika izveidots arī palīdzības un bērnu fonds, kooperācijas darbinieku palīdzības fonds, kooperācijas veicināšanas fonds, starpniecības un tirdzniecības fonds, pabalstu un stipendiju fonds, apdrošināšanas fonds, lauksaimniecības veicināšanas fonds un citi Latvijas tautsaimniecības attīstībai nepieciešami fondi.

Pārejas periodā 1921.–1922. gadā, kad tika pieņemti jauni likumiparkrājaizdevu sabiedrību darbību un reģistrāciju, bija divējādas krājaizdevumu sabiedrības: pirms kara dibinātie kredītkooperatīvi un jaundibinātie. Pirms kara dibinātie kredītkooperatīvi darbojās uz agrāko statūtu pamata un pakāpeniski reģistrējās no jauna. Tabulā parādītas krājaizdevu sabiedrību dibināšanas tendences 20. gadsimta 20. un 30. gados. 1923.–1924. gadā daži būtiski apstākļi veicināja jaunu krājaizdevu sabiedrību dibināšanu – pēc kara Latvijas tautsaimniecības darbība bija atjaunojusies, bija relatīvi vienkārši nodibināt kredītkooperāciju, un tikpat vienkārši bija piesaistīt Latvijas Bankas kredītus kredītkooperācijas darbības nodrošināšanai, neuztraucoties par stingru revīziju. Pēdējais apstāklis rosināja preventatīvas darbības, lai šī iespēja netiktu izmantota ļaunprātīgi.

Krājaizdevu sabiedrību dibināšanas dinamika:

1924. gada 19. jūnijā Finanšu ministrija papildināja "Noteikumus par kooperatīvajām sabiedrībām un viņu savienībām", nosakot, ka kredītkooperatīvus uzrauga Finanšu ministrijas Kredītu departaments ar tiesībām veikt kārtējās un ārkārtas revīzijas. Lai arī noteikumi tika papildināti, stingras revīzijas tomēr netika veiktas. 1927.–1928. gadā krājaizdevu sabiedrība "Zelta lats" izvērsa skaļu reklāmas kampaņu, solot neparasti augstus procentus par noguldījumiem un piesaistot 392 tūkstošus latu, kurus organizācijas vadība vienkārši izšķieda. Tas krietni iedragāja krājaizdevu sabiedrību reputāciju. Finanšu ministrijas revidenti šo gadījumu bija izmeklējuši bez panākumiem, tomēr organizācijas vadītāji nokļuva cietumā, kolīdz Kooperatīvu revīzijas padomei izdevās atklāt finanšu piramīdu. Ir būtiski jebkurā nozarē nodrošināt kontroles un revīzijas mehānismus, lai panāktu, ka organizācijas ievēro pieņemtos principus, darbības standartus un noteikumus.

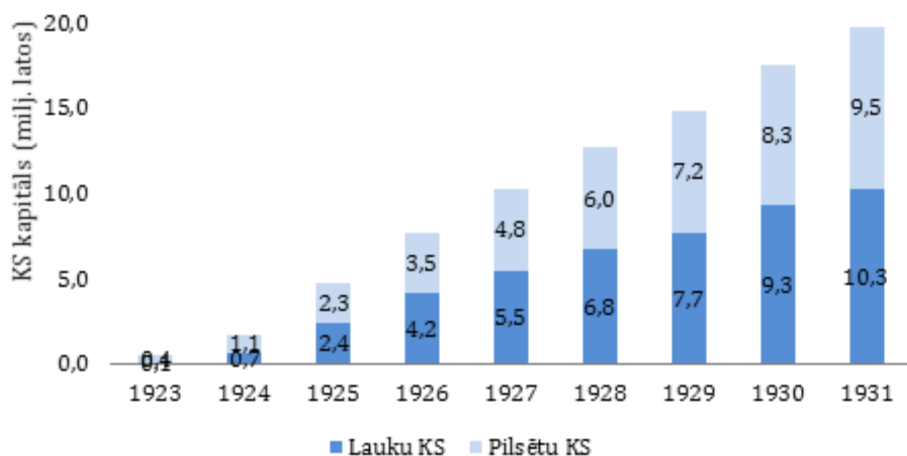

2.3. Krājaizdevu sabiedrību finansiālie aspekti

Biedru skaits krājaizdevu sabiedrībās nebija ierobežots. Aizdevumu maksimālais termiņš bija desmit gadi. Citās valstīs sabiedrību biedriem atbildība bija ierobežota, bet Latvijā atbildības apmērs bija saistīts ar biedra iemaksātajām pajām un aizdevuma apjoms tika piesaistīts tām. Attiecīgi pret lielāku iemaksāto paju summu tika izdots lielāks aizdevums. Attiecību starp iemaksāto paju un aizdevuma summu kongresā pieņēma kā 1 pret 10; to ievēroja gandrīz visas sabiedrības

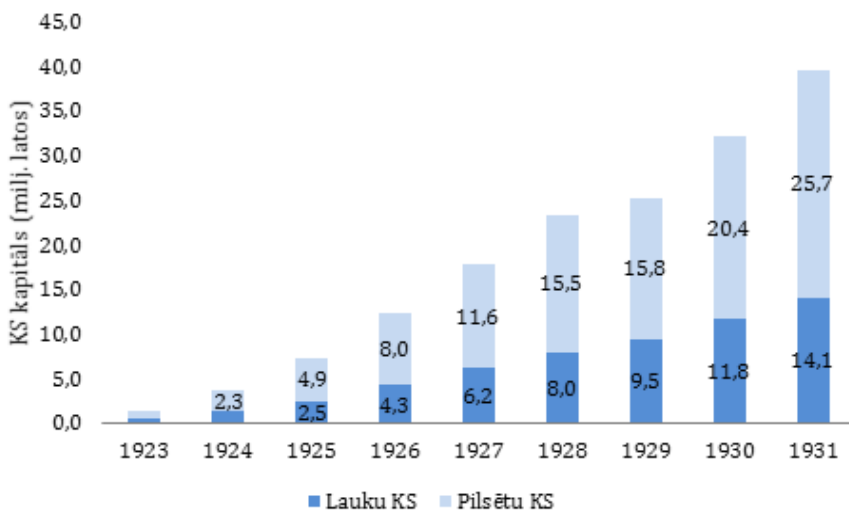
Gads	Organizāciju skaits			Biedru skaits, tūkst.			Bilance milj. Ls		
	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā
1914			236			113.3			175.8
1920			17			11			1.77
1921			72			32			1
1922			117			52			1.7
1923	117	44	161	36.3	19.8	56.1	1.4	2.1	3.5
1924	179	72	251	47.3	25.1	72.4	6.8	6	12.8
1925	311	111	422	74.2	33.4	107.6	22.5	14.1	36.6
1926	363	161	524	101.9	43.5	145.4	37.2	22.2	59.3
1927	386	194	580	115.2	50.6	165.8	43.1	29.1	72.2
1928	386	202	588	117.8	55	172.8	48.1	34	82.1
1929	381	211	592	122.9	58.2	181.1	51.1	36.1	87.3
1930	378	227	605	130	65.3	195.3	58.4	43.5	101.9
1931	379	244	623	135	70.8	205.8	62.1	50.9	112.9

Kapitāla pieauguma dinamika lauku un pilsētu krājaizdevu sabiedrībās:
25,0

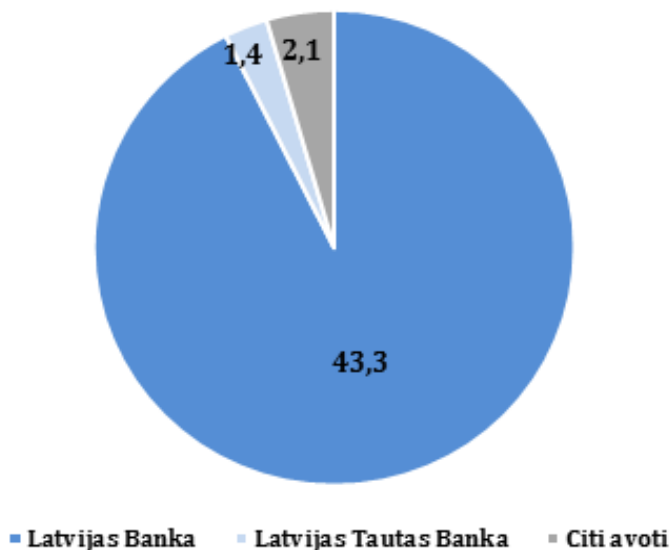
Krājaizdevu sabiedrību kapitāla pieaugums ir tieši saistīts ar starpkaru periodā pieņemtajiem statūtiem, kas noteica, ka aizdevuma summa ir atkarīga no iemaksāto paju summas. Pilsētās iedzīvotāji bija turīgāki nekā laukos, tāpēc šajā periodā krājaizdevu sabiedrībām, kas atradās pilsētās, bija vidēji par 5,2% lielāks kapitāls nekā lauku sabiedrībām.

Noguldījumu dinamika lauku un pilsētu Krājaizdevu sabiedrībās:

Gan pilsētā, gan laukos noguldījumiem bija pieaugoša tendence, tomēr krājaizdevu sabiedrības laukos nespēja piesaistīt lielus noguldījumus – noguldījumu vidējais apjoms tajās bija par 21,9% mazāks nekā pilsētās. Šajā periodā krājaizdevu sabiedrībām nebija ne pietiekami izglītotu darbinieku, ne arī specializētas revīzijas un auditu, kas pārbaudītu, cik likumiski un efektīvi darbojas sabiedrība. Krājaizdevu sabiedrību darbinieki cerēja, ka noguldījumi pieaugs līdz tādām līmenim, kas padarīs sabiedrības finansiāli neatkarīgas no Latvijas Bankas aizņēmumiem. Liela daļa noguldījumu veidojās no tekošajiem rēķiniem, un daļa bija beztermiņa; tie netika ne pareizi pārvaldīti, ne arī auditēti, tādēļ radīja zaudējumus krājaizdevu sabiedrībām un liedza tām kļūt finansiāli neatkarīgām no ārēji piesaistītiem finanšu līdzekļiem – aizdevumiem. Tas vēlreiz apstiprina kontroles un revīzijas mehānismu lielo nozīmi organizāciju ilgtspējā un lietderīgumu valsts ekonomikā.

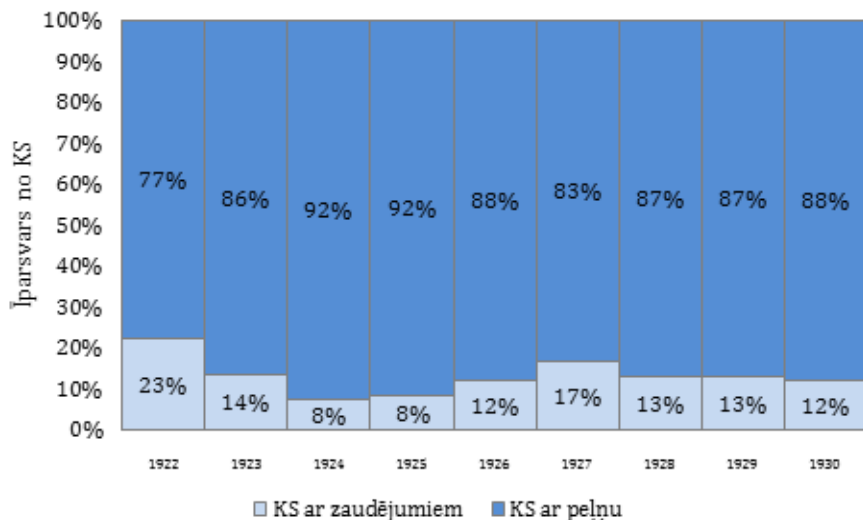
Pirmskara periodā aizņēmumi veidoja tikai 2,3% no kopējās bilances. Pēckara periodā vidējais aizņēmumu apjoms bija 48,9%, no kuriem 61,8% veidoja lauku sabiedrību aizņēmumi un 31,5% – pilsētu sabiedrību aizņēmumi. Pilsētās aizņēmumu apjoms bija zemāks, jo liela daļa aizdevumu tika segta no noguldījumiem, kuriem bija pieaugošas tendences. Tā kā laukos noguldījumu apjoms bija relatīvi zemāks, šīm krājaizdevu sabiedrībām nācās ņemt lielākus aizņēmumus no Latvijas Bankas.

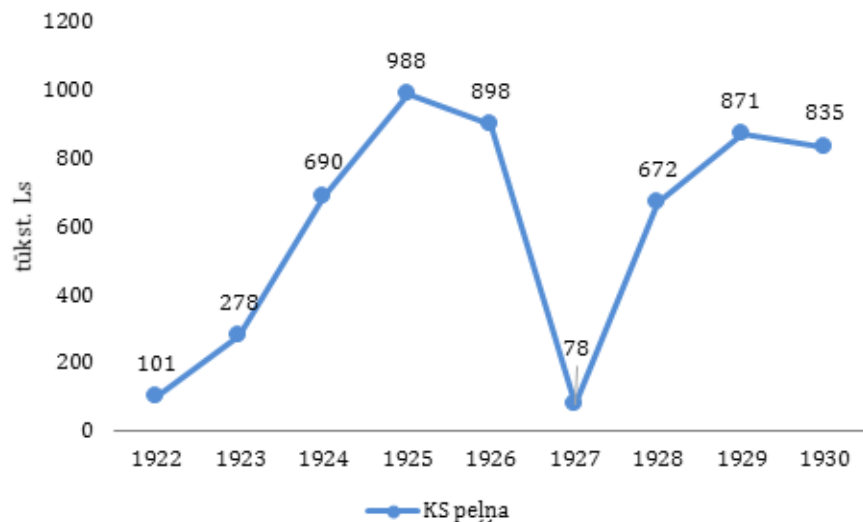
Krājaizdevu sabiedrību galvenais finanšu avots bija Latvijas Banka. Otršķirīgs avots bija noguldījumi, pašu kapitāls un citi piesaistītie finanšu resursi, trešais – Latvijas Tautas banka.

Aizdevumu tendences bija tieši saistītas ar kapitāla un aizņēmumu pieaugumu, jo aizdevumu apjoms bija pieaistīts iemaksāto paju summai. Būtiski minēt faktu, ka 1931. gadā kopējā aizdevumu summa bija 94,178 milj. Ls pret 46,787 milj. Ls aizņēmumu, 19,8 milj. Ls kapitālu un 39,754 milj. Ls noguldījumu summu. Kopā – 94,178 milj. Ls pret 106,341 milj. Ls kapitālu ar 12,163 milj. Ls atlikumu noguldījumu procentu izmaksām, administratīviem izdevumiem un finanšu operāciju darbību segšanai.

Krājaizdevu sabiedrību sadalījums pēc finanšu rādītājiem:

Krājaizdevu sabiedrību finanšu rādītāju dinamika:

Izvērtējot krājaizdevu sabiedrību finansiālos rezultātus starpkaru periodā, ir vērojama zaudējumu pieauguma tendence.

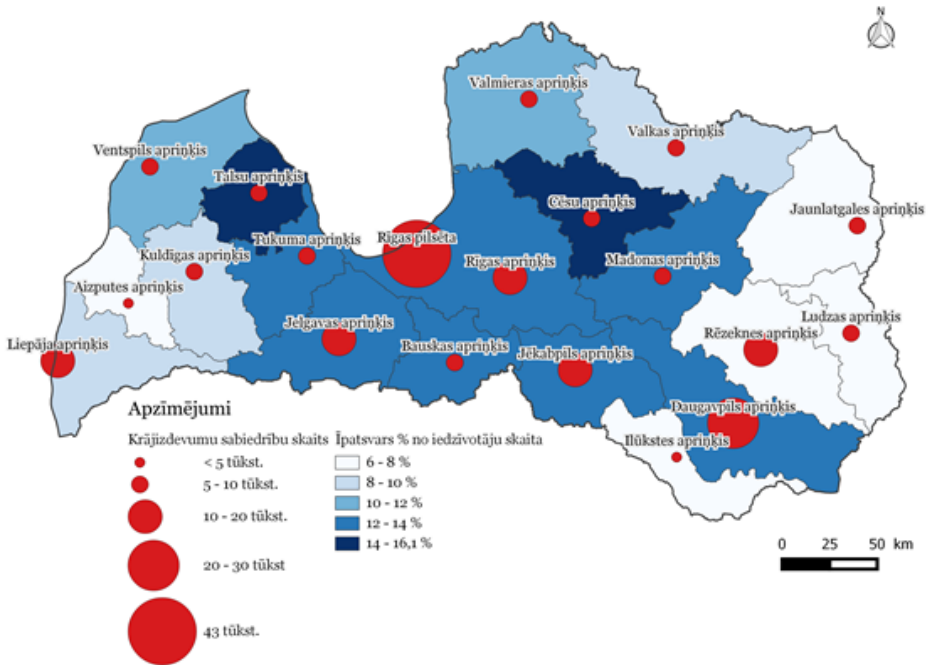
Zaudējumiem bija vairāki cēloņi.

- Viegla kredīta iegūšana no Latvijas Bankas 1923.–1925. gadā, kas kļuva par nekontrolējamu procesu.
- Spējīgu, kvalificētu un izglītotu darbinieku trūkums – nebija sapatnes par kooperāciju ideoloģiju.
- Uzraudzības trūkums un kooperāciju ideoloģijas ļaunprātīga izmantošana – no Latvijas Bankas iegūti līdzekļi, pamatojoties uz pazīšanos, un no neizglītotas sabiedrības iegūti finanšu līdzekļi negodīgā, spekulatīvā ceļā, solot neticami lielus ieguvumus no noguldījumiem.
- Kooperatīvā kredīta principu neievērošana:
 - 1) aizņēmuma mērķa definēšana;
 - 2) valdes lēmums par kredīta lietderīgumu aizņēmēja saimniecībā;
 - 3) valdes lēmums par kredīta izlietojumu mērķim;
 - 4) valdes lēmums par kredīta pietiekamību mērķa sasniegšanai;
 - 5) valdes lēmums par atmaksas termiņa noteikšanu atbilstoši saimniecības apgrozības periodam;
 - 6) valdes informācija par aizņēmēja saimniecisko stāvokli, no kura izriet krājaizdevu sabiedrības darbības teritorija un pieņemtie biedri, kuri ir tikai vienā kredītkooperatīvā.
- Latvijas Bankas kredītu izsniegšanas noteikumi (īstermiņa aizdevumiem piemērojot ilgtermiņa aizdevuma nosacījumus, kā arī piemērojot krājaizdevu sabiedrībām tādas pašas prasības, kādas bija komercbankām) nebija piemēroti lauksaimniecības apstākļiem un rezultātā palielināja tekošos un administratīvos izdevumus, tādējādi samazinot to kapacitāti un konkurētspēju Latvijas finanšu tirgū. Šo problēmu raksturo tabula, kurā redzams, ka pirmskara laikā kredītkooperatīvi varēja iztikt ar zemu starpprocentu 1–1,5%, bet 1931. gadā zaudējumus nesa Latvijas Bankas 1929. gadā noteiktais starpprocents 2% lauksaimniecības fonda kredītiem, jo kopumā kredītkooperatīviem atbilstošs starpprocents bija vajadzīgs 5% apmērā.
- Lauksaimniecības ražojumu cenu sarukums, kas kavēja aizdevuma atdošanu, samazināja krājaizdevu sabiedrību resursus un sekmēja daudzu krājaizdevu sabiedrību sabrukumu.

Kreditkooperatīvu darbība un teritoriālais izvietojums 1930.gadā:

Apriņķis	KS skaits	Ieņēmumi gadā (Ls)	Biedru skaits	Ieņēmumi uz vienu biedru 1930.gadā (Ls)	Iedz. skaits 1930.gadā	Iedz. īpatsvars KS
Aizputes	10	65 610	2 074	31.6	31 251	6.6%
Bauskas	20	303 065	6 153	49.3	44 357	13.9%
Cēsu	25	440 475	9 782	45.0	60 862	16.1%
Daugavpils	64	677 480	27 438	24.7	202 384	13.6%
Ilūkstes	14	88 759	4 085	21.7	54 816	7.5%
Jaunlatgales	15	109 930	6 718	16.4	104 348	6.4%
Jelgavas	47	950 832	12 226	77.8	98 875	12.4%
Jēkabpils	19	164 621	5 789	28.4	46 612	12.4%
Kuldīgas	17	227 158	5 221	43.5	53 636	9.7%
Liepājas	39	385 549	10 770	35.8	110 880	9.7%
Ludzas	12	105 823	5 586	18.9	90 227	6.2%
Madonas	28	325 577	9 116	35.7	73 108	12.5%
Rēzeknes	25	174 911	10 161	17.2	144 168	7.0%
Rīga	130	3 956 032	42 822	92.4	377 917	11.3%
Rīgas	54	443 569	13 861	32.0	107 423	12.9%
Talsu	20	237 727	6 341	37.5	41 737	15.2%
Tukuma	18	184 434	5 503	33.5	43 426	12.7%
Valkas	27	246 702	6 939	35.6	78 540	8.8%
Valmieras	28	484 788	9 931	48.8	84 890	11.7%
Ventspils	11	220 195	5 319	41.4	50 588	10.5%
Latvijā kopā	623	9 793 237	205 835	47.6	1 900 045	10.8%

Krājaizdevu sabiedrību skaits un struktūra 1930.gadā

Latvijā 1930. gadā bija 623 krājaizdevu sabiedrības, un tāds skaits 20. gs. trīsdesmitajos gados kopumā saglabājās (salīdzinājumam – 1935. gadā Latvijā bija 618 KKS). Izpētot krājaizdevu sabiedrību teritoriālo izvietojumu pirmās neatkarīgās Latvijas laikā, ir viegli pamanāms, ka tās noklāj visu valsts teritoriju, kopā šajās sabiedrībās kā biedriem darbojoties 10,8% Latvijas iedzīvotāju. Tomēr ir vērojamas būtiskas atšķirības pa reģioniem.

Atsevišķos apriņķos (Cēsu, Talsu, Bauskas un Daugavpils) vairāk nekā 13% iedzīvotāju bija krājaizdevu sabiedrību biedri, savukārt lielā daļā Latgales apriņķu (Jaunlatgales, Ludzas, Rēzeknes), kā arī Aizputes apriņķī iedzīvotāju iesaiste šajās apvienībās bija ievērojami mazāka (zem 8%). Būtiskas atšķirības bija arī krājaizdevu sabiedrību finanšu līdzekļu apgrozījumā attiecībā pret biedru skaitu. Latgales apriņķos ieņēmumi uz vienu biedru bija aptuveni 20 Ls gadā, kas ir ievērojami mazāk nekā pārējā Latvijā, it īpaši salīdzinājumā ar Jelgavas apriņķi (78 Ls) un Rīgu (92 Ls). Šīs reģionālās atšķirības

saistāmas ar dzīves līmeņa atšķirībām. Latgales apriņķu krājaizdevu sabiedrībās bija gan mazāka iedzīvotāju iesaiste, gan arī mazākas to biedru finansiālās iespējas.

1931. gada izmaiņas skaidrojamas ar Latvijas Bankas kredītpolitikas maiņu un Lielo depresiju. Krīzes posmu raksturo cenu un eksporta sabrukums, noguldītāju panika par ekonomikas prognozēm, kas izraisīja noguldījumu samazināšanos visās kredītiestādēs. Krīzes laikā kredītkooperatīvi spēja darboties efektīvāk nekā komercbankas – galvenokārt to ideoloģijas dēļ. Krājaizdevu sabiedrības darbojas savu biedru interesēs, to primārais mērķis nav gūt peļņu, līdz ar to tās spēj elastīgāk pielāgoties apstākļiem. Tādējādi kredītkooperatīvu nozīme tautsaimniecībā palielinājās. Krīzes gados pieauga kredītkooperatīvu izsniegto aizdevumu īpatsvars kopējā izsniegto kredītu apjomā.

Tabula atspoguļo Kredītkooperatīvu spēju efektīvāk darboties:

Gads	Organizāciju skaits			Biedru skaits, tūkst.			Bilance milj. Ls		
	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā
1931	379	244	623	135	70.8	205.8	62.07	50.86	112.9
1932	380	248	628	135.6	72.9	208.5	61.12	40.68	101.8
1933	378	256	634	133.9	74.2	208.1	61.06	40.22	101.3
1934	371	255	626	130.7	74	204.7	60.29	41.09	101.4

Gan laukos, gan pilsētās turpināja palielināties organizāciju skaits, tomēr biedru skaits laukos saruka par 4,3 tūkstošiem. Viens no iemesliem ir 1932. gada beigās pieņemtais likums par parādu piespiedu pārjaunošanu, kas ļāva lauksaimniekiem pārvest visas savas saistības uz Valsts Zemes banku, pārtraucot būt par biedru krājaizdevu sabiedrībā. Pilsētās biedru skaita pieaugums skaidrojams ar to, ka tur bija vairāk intelektuāla un fiziska darba veicēju, kam vajadzēja patēriņa kredītus. Savukārt pie tiem bija iespējams tikt, esot krājaizdevu sabiedrības biedram.

Kapitāla kustības pieaugums krīzes laikā apstājās. Laukos KS biedru skaits iepriekšminētā iemesla dēļ samazinājās, tāpēc arī iemaksātās pajas bija relatīvi mazākas. Toties pilsētās nebija tik izteiktas

kapitāla pieprasījums, jo patēriņa kredīta apjomi proporcionāli bija mazāki nekā ražošanas kredīta apjomi, kas balstās uz iemaksātajām pajām.

Noguldījumu tendences:

Gads	Miljonos latu			% no bilances		
	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā
1931	14.092	25.662	39.754	22.7	50.5	35.2
1932	13.448	18.119	31.567	22	44.5	31.0
1933	13.145	17.016	30.161	21.5	42.3	29.8
1934	13.705	17.180	30.885	22.7	41.8	30.5

Vidējais noguldījumu apmērs pilsētās šajā periodā par 22,55% pārsniedza vidējo noguldījumu laukos. Pilsētu krājaizdevu sabiedrībās pārejas posmā no 1931. uz 1932. gadu bija vērojams krass samazinājums noguldījumu apjomā – no 25,7 milj. Ls līdz 18,1 milj. Ls. Tomēr lauku krājaizdevu sabiedrību noguldījumu apjomi samazinājās mazāk, kaut gan laukos saruka KS biedru skaits. No tā var secināt, ka krīze smagāk skāra pilsētās dzīvojošos krājaizdevu sabiedrību biedrus, samazinot kopējos noguldījumu apmērus un vairāk patērējot. Kopumā finanšu tirgū Latvijā krājaizdevu sabiedrībās noguldījumi samazinājās par 24%, turpretī akciju bankās šis samazinājums bija 58%, savstarpējās kredītbiedrībās – 45%.

Aizņēmumu tendences:

Gads	Miljonos latu			% no bilances		
	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā
1931	34.894	11.893	46.787	56.2	23.4	41.4
1932	34.124	10.598	44.722	55.8	26.1	43.9
1933	34.332	11.014	45.346	56.2	27.4	44.8
1934	33.164	12.268	45.432	55	29.9	44.8

Aizņēmumu tendences samazinājās, sākot ar 1932. gadu. Pārējā krīzes posmā aizņēmumu tendences bija stabilas – bez izteikta pieauguma laukos un ar nelielu augošu tendenci pilsētās. Laukos aizņēmumi bija par 29,1% lielāki nekā pilsētās, kas nozīmē, ka joprojām krājaizdevu sabiedrības laukos nespēja segt aizdevumus no noguldījumiem un bija atkarīgas no aizņēmumiem no Latvijas Bankas un Latvijas Tautas bankas.

Aizdevumu tendences:

Gads	Miljonos latu			% no bilances		
	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā
1931	55.896	38.282	94.178	90	75.3	83.4
1932	54.367	31.286	85.653	88.9	76.9	84.1
1933	53.005	29.180	82.185	86.8	72.6	81.2
1934	51.006	29.588	80.594	84.6	72	79.5

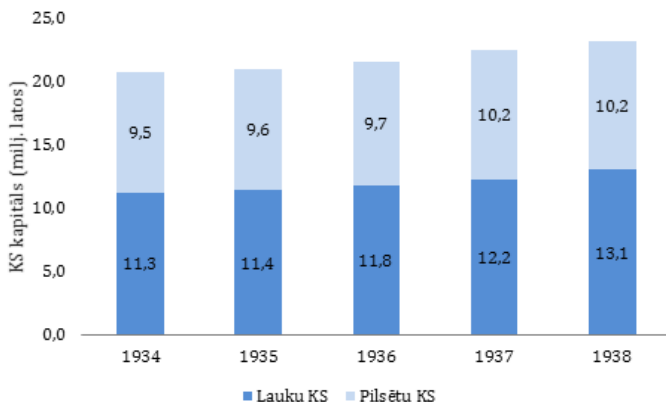
Krīzes laikā krājaizdevu sabiedrības darbojās piesardzīgāk, izsniedzot aizdevumus ar garantiju par to atmaksu, tāpēc tieši šajā laikā nogrieznī aizdevumu apjomi pakāpeniski samazinājās. Zaudējumi bija nevienmērīgi visos valsts apgabalos, taču Rīgas apgabalā tie bija vislielākie. Tas skaidrojams ar vairākām spekulatīvām darbībām 1925.–1927. gadā. Latgalē lielai daļai krājaizdevu sabiedrību trūka izpratnes par krājaizdevu sabiedrību tradīcijām, principiem un darbības būtību. Šī iemesla dēļ Latgales apgabals zaudējumu apjoma ziņā bija otrajā vietā pēc Rīgas. Mazāki zaudējumi skāra Vidzemi, Kurzemi un Zemgali, kur lielākajai daļai krājaizdevu sabiedrību bija sekmīgi rezultāti.

2.4. Kredītkooperatīvu darbība pēc 20. gs. 30. gadu krīzes

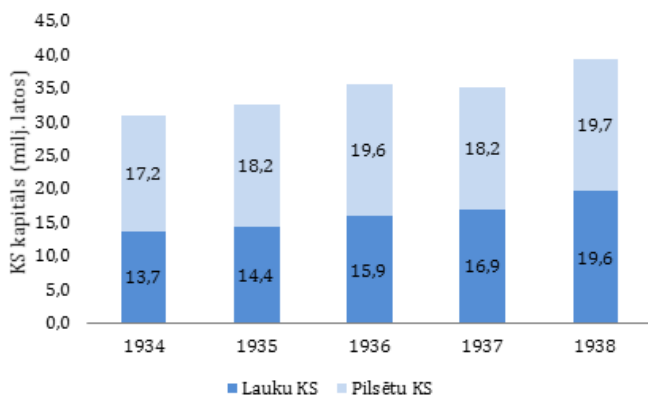
Jau 1933. gadā varēja manīt krājaizdevu sabiedrību atvēršošās pazīmes – lauku un pilsētu sabiedrībās noguldījumu apjoms palielinājās. Šī pozitīvā tendence turpinājās līdz 1939. gadam. Kopbilancei bija augoša tendence, tā gandrīz atgriezās pirmskrīzes (1930. gada) apjomā, kā redzams tabulā:

Gads	Organizāciju skaits			Biedru skaits, tūkst.			Balances milj. Ls		
	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā	Laukos	Pilsētā	Kopā
1934	371	255	626	130.7	74	204.7	60.3	41.1	101.4
1935	365	253	618	128.4	73.8	202.2	59.8	42.3	102.1
1936	358	248	606	130.5	75	205.5	61.5	43.2	104.7
1937	325	207	532	130.3	72.4	202.7	63.3	42.4	105.7
1938	317	186	503	133.1	72.9	206	67.6	44.1	111.6

Kapitālu kustība pēckrīzes laikā. Kapitālam ir tendence lēni, bet vienmērīgi kāpt:

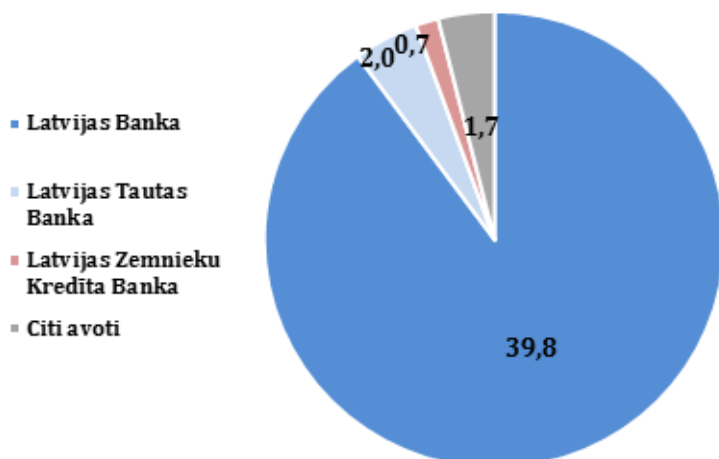

Noguldījumu tendences:

Šajā periodā strauji palielinājās noguldījumu apjoms. Pirmskrīzes laikā pilsētu krājaizdevu sabiedrībās noguldījumi auga straujāk nekā laukos. Pēckrīzes periodā situācija bija pretēja – tieši lauku sabiedrībās bija vērojams noguldījumu pieaugums, turklāt arī noguldījumu apjoms bija ievērojami lielāks nekā pirmskara periodā. Noguldījumi ir viens no aktīviem, uz kura rēķina bilance sabiedrībām kopumā pieauga.

Aizņēmumu avoti 1938.gada janvārī (milj.Latu):

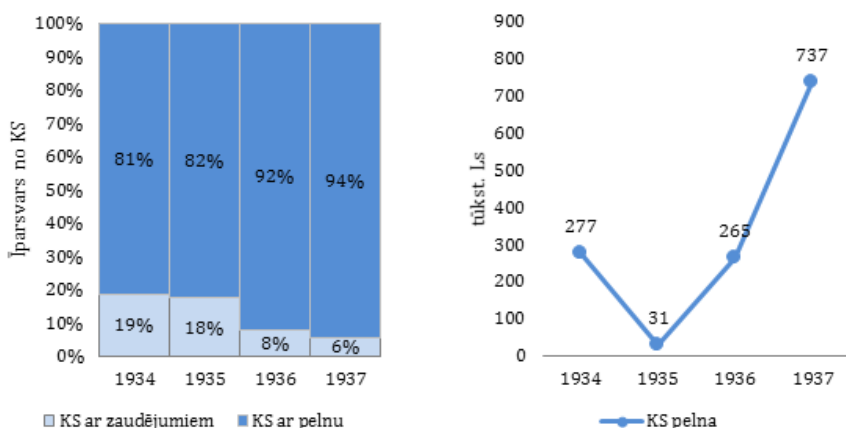

Salīdzinājumā ar pirmskrīzes periodu, 1931. gadu, krājaizdevu sabiedrībām bija tendence mazāk aizņemties ārējos finanšu resursus. 1931. gadā tās aizņēmas 46,788 milj. latu, 1938. gadā – par 2,542 milj. latu mazāk. Par 2,541 milj. latu samazinājās arī kopējais aizņēmumu apjoms, salīdzinot abus minētos gadus. Kapitāla, salīdzinot 1931. un 1938. gadu, pieauga par 3,471 milj. latu.

Aizņēmumu apjoms samazinājās, apliecinot, ka krājaizdevu sabiedrības vēlējās kļūt finansiāli neatkarīgākas no citiem finanšu avotiem – Latvijas Bankas, Latvijas Tautas bankas u. c. Tomēr pirmajos divos pēckrīzes gados lauku krājaizdevu sabiedrībās bija augstāks pieprasījums pēc kredītiem, un krājaizdevu sabiedrības to arī apmierināja.

Aizdevumu apjomi pēckara perioda pirmajos gados, salīdzinot ar pirmskara periodu, ļoti lēni pieauga tāpēc, ka krīzes gadi nogurdināja saimniecību valstī un liela daļa lauksaimnieku pārcēla savus parādus uz Valsts Zemes banku un Latvijas Hipotēku banku. Tomēr 1932. gadā tika pieņemts lēmums dzēst lauksaimnieku parādus Valsts Zemes bankā par 46 milj. latu. Tas palīdzēja ekonomikai laukos ātrāk atgūties no krīzes. Kad ekonomika reģionos sāka atlabt, sāka augt arī pieprasījums pēc kredītiem, galvenokārt laukos (sk. tabulu). Tas liecina, ka krīzes gados lauku krājaizdevu sabiedrības strādāja ar labiem panākumiem un paplašināja savu darbību reģionos.

Krājaizdevu sabiedrību finansiālie rezultāti:

Finansiālie rezultāti norādīja uz ekonomikas atveseļošanos, jo krājaizdevu sabiedrību peļņas/zaudējumu aprēķinos bija augoši, pozitīvi iznākumi un skaitliski mazāk sabiedrību darbojās ar zaudējumiem.

Pēckrīzes periodā krājaizdevu sabiedrības apvienojās kredītkooperatīvos. Tas uzlaboja apstākļus krājaizdevu sabiedrībām kopumā, ļaujot tām kļūt par spēcīgiem, ilgtspējīgiem kredītkooperatīviem. Turklāt apvienošanās bija būtisks izdzīvošanas faktors, jo pēckrīzes laikā bija vērojams ievērojams cenu kritums, kas smagi ietekmēja ekonomiku valstī.

Kredītkooperatīvu tīkls Latvijā 1935. gadā bija plašāks nekā kaimiņvalstīs. Laukos 352 organizācijās vidējais biedru skaits bija 128 405, bet 292 pilsētu organizācijas apvienoja 73 829 biedrus.

Biedru skaits pēc sociālā stāvokļa:

Soc. stāvoklis	Skaits	Procentos	Lauku org. (%)	Pilsētu org. (%)
Vecsaimnieki	69 072	49.9	74.7	25.3
Jaunsaimnieki	31 742			
Rentnieki un graudnieki	8 290	4.1	6.0	0.8
Intelektuālā darba veicēji	36 745	18.2	5.3	40.6
Fiziskā darba strādnieki	9 537	4.7	2.6	8.4
Amatnieki	12 915	6.4	3.2	11.9
Rūpnieki	2 823	1.4	1.0	2.1
Tirgotāji	13 846	6.8	1.6	15.9
Namīpašnieki	9 741	4.8	3.0	8.0
Juridiskās pers.	1 447	0.7	0.8	0.6
Citi	6 076	3.0	1.8	5.1
Kopā	202 234	100.00	100.00	100.00

Paja bija vidēji 5–10 lati. Tā bija piesaistīta aizdevumam, tādējādi sekmējot strauju kapitāla pieaugumu krājaizdevu sabiedrībās – no 17 064 latiem 1920. gadā līdz 14 495 455 latiem 1935. gadā.

Aizdevumi tika sadalīti dažādām uzņēmēju kategorijām:

Uzņēmēju kategorija	Summa (Ls)	%
Tirgotājiem	6 138 643	7.8
Rūpniekiem	3 577 008	4.6
Lauksaimniekiem	42 384 170	54.3
Amatniekiem	2 768 833	3.5
Namīpašniekiem	9 820 243	12.6
Intelektuālā un fiziskā darba strādniekiem	9 889 915	12.7
Organizācijām	2 522 592	3.2
Pārējiem	1 000 125	1.3

Lielākā daļa aizdevumu tika izsniegti pret galvojumu un pamatojoties uz personīgu uzticību, jo aizdevumus varēja saņemt tikai kredītkooperāciju biedri un paju maksātāji. Lielu daļu aizdevumu nodrošināja ar diskonta vekseliem, mazāk – ar nekustamajiem īpašumiem un vērtspapīriem.

2.5. Krājaizdevu sabiedrības Ulmaņa laikos

Pēc Kārļa Ulmaņa apvērsuma 1934. gada 15. maijā valstī tika aktīvāk ieviesti dažādi jauni regulējumi un pieņemti likumi, kas krājaizdevu sabiedrību darbību visā Latvijā ietekmēja gan pozitīvi, gan arī negatīvi. Valdība ieviesa korporatīvo sistēmu pēc Itālijas parauga, dibinot tautsaimniecības un profesiju kameras, kas atbildēja katra par savu nozari. Kredītkooperatīvi tika uzskatīti par valsts saimnieciskās darbības politikas veicinātājiem, tādēļ tika stimulēta tādu krājaizdevu sabiedrību darbība, kas apvienoja patērētāju biedrības, lauksaimnieku apgādes un noieta funkcijas – līdzīgi kā padomju laika patērētāju biedrības. Tika izveidota Kredītkooperatīvu savienība. Līdz 1935. gada 1. janvārim tajā bija apvienojušās 66 organizācijas: 58 krājaizdevu sabiedrības, 7 patērētāju biedrības un viena patērētāju kooperatīvu savienība.

Tomēr pēc šīm pārmaiņām, sākot ar 1935. gadu, krājaizdevu sabiedrību ideoloģiskās funkcijas mainījās, un diemžēl ne par labu šo organizāciju attīstībai. Proti, netika sasaukti kooperatīvo sabiedrību kongresi, kuru uzdevums vienmēr bijis apspriest un risināt krājaizdevu sabiedrību problēmas. Latvieši mazāk piedalījās starptautiskos kooperatīvo sabiedrību kongresos; šādas dalības mērķis līdz tam bija apgūt ārvalstu pieredzi, labāko praksi. Krājaizdevu sabiedrības turpināja pildīt pārējās funkcijas kā līdz šim, tomēr to darbība uz kopējā Latvijas fona bija fragmentāra. Bija daudz mazu krājaizdevu sabiedrību, kas nestrādāja tik efektīvi kā lielākas sabiedrības.

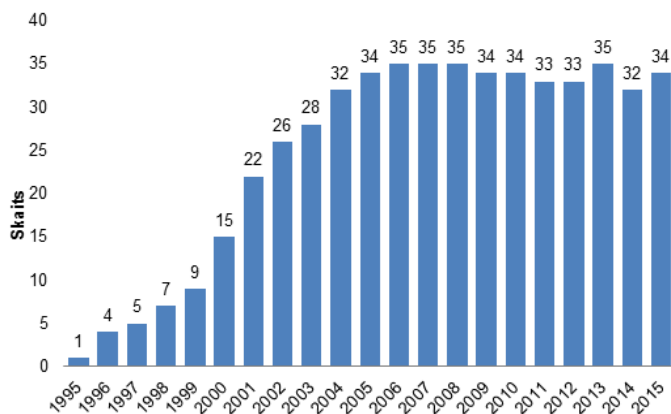
Kārlis Ulmanis aicināja apvienot spēkus lietderīgā organizāciju tīklā, aicinot mazākās krājaizdevu sabiedrības apvienoties. Līdz 1936. gada vidum, sekojot revīzijas padomes aicinājumam, 41 krājaizdevu sabiedrība bija likvidējusies vai pievienojusies citām sabiedrībām, bet 27 krājaizdevu sabiedrības bija sākušas kārtot apvienošanās formalitātes. Kredītkooperatīvu pārprodukcija galvenokārt bija vērojama pilsētās, tāpēc apmēram puse no apvienotajām organizācijām bija pilsētu krājaizdevu sabiedrības.

2.6 Krājaizdevu sabiedrības Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas

Latvijā interese par kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām īpaši pieauga pēc 1994. gada, kad plašu KKS darbības principu skaidrošanas kampaņu izvērša Pasaules krājaizdevu sabiedrību Latvijas projekta darbinieki. (*Lisovskis, 1996*)

Latvijas atgūtās neatkarības pirmajos gados valstī tika nodibinātas tikai četras KKS, no kurām trīs pārtrauca savu darbību jau līdz 1996. gadam. Par likvidējamām kļuva KKS „Bastejs”, Latvijas krājaizdevusabiedrība un „Vienība” (*šīs KKS vainu neieklāvēs normatīvos, vai strauji zaudēja pamatkapitālu, vai arī sniedza uzraudzības iestādei nepatiesas ziņas par piesaistītajiem līdzekļiem*), bet vienīgā strādājošā bija KKS „Dzelceļnieks”. Šo KKS 1995. gada februārī nodibināja 29 cilvēki, taču jau 2000. gadā biedru skaits bija mērāms gandrīz astoņos tūkstošos. (*Riekstiņa, 2000*) Toreizējais Latvijas Bankas Kredītiestāžu uzraudzības pārvaldes vadītāja vietnieks Jānis Placis izteicās, ka šādi apstākļi “nevar neizraisīt skepsi pret šo biznesu kā tādu”. Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc 90. gadu vidū valstī neveidojās KKS, bija lielās prasības attiecībā uz kapitālu – kā minimums aptuveni 30 tūkstošu latu. Vienlaikus jāmin arī Latvijas Bankas nevēlēšanās pārraudzīt KKS.

KKS skaita dinamika 1995 - 2015:

Kopš 1995. gada KKS skaits pakāpeniski pieauga – līdz 34 krājaizdevu sabiedrībām 2015. gadā. KKS skaita pieauguma dinamika gan ir bijusi nevienmērīga. Pirmo piecu gadu laikā, līdz 1999. gadam, šī dinamika bija mērena – KKS skaits pieauga par dažām iestādēm gadā.

Palīdzot citiem, iegūsti pats

Palīdzot citiem, iegūsti pats

...mēs augam. Mūsu kļūst vairāk...

...mēs augam. Mūsu kļūst vairāk...

Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība *www.lkkss.lv*

Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība (LKKSS) ir sabiedriska organizācija, kurā uz brīvprātības un līdztiesības principiem savstarpēji apvienojušās juridiskas personas – kooperatīvas krājaizdevu sabiedrības (KKS). LKKSS nodibināta 1997. gadā.

Mērķis un uzdevumi:

LKKSS mērķis ir veicināt krājaizdevu sabiedrību darbības un attīstības politikas izstrādāšanu Latvijā. Lai sasniegtu mērķi, LKKSS pilda šādus uzdevumus:

- Apvieno biedru zināšanas un pieredzi krājaizdevu sabiedrību jautājumumu un problēmu risināšanā;
- Aizstāv krājaizdevu sabiedrību intereses un tiesības valsts varas un pārvaldes, kā arī pašvaldības institūcijās;
- Veicina krājaizdevu sabiedrību darbības normatīvās bāzes attīstību.

Darbības virzieni:

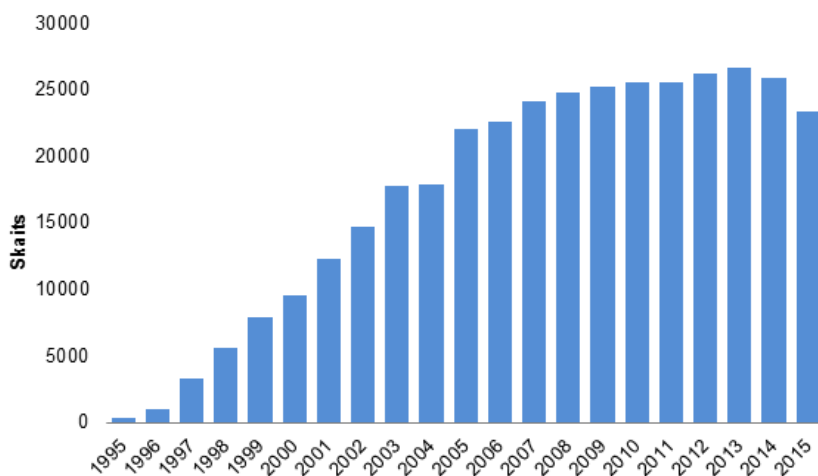
1. Vienotas krājaizdevu sabiedrību informācijas sistēmas izveidošana.
2. Interesentu un krājaizdevu sabiedrību pārstāvju apmācība par KKS darbības jautājumiem.
3. Sadarbība starp krājaizdevu sabiedrībām un tās atbalstošām organizācijām Latvijā un ārzemēs.
4. Veicināt sadarbību ar krājaizdevu sabiedrībām un to izveidotām organizācijām ārzemēs.
5. Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību pārstāvēšana vietējā un starptautiskā līmenī.

No 1999. līdz 2004. gadam KKS skaits auga ievērojamā tempā – šajos piecos gados tika izveidotas 23 KKS. Visstraujākais pieaugums bija laika posmā no 1999. līdz 2001. gadam, kad Latvijā katru gadu tika izveidotas 6–7 krājaizdevu sabiedrības (*plašāku situācijas raksturojumu sk. tālāk*).

Pēc 2004. gada KKS iestāžu skaits nostabilizējās, un tās joprojām ir stabilas arī 2016. gadā. Katru gadu vērojamas tikai nelielas izmaiņas, jo kāda KKS tiek likvidēta, bet cita – dibināta. 2008. gada ekonomiskās krīze būtiski neietekmēja KKS skaitu. Tas apliecina KKS spēju saglabāt esošo sistēmu krīzes apstākļos, demonstrējot Latvijas KKS sistēmas stabilitāti uz citu finanšu sektoru fona. Citos sektoros ekonomiskās krīzes rezultātā bija vērojamas būtiskas izmaiņas institūciju skaitā – tās tika likvidētas vai apvienotas.

Ekonomiskā krīze, iespējams, ietekmēja KKS kopējo skaitu, jo netika izveidotas jaunas sabiedrības, taču KKS struktūra Latvijā netika izmainīta.

KKS biedru skaita dinamika 1995 - 2015:

Aplūkojot KKS biedru skaita izmaiņas, var redzēt līdzīgu dinamiku kā KKS iestāžu skaita izmaiņās. Biedru skaits strauji pieauga no 283 1995. gadā līdz 22 005 2005. gadā. Šajā periodā (*izņemot 2003./2004. gadu*) biedru skaits palielinājās par vairāk nekā 20% gadā.

Latvijas KKS statistika 1998. gada maijā: biedru skaits no 47 līdz 60 vienā KS; aktīvi – no 10 000 līdz gandrīz 16 000 latu; noguldījumu summas – no 207 līdz 2226 latiem; izsniegto kredītu kopapjoms – no 10 000 līdz 13 000 latu; vidējais kredīta apjoms – no 298 līdz 608 latiem. (<i>Salēviča, 1998</i>) KKS biedru skaits pirmo 6 gadu laikā progresīvi pieauga līdz gandrīz desmit tūkstošiem.	1995. g. jūnijs	122
	1995. g. decembris	283
	1996. g. decembris	1031
	1997. g. jūnijs	1794
	1997. g. decembris	3238
	1998. g. jūnijs	4598
	1998. g. decembris	5554
	1999. g. jūnijs	6389
	1999. g. decembris	7894
	2000. g. jūnijs	8628
2000. g. decembris	9533	
2001. g. februāris	9995	

Laikā starp 2005. un 2014. gadu KKS biedru skaita pieauguma tempi ievērojami samazinājās – aptuveni 2% pieaugums gadā. Šāds samazinājums ir skaidrojams ar to, ka Latvijas KKS iestāžu skaits sasniedza savu maksimālo līmeni. Iepriekš straujais biedru skaita pieauguma temps tika panākts uz jaunu iestāžu dibināšanas rēķina. Tātad KKS biedru skaits korelē ar KKS iestāžu skaitu, taču ar nelielu (*1–2 gadi*) nobīdi. Pat sasniedzot KKS skaita optimumu, biedru skaits vēl divus gadus turpināja palielināties, jo KKS ir nepieciešams laiks, lai tajā iestātos lielākā daļa tās mērķauditorijas (*gan konkrēta aroda, nozares, gan teritorijas KKS gadījumā*).

2008. gada ekonomikas krīze biedru skaitu būtiski neietekmēja – bija vērojams tas pats mērenais pieauguma temps, proti, daži procenti. Šī dinamika norāda uz būtisku Latvijas KKS izaicinājumu saistībā ar biedru skaita samazināšanos pēdējo divu gadu laikā (*2014. – 2015. gadā pat par 10 %*).

2.7. KKS attīstības hronika līdz 2016. gadam

1997. gadā Latvijas Bankas prezidents Einars Repše prognozēja, ka grozījumi Kredītiestāžu likumā veicinās krājaizdevu sabiedrību bankrotu, kā papildu faktoru minot to, ka Latvijas Banka nespēs izsekot KKS darbībai un tiks apdraudēta noguldījumu drošība. 1997. gada 30. oktobrī Saeima veica grozījumus kredītiestāžu likumā, samazinot KKS minimālo dibināšanas kapitālu līdz 2000 latu. (*Pelše, 1997*)

JŪRNIEKU FORUMS

LTFJA KKS "Jūrnieku forums"

Latvijas tirdzniecības flotes jūrnieku arodbiedrības kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība (LTFJA KKS) "Jūrnieku forums" dibināta 1999. gadā.

Ilgus gadus LTFJA KKS "Jūrnieku forums" sadarbojas ar Latvijas tirdzniecības flotes jūrnieku arodbiedrību, kuģu apkalpju personāla komplektēšanas kompānijām, citām ar jūras biznesu saistītām institūcijām, lai savā darbībā un piedāvāto pakalpojumu klāstā ņemtu vērā jūrnieku darba specifiku un operatīvi reaģētu uz izmaiņām, kuras notiek jūrniecības sfērā.

Visi sabiedrības biedri vienlaikus ir gan tās klienti, gan īpašnieki, un katrs var ietekmēt sabiedrības darbību un piedalīties pārvaldīšanā, jo katram paju biedram neatkarīgi no tā, cik paju viņam pieder, svarīgāko jautājumu risināšanas procesā ir viena balss.

Šajā gadā, izmantojot KKS "Dzelzceļnieks" paraugu, tika nodibināta KKS "Skolu krājaizdevu sabiedrība", kas aicināja izmantot piedāvātos finanšu pakalpojumus izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības biedriem neatkarīgi no mācību iestādes veida un atrašanās vietas.

1999. gada sākumā valstī darbojās **septiņi** finanšu kooperatīvi: KKS "Dzelzceļnieks", KKS "Skola", Līgatnes KKS, Taurenas KKS, Veselavas KKS, Rucavas KKS un Rūjienas KKS. (*Brazovskis, 1999*)

Visās septiņās KKS bija apvienojušies vairāk nekā 6000 biedru, bet tikai KKS "Dzelzceļnieks" un KKS "Skola" darbojās pilsētā, pārējās sniedza pakalpojumus reģionos. Lauku KKS bija apvienojušies vairāk nekā 350 cilvēku, kuriem aizdevumos pastāvīgi bija izsniegti aptuveni 70 000 latu. Īpaši aktīvs bija Cēsu rajons, kur īsā laika posmā KKS tika izveidotas trijos pagastos. Visi procesi liecināja par nopietnu KKS izaugsmi un ietekmes palielināšanos, jo **kopumā 1998. gadā KKS darbība ir bijusi daudz stabilāka nekā banku darbība.** (*Baltača, 1999*)

Arī pasaulē latviešu KKS tolaik piederēja salīdzinoši liels kapitāls: ASV darbojās 13, Kanādā – divas, Austrālijā – viena latviešu krājaizdevu sabiedrība.

2000. gadā Latvijā darbojās jau 14 KKS. Kredītu sadalījums pēc mērķiem lauku sabiedrībās šajā laikā primāri balstījās uz mājas vai dzīvokļa remontu, sadzīves tehnikas iegādi vai lauksaimniecību – būtībā uz jomām, kuras 21. gadsimta sākumā ir nemainīgas.

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

Vadošā lauku attīstības konsultāciju pakalpojumu organizācija Latvijā.

Konsultatīvi palīdz lauku uzņēmējiem, organizācijām un iedzīvotājiem uzlabot nozares ražošanas procesu, sniedz grāmatvedības un biznesa plānošanas konsultācijas un pakalpojumus, kā arī veic pētījumus, izglītošanu un informēšanu

Galvenais izdevuma "Rokasgrāmata par kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām" atbalstītājs.

Aktīvs KKS kustības atbalstītājs un viens no vadošajiem sadarbības partneriem.

2001. gada sākumā valstī bija jau 17 šādu struktūru ar kopējiem aktīviem 1,1 milj. latu vērtībā.

2002. gada 1. janvārī stājās spēkā Krājaizdevu sabiedrību likums, kas ļauj arī pašvaldībām un sabiedriskajām organizācijām būt par biedru finanšu kooperatīvā. Šī gada nogalē visu 24 KKS aktīvi sasniedza 2,5 milj. latu, no kuriem lielāko daļu – 2,03 milj. latu – veidoja piecas Rīgas krājaizdevu sabiedrības.

2003. gadā hipotēku aizdevumi galvenokārt tika izdoti divās lielākajās KKS – “Dzelzceļnieks” un “Jūrnieku forums”.

2003. gadā vienpadsmit mēnešu laikā KKS bija nopelnījušas 95,1 tūkstoši latu – par 35,6 tūkstošiem latu vairāk nekā 2002. gadā.

2004. gada janvārī Latvijā bija 28 KKS, bet gadu vēlāk valstī aktīvi darbojās jau 32 KKS.

“ Krājaizdevu sabiedrība pieņem noguldījumus un izsniedz aizdevumus tikai saviem biedriem. Krājaizdevu sabiedrības mērķis ir nevis peļņas gūšana, bet finanšu pakalpojumu sniegšana cilvēkiem ar vidējiem ienākumiem. Ja bankā cilvēks ir tikai klients, tad krājaizdevu sabiedrībā viņš vienlaikus ir arī tās līdzīpašnieks.

Latvijas Industriālo nozaru arodbiedrības biedru krājaizdevu sabiedrības valdes priekšsēdētāja Rita Pfeifere

Līdz **2006. gadam** KKS kredītu apjoms pieauga par 36,35%.

2007. gadā tika pieņemti KKS likuma grozījumi, kas nosaka, ka no 2008. gada 1. janvāra visām KKS jāsniedz informācija Kredītu

reģistram, kuru izveidos un uzturēs Centrālā banka. Šajā gadā Latvijā bija reģistrētas 35 krājaizdevu sabiedrības; tas ir visu laiku lielākais KKS skaits kopš neatkarības atgūšanas.

Finanšu un kapitāla tirgus komisija

Finanšu un kapitāla tirgus komisija ir pilntiesīga autonoma valsts iestāde, kas regulē un pārrauga krājaizdevu sabiedrības un citas finanšu institūcijas Latvijā, kopā vairāk nekā 300 finanšu sektora dalībnieku. Tā licencē un uzrauga KKS darbību. Komisija veicina finanšu un kapitāla tirgus stabilitāti, konkurētspēju un attīstību, kā arī nodrošina klientu interešu aizsardzību.

Lai saņemtu speciālo atļauju (licenci) krājaizdevu sabiedrības darbībai, jaundibināmajai sabiedrībai ir jāiesniedz Komisijai speciālās atļaujas (licences) saņemšanai iesniegums, kurā uzskaitīti tam pievienotie dokumenti normatīvajos aktos un Komisijas normatīvajos noteikumos un rīkojumos paredzētajā kārtībā.

Komisija iesniegumu par speciālās atļaujas (licences) piešķiršanu izskata triju mēnešu laikā pēc visu nepieciešamo dokumentu saņemšanas. Komisijai ir tiesības neizsniegt speciālo atļauju (licenci) jaundibinātajai krājaizdevu sabiedrībai, ja, to dibinot, nav ievēroti likumi, Komisijas normatīvie noteikumi un rīkojumi. Komisijas speciālo atļauju (licenci) krājaizdevu sabiedrības darbībai izsniedz uz nenoteiktu laiku trīs darbu dienu laikā pēc apliecinātas krājaizdevu sabiedrības reģistrācijas apliecības (UR) kopijas saņemšanas.

Katra KKS ir Latvijas Bankas pārvaldītā Kredītu reģistra dalībniiece. Kredītu reģistrs ir valsts informācijas sistēma, un tās pārzinis ir Latvijas Banka. Kredītu reģistrā Latvijas Banka vāc, uzkrāj un glabā ziņas par Kredītu reģistra dalībnieku un ierobežotu Kredītu reģistra dalībnieku klientiem un klientu galviniekiem, viņu saistībām un to izpildes gaitu. Kredītu reģistrā iekļaujamo ziņu saturu un apjomu nosaka Latvijas Banka. Kredītu reģistrā iekļautajām ziņām ir informatīvs raksturs, un tās nepierāda klienta un klienta galvnieka saistību un to pārkāpumu esamību vai neesamību.

2008. gada nogalē, jau sākoties globālajai finanšu krīzei un Latvijas valstij pārņemot Parex banku, daudzās KKS bija vērojama tendence izņemt noguldījumus, kā arī tajās iesaistījās mazāk jaunu dalībnieku

2009. gadā Latvijā KKS varēja iedalīt teritoriālajās (*Kandavas novada, Kauguru, Lielvārdes, Pūņu, Pūres, Raunas, Rucavas, Rundāles, Rūjienas, Salas, Straupes, Taurenas, Vecpiebalgas, Veselavas, Zosēnu, Cēsu, Nīgrandes, Nītaures, Vecumnieku un Tīrzas*) un ar nozarēm saistītajās (*veselības un sociālās aprūpes darbinieku, dzelzceļnieku, metalurgu, jūrnieku, izglītības darbinieku, vietējo uzņēmumu, industriālo nozaru arodbiedrību un autopārvadājumu nozares arodbiedrību*).

“**Bankas Latvijā pelna, bet krājaizdevu sabiedrības pelna Latvijai, jo ikviens, kurš izmanto to pakalpojumus, kļūst par īpašnieku, un tie esam mēs, mūsu draugi, radi, kaimiņi, kolēģi un vienkārši līdzcilvēki, kuriem uzticamies un ar kuriem dzīvojam vienā novadā un valstī. Tā ir pēcpadomju latvietim tik neierasta, bet attīstītās valstīs ikdienišķa un pašsaprotama ekonomisko interešu aizsardzības forma, kas ļauj iedzīvotājiem, apvienojot savus finanšu resursus, uzņemties iniciatīvu un pašiem veidot savu labklājību. Kamēr mēs nespēsim piedāvāt alternatīvu un būsīm tikai lūdzēji, tikmēr tiksīm izmantoti un kalposīm, un savas problēmas risināsim vieni paši pēc tam, kad būsīm palīdzējuši izķepuroties citiem.**

Ē. Čoders, KKS „Allažu saime” valdes priekšsēdētājs

2009. gadapirmajos mēnešos **KKS darbojās daudzveismīgāk nekā komercbankas, kuru zaudējumi sasniedza 5,7 miljonus latu, turpretī KKS un fondi nopelnīja 200 000 latu.** (*Graudīņš, 2009*)

Deviņu mēnešu laikā banku zaudējumi pārsniedza 500 miljonus latu, bet KKS nopelnīja 75,4 tūkstošus latu – par 70,1% vairāk nekā 2008.

gadā.

Par spīti sarežģītajai finansiālajai situācijai, KKS "Dzelzceļnieks" turpināja būt Latvijas līderis ar kapitālu 668 070 latu un 11 967 dalībniekiem. Kopš 1998. gada KKS aktīvi bija pieauguši 180 reizi – no 50 000 līdz 9 miljoniem latu. (*Grant, 2009*)

Dzelzceļnieks KS
Krājaizdevu sabiedrība

Kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība "Dzelzceļnieks KS" ir Latvijas dzelzceļnieku un satiksmes nozares arodbiedrības biedriem piederoša finanšu institūcija, kas dibināta 1995. gadā.

"Dzelzceļnieks KS" biedri ir ne tikai KS vienīgie klienti, bet arī tās īpašnieki. Krājaizdevu sabiedrībā "Dzelzceļnieks KS" ir vairāk nekā 12 000 biedru.

Misija

Krājaizdevu sabiedrība "Dzelzceļnieks KS" strādā, lai nodrošinātu saviem biedriem viegli pieejamus, efektīvus un kvalitatīvus finanšu pakalpojumus, palīdzot viņiem realizēt savas idejas un sapņus, un celtu viņu labklājību.

Olga Kazačkova

Dzelzceļnieku KS valdes priekšsēdētāja

Esat Latvijā lielākā krājaizdevu sabiedrība, kas darbojas pēc interešu principa. Kā uzsākt savu darbību?

Būtiskais jebkuras organizācijas darbības pamatā ir pamatprincipu ievērošana. Tas notur organizāciju kā kuģi uz mērķtiecīga maršruta. Mēs radījām "Dzelzceļnieku", lai atbalstītu dzelzceļnieku arodbiedrības biedrus, piedāvājot viņiem interesantus un izdevīgus finanšu pakalpojumus, kā arī drošas un uzticamas attiecības. No pirmajiem 27 biedriem esam izauguši jau līdz vairāk nekā 12 000.

Ir dzirdēti vairāki veiksmes stāsti, kad krājaizdevu sabiedrības ārkārtas situācijās palīdz saviem biedriem. Kādi ir "Dzelzceļnieks KS" stāsti?

Mūsu darbības laikā ir bijuši vairāki veiksmes stāsti. Esam nodrošinājuši līdz pat 100% aizdevumu mājokļu iegādei jaunām ģimenēm. Palīdzam mūsu biedriem izkļūt no kredītsaistībām ar ātrajiem kreditoriem. Esam arī nokreditējuši remontdarbus kritiskā situācijā, kad vienuļai mātei ar trīs bērniem nodega dzīvoklis. Situācijas ir dažādas, un mēs meklējam arvien jaunus risinājumus mūsu biedru krīzes situācijām.

Šādus veiksmes stāstus nevarētu minēt, ja tiem pamatā nebūtu divas desmitgades darba sviedru un ieguldījuma, mērķtiecīgi attīstot pamatīgu struktūru un tehnoloģijas, neraugoties uz ekonomiskām krīzēm un citiem negaidītiem notikumiem.

Kādi ir "Dzelzceļnieks KS" lielākie izaicinājumi?

Tā kā mūsu centrālais birojs atrodas Rīgā, bet visā Latvijā pastāvam ar i-bankas sistēmas un reģionālo aģentu starpniecību, mums ir svarīgi uzturēt ciešas attiecības ar mūsu biedriem un darboties roku rokā. Caur šiem kanāliem mēs izglītojam savus biedrus finanšu prātībā un informējam par jauniem pakalpojumiem. Mēs arī cenšamies arvien vairāk iesaistīt savus biedrus dažādās krājaizdevu sabiedrības aktivitātēs – iepriekšminētajos pasākumos, kā arī iesaistīt viņus organizācijas darbā. Paldies aktīvajiem un atsaucīgajiem biedriem!

2011. gada rudenī valstī darbojās 33 KKS ar spēkā esošām darbības licencēm. (*Pakalne, 2011*) Šajā gadā KKS "Allažu saime" bija 72 300 latu liels kapitāls, 714 biedru un joprojām trešās lielākās KKS pozīcija valstī. (*Silvija Lapiņa, Siguldas Elpa, 2012, 19. janvārī*)

2012. gadā ievērojami pieauga visi KKS finanšu rādītāji, gan noguldījumu, gan kredītu kopējam apjomam pārsniedzot deviņus miljonus latu. Izsniegto kredītu apjoms bija audzis par 11%, sasniedzot 9,135 miljonus latu, liecina Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienības(LKKSS) apkopotie dati. Savukārt KKS piesaistīto noguldījumu apjoms 2012. gada pirmā ceturkšņa beigās sasniedza 9,156 miljonus latu, palielinoties par 15%. Gada sākumā KKS bija iesaistījušies 25 800 biedru. (*Žanete Hāka, Dienas Bizness, Nr. 132, 8.–9. lpp.*)

Pēc AS "Latvijas Krājbanka" kraha vairākas krājaizdevu sabiedrības nonāca sarežģītā situācijā. Iedzīvotāji un citas juridiskas personas savus noguldījumus Latvijas Krājbankā saņēma atpakaļ, bet pašvaldībām un KKS naudas līdzekļi šajā bankā bija nepieejami.

Laika posmā pēc 2006. gada Latvijas laukos netika izveidota neviena KKS. Tas radīja problēmas 72 pagastu iedzīvotājiem, jo bankomātu neesamības dēļ viņiem faktiski nebija iespējas saņemt skaidru naudu.

KS "Dzelzceļnieks" un KS "Jūrnieku forums" kapitāls mūsdienās joprojām veido divas trešdaļas no visu 34 KS kapitāla.

Artūrs Korbuts,
Latvijas Tirdzniecības flotes Jūrnieku
arodbiedrības kooperatīvā krājaizdevu
sabiedrības Jūrnieku forums Valdes
priekšsēdētājs

Kas ir KKS "Jūrnieku forums" panākumu pamatā?

Cītīga strādāšana. Mēģināt sasniegt mērķus, kas bija izvirzīti dibināšanas laikā – sniegt finansiālus labumus, palīdzēt savai mērķauditorijai – Latvijas tirdzniecības flotes jūrnieku arodbiedrības biedriem.

Mūsu finanšu produkti – kredīti, depozīti – ir maksimāli pielāgoti jūrnieku vajadzībām un viņu darbu specifikai.

Kādi ir KKS "Jūrnieku forums" galvenie izaicinājumi?

Mums ir internetbanka, kurā mēs un mūsu biedri – jūrnieki – var veikt savus maksājumus kā uz sauszemes, tā arī jūrā. Tas ir būtiski mūsu darbībā, jo mūsu biedri nav piesaistīti noteiktai teritorijai, viņi atrodas visā pasaulē.

Tas ir izaicinājums – sasniegt mūsu jūrniekus visā pasaulē: Krievijā, Ukrainā, Lietuvā, Spānijā, Amerikā, Vācijā, Lielbritānijā un citur. Mēs mēģinām atrast jaunus biedrus citās valstīs, meklējot tajās sadarbības partnerus.

Vēlamies izveidot spēcīgu internetbanku, lai varētu piedāvāt plašāku pakalpojumu klāstu. Pašlaik varam ērti, ātri, izdevīgi

norēķināties visā Eiropas Savienības teritorijā ar eiro, jo esam SEPA – vienotās eiro maksājumu telpas – dalībnieki. No krājaizdevu sabiedrībām Latvijā mēs pašlaik esam vienīgie, kas var sniegt šādu pakalpojumu.

Mums šeit ir tikai mūsu – Latvijas cilvēku – nauda. Tādēļ ir jādod iespēja krājaizdevu sabiedrībām Latvijā attīstīties. Mēs tādā veidā dodam iespēju pelnīt mūsu cilvēkiem – biedriem, līdzīpašniekiem. Ja skatāmies uz citām finanšu institūcijām, kas nepieder Latvijas cilvēkiem, to peļņa tiek novirzīta uz citām valstīm un tikai nodokļi tiek maksāti šeit. Turpretī nauda, kas tiek ģenerēta krājaizdevu sabiedrībai, arī paliek valstī. Tas būtu viens no aspektiem, kas valstij būtu jāņem vērā un, pamatojoties uz to, jādod iespējas krājaizdevu sabiedrībām attīstīties.

Latvijas tirdzniecības flotes jūrnieku arodbiedrības kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība (LTFJA KKS) "Jūrnieku forums" dibināta 1999. gada 30. jūnijā ar 27 biedriem un 3000 latu kapitālu. 2014. gada sākumā biedru skaits sasniedza jau 2511. 2014. gadu "Jūrnieku forums" noslēdzis ar 76 670 eiro tīro peļņu, kas ir par 0,5% vairāk nekā iepriekšējā gadā. Aktīvi 2014. gada beigās bija 9,017 miljoni eiro. Pēdējos 15 gadus KKS "Jūrnieku forums" ir darbojusies ar pozitīviem rezultātiem un bez zaudējumiem.

Gada vidū Valkā tika nodibināta KKS "Ziemeļvidzeme; iniciators bija Valkas novada domes priekšsēdētājs Vents Armands Krauklis. Tas ir viens no instrumentiem Valkas iedzīvotāju labklājības līmeņa paaugstināšanai un finansējuma avots jaunajām ģimenēm un uzņēmēju attīstībai.

2014. gadā tika veikti grozījumi Krājaizdevu sabiedrību likumā. Grozījumu autors Finanšu ministrija izskatīšanai valdībā iesniegtajos dokumentos skaidroja, ka plānotās izmaiņas pamatkapitāla apjomā attieksies tikai uz tām sabiedrībām, kuru dalībnieks ir juridiska persona. Likumā paredzētas FKTK tiesības krājaizdevu sabiedrībai izsniegtajā speciālajā atļaujā (licencē) noteikt darbības ierobežojumus.

Valdības deklarācijas ekonomikas un finanšu sadaļā kā viena no prioritātēm minēts atbalsts nacionālajai finanšu sistēmai, veicinot

iedzīvotāju iesaistīšanos teritoriālās krājaizdevu sabiedrībās, kas ir "Visu Latvijai!" – TB/LNNK pārstāvja Imanta Parādnieka iniciatīva.

“ Šāda vietējā mērogā strādājošā institūcija labāk izprot vietējo specifiku un vajadzības. Tā ir alternatīva kredītiestādēm, jo īpaši lauku reģionos, kur kredītiestāžu pakalpojumi nav tik plaši pieejami.

*Finanšu ministrijas pārstāvis
Aleksis Jarockis*

Attīstītajās valstīs Eiropā ap 20% noguldītāju naudas atrodas krājaizdevu sabiedrībās. Diemžēl Latvijā tie ir vēl tikai 0,05%.

“ Vācijā, bet it sevišķi Luksemburgā krājaizdevu sabiedrību darbības dēļ nerodas jautājums kā daudzos Latvijas medijos: kam pieder Latvijas zeme?

*Dr. Kārlis I. Āboliņš,
Krājaizdevu apvienības revīzijas komisijas priekšsēdētājs*

“ Japašvaldības, uzņēmēji un sabiedriskās organizācijas vienotos par krājaizdevu sabiedrības izveidi, tad mēs kļūtu par savas teritorijas saimniekiem.

*Krājaizdevu apvienības valdes loceklis, KKS “Allažu saime”
valdes priekšsēdētājs Ēriks Čoders*

KKS “Allažu saime” fokusējas uz Siguldas novada ekonomisko izaugsmi, atbalstot uzņēmējus, kas savukārt veicina jaunu darba vietu radīšanu. Šāda abpusēja sadarbība “Allažu saimei” ar Siguldas novada domi radās jau 2012. gadā, kad šim mērķim dome iemaksāja paju kapitālā 35 000 latu. Sabiedrības darbība ir vērsta arī uz sociālo kredītu izsniegšanu – tas palīdz risināt tādus jautājumus, kas citādi kļūtu par pašvaldības mēroga problēmām. Šie jautājumi iekļauj sabiedrības labklājību, nodarbinātību, iedzīvotāju skaitu novadā u. c.

Atšķirības starp bankām un krājaizdevu sabiedrībām ilustrē konkrēts piemērs. Banka bija gatava novada uzņēmējam piešķirt kredītu par **18% gadā**. KKS "Allažu saime" piešķīra šim pašam uzņēmējam aizdevumu **par 10%**. Novada ieguvums no šādas rīcības bija **14–15%**. Šo ieguvumu veido **8%**, ko ietaupīja uzņēmējs, un arī atlikušie procenti palika turpat novadā, nevis komercbankā, kā tas būtu noticis pēc tradicionālā scenārija.

Šis ir tikai viens no daudziem piemēriem, kur KKS "Allažu saime" ir pierādījusi savu efektivitāti ekonomiskās ilgtspējas veicināšanā vairāku gadu garumā kopš 2001. gada. Sabiedrība arī palīdzēja novada iedzīvotājiem pārvarēt krīzi, kad citas finanšu institūcijas atteicās palīdzēt. Tādēļ KKS "Allažu saime" 2010. gadā saņēma Latvijas Ministru prezidenta Valda Dombrovska pateicības rakstu.

2015. gada ceturtajā ceturksnī Latvijas KKS izsniegto kredītu apmērs bija 17,6 miljoni eiro, savukārt noguldījumi bija pieauguši par 2 miljoniem, sasniedzot 18,5 miljonus eiro. Aktīvi bija palielinājušies par 2,5 miljoniem, sasniedzot 25,2 miljonus eiro.

Šajā gadā savu divdesmito jubileju nosvinēja "Dzelzceļnieks KS". 1995. gadā šī krājaizdevu sabiedrība sāka savu darbību ar 29 biedriem un 5000 latu aktīvu. 2015. gadā sabiedrībā bija vairāk nekā 12 000 biedru un 8,9 miljonu eiro aktīvi. Biedru skaita ziņā "Dzelzceļnieks KS" ir lielākā krājaizdevu sabiedrība un vienlaikus arī lielākais kooperatīvs Latvijā.

Savas darbības sākumposmā KKS galvenokārt aizdeva naudu, lai palīdzētu cilvēkiem, kas nenodarbojas ar uzņēmējdarbību, taču tagad KKS priekšrocības un iespējas saskata arī uzņēmēji. Laukos šādu sabiedrību biedri ir spēcīgākie zemnieki vai uzņēmēji, kuriem ir radies naudas uzkrājums.

KKS atvieglo uzņēmējiem iespēju piesaistīt darbaspēku, jo daudzi iedzīvotāji aizņemas naudu transportlīdzekļa iegādei vai tā remontam. KKS palīdz arī sociālu problēmu risināšanā.

"Pirms vairākiem gadiem virpuļviesulis vienai pagasta daudzdzīvokļu mājai norāva jumtu, bet sadarbībā ar pašvaldību tika atrasta iespēja par samērā zemiem procentiem mājas iedzīvotājiem

aizņemties naudu un novērst avārijas situāciju,” stāsta Vija Vāvere, Allažu pagasta pārvaldes vadītāja. Viņa uzsver, ka KKS lietderība bija īpaši jūtama ekonomiskās krīzes laikā, kad daudzi uzņēmēji, kas atradās uz bankrota robežas, tieši pateicoties KKS atbalstam, varēja saglabāt ražošanu, nodrošinot gan sev, gan darbiniekiem darbu un iztikas līdzekļus.

Aizdevumu mērķi:

- Attīstīt lauksaimniecību
- Uzsākt uzņēmējdarbību
- Izremontēt māju vai dzīvokli
- Iegādāties automašīnas vai dzīvokli
- Iegādāties mēbeles
- Mācīties

Zosēnu KKS valdes priekšsēdētāja Girta Upena publiski paziņo, ka līdz Latvijas simtgadei Zosēnu KKS ir apņēmusies aktīvos sasniegt pirmo miljonu. Lai arī kādi tirgus ekonomikas līkloči vēl priekšā, krājaizdevu sabiedrība savus biedrus uzklausīs, izpratīs, atbalstīs!

Valmieras pašvaldības domes priekšsēdētāja vietnieks Ričards Gailums salīdzina Latvijas krājaizdevu sabiedrību situāciju ar stāvokli ārvalstīs. Latvijā krājaizdevu sabiedrības joprojām ir tikai ceļa sākumā, to ir tikai 34, savukārt, piemēram, Vācijā to ir ap 11 tūkstošu.

Lauku teritorijās samazinās klientu apkalpošanas centru un norēķinu grupu skaits, atsevišķos reģionos cilvēkiem banku pakalpojumi vispār nav pieejami. Krājaizdevu sabiedrības šajā situācijā būtu ļoti laba alternatīva, tostarp arī kā aizvietojs tā saucamajiem ātrajiem aizdevējiem, jo nenoliedzami labāk ir šos 10 aizdevuma procentus maksāt savai sabiedrībai (biedri ir tie paši cilvēki, kas naudu gan liek iekšā, gan arī izmanto), nevis slēgt līgumu ar ātro aizdevēju par 200% gadā.

Ričards Gailums iesaka valstij atbalstīt vismaz vienas krājaizdevu sabiedrības izveidošanu katrā Latvijas novadā, piemērojot tām speciālu nodokļu politiku pirmajos darbības gados.

LLKC eksperts Dzintars Vaivods atzīst – KKS ir kā maza banka, kuras vadība prasa zināšanas. Šī mazā banka līdztekus jau minētajai skaidrās naudas izmaksai, kreditēšanas un noguldījumu funkcijai var arī pārskaitīt naudu biedru uzdevumā, mainīt naudas nominālus un īstenot kases funkcijas sabiedriskajām organizācijām un daudzdzīvokļu mājām. Tajā algu parasti saņem daži cilvēki, tostarp grāmatvedis un valdes priekšsēdētājs, tātad nav milzīgo administratīvo izmaksu.

“ Mūsu dienesta mērķis ir rosināt mazo lauku saimniecību izaugsmi un jaunu saimniecību un uzņēmumu veidošanos. Krājaizdevu sabiedrības redzam kā piemērotu instrumentu šī mērķa sasniegšanai. Mūsu darbinieki jau darbojas daudzos finanšu kooperatīvos un palīdzēs interesentiem ar padomu.

Dzintars Vaivods

“ Mūsu ministrijas veiktais pētījums parāda, ka no ES strukturālajiem fondiem mikroaizdevumiem varētu piešķirt 24 miljonus eiro, tomēr tirgus pieprasījums ir 170 miljoni eiro. Es KKS redzu kā vienu no kreditēšanas instrumentiem – tas noteikti nebūs liels, tomēr mūsu tautsaimniecībai gana svarīgs.

Finanšu ministre Dana Reizniece-Ozola

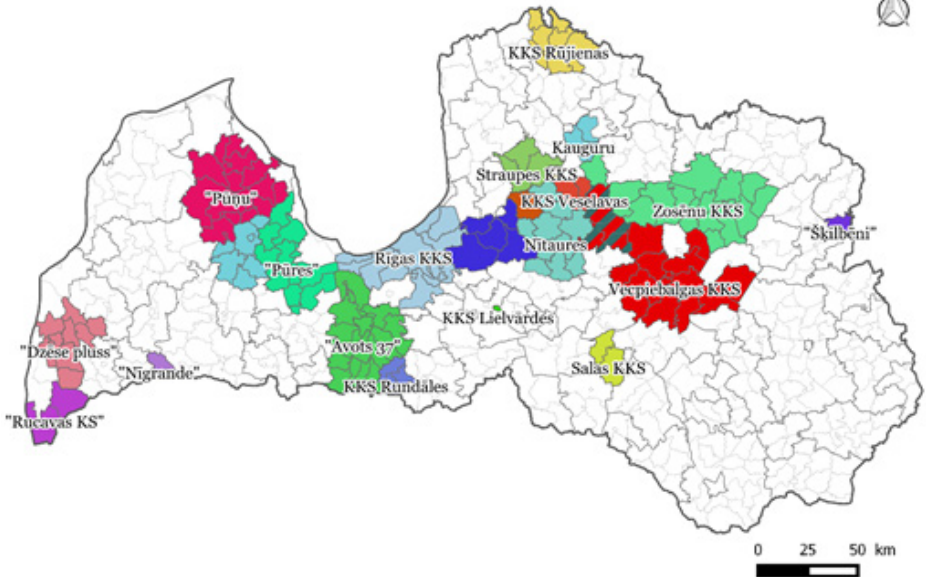
“ Daudzviet Eiropas Savienības dalībvalstīs darbojas kooperācijas principi – vienas krājaizdevu sabiedrības ieguvums ir visu sabiedrību kopīgs ieguvums.”

Uzņēmējs un politiķis Valdis Kalnozols

“ Uz septiņiem gadiem dodam desmit tūkstošus eiro. Pēc lielajiem kredītiem pieprasījums ir lielāks nekā pēc mazajiem. Cilvēki iegādājas nekustamos īpašumus. Arī zemnieku saimniecības stājas KKS, jo vēlas pirkt zemi. Ja biedrs iegādājas papildpajas, tieksamazināti kredītprocenti; tā palielinām paju kapitālu. Lielākiem kredītiem slēdzam hipotēkas, lai būtu drošība. Mazais kredīts tiek ņemts patēriņam, lielāki – uzņēmējdarbībai.

Inguna Nille, KS “Līgatnes druva” valdes priekšsēdētāja

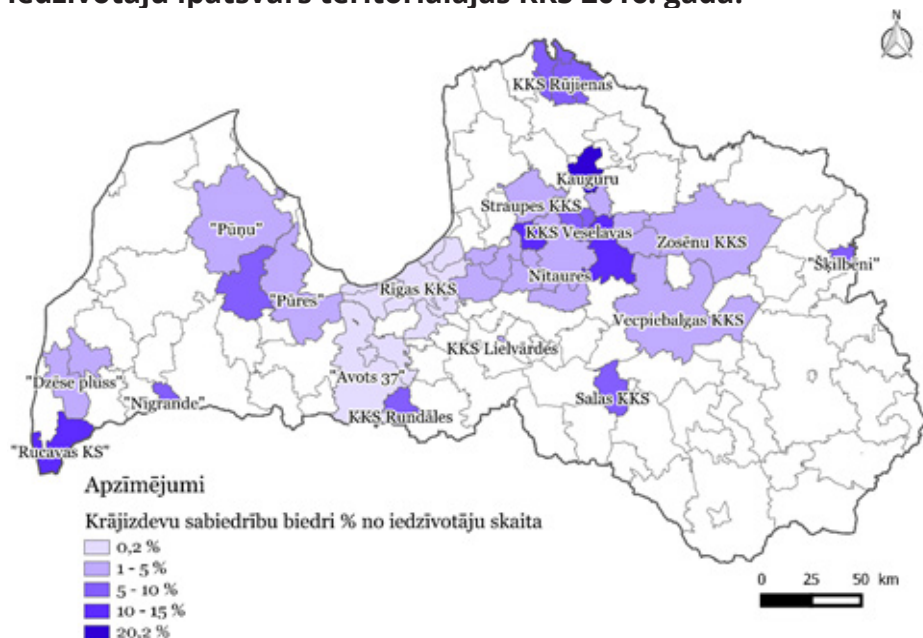
Teritoriālo KKS izvietojums Latvijā 2016. gadā:

2016. gadā Latvijā darbojās 23 teritoriālās KKS, kurās kopējais biedru skaits 2015. gada decembrī bija 7850 jeb aptuveni 33% no kopējā Latvijas KKS biedru skaita. Lielākās teritoriālās KKS pēc biedru skaita ir KKS "Allažu saime" ar vairāk nekā 850 biedru, kā arī Kandavas un Kauguru KKS ar vairāk nekā 600 biedru.

Kopā teritoriālās KKS nodrošina daļēju Latvijas ģeogrāfisko pārklājumu – 27% valsts teritorijas. Tomēr šis pārklājums ir ļoti nevienmērīgs. Visaktīvākā teritoriālo KKS darbība ir vērojama Vidzemē – sava KKS ir lielā daļā Vidzemes pašvaldību, un dažos gadījumos vienā teritorijā darbojas vairākas KKS. Daļējs pārklājums ir arī Kurzemē un Zemgalē. Sliktāka situācija ir Latgalē, kur darbojas tikai viena teritoriālā KKS "Šķilbēni", kas aptver Viļakas novada pašvaldību.

Iedzīvotāju īpatsvars teritoriālajās KKS 2016. gadā:

Kopumā pašvaldībās, kurās darbību ir izvērsušas teritoriālās KKS (neskaitot Rīgu), ir vairāk nekā 300 000 iedzīvotāju. Tas nozīmē, ka KKS iesaistījušies aptuveni 2,5% šo pašvaldību iedzīvotāju.

Teritoriālo KKS spējas piesaistīt vietējos iedzīvotājus ir visai atšķirīgas. Visaktīvāk iedzīvotājus spēj piesaistīt Kauguru KKS, kurā ir iesaistījušies 20% no trīs pagastu iedzīvotājiem. Aktīvi vietējos iedzīvotājus piesaista arī Taurenas, Līgatnes, Rucavas, Veselavas KKS, kurās iestājušies aptuveni 10% iedzīvotāju to darbības teritorijā. Sliktāka situācija ir tajās KKS, kuras aptver plašu teritoriju (*lielo novadu vai bijušo rajonu platībā*), piemēram, "Avots 37", kas aptver bijušā Jelgavas rajona teritoriju, ir spējis piesaistīt mazāk nekā 0,2% iedzīvotāju. Kopumā labāka iedzīvotāju iesaiste ir tieši tām teritoriālajām KKS, kuras aptver mazu (*dažu pagastu vai mazo novadu*) teritoriju.

2016. gada 22. janvārī Rīgā notika konference “**Krājaizdevu sabiedrības kā dzinējspēks reģionālajā attīstībā un izaugsmē: Eiropas pieredze un Latvijas nākotnes skatījums**”, ko organizēja Eiropas Konservatīvo un reformistu (ECR) grupa Eiropas Parlamentā sadarbībā ar Krājaizdevu apvienību (KAA) un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centru (LLKC).

Konferencē piedalījās daudzi ārzemju un pašmāju nozares darbinieki un eksperti, tai skaitā Īrijas krājaizdevu sabiedrību savienības pārstāvis Deivids Metjūzs (*David Matthews*), kurš klātesošos iepazīstināja ar valsts krājaizdevu savienību kustību, to biznesa modeļiem, kā arī trūkumiem regulējumā. Savukārt Polijas nacionālās kooperatīvo noguldījumu un krājaizdevu savienības asociācijas priekšsēdētājs Rafals Matusjaks (*Rafal Matusiak*) stāstīja par krājaizdevu sabiedrību lomu un pozitīvo ietekmi uz tautsaimniecību, labās prakses piemēriem un arī izaicinājumiem. Pieaicinātie kaimiņvalstu eksperti kontekstā runāja par krājaizdevu kustības attīstību reģionos un izvairīšanos no paredzamiem riskiem.

Biedrība Krājaizdevu apvienība

Dibināta 2014. gadā

Mērķis: Latvija – iespēju un labklājības valsts

Vīzija: Katrā Latvijas novadā vismaz viena krājaizdevu sabiedrība

Darbības virzieni:

Normatīvo aktu stiprināšana krājaizdevu sabiedrību jomā.

Informatīvu un izglītojošu pasākumu rīkošana Latvijas un starptautiskā mērogā, to skaitā pirmās starptautiskās krājaizdevu sabiedrību konferences rīkošana – “Krājaizdevu sabiedrības kā dzinējspēks reģionālajā attīstībā un izaugsmē: Eiropas pieredze un Latvijas nākotnes skatījums”.

Izstrādājam atbalsta instrumentus jaunajām un esošajām KKS darbības izmaksu samazināšanai un efektivitātes celšanai – bezmaksas finanšu uzskaites programmatūru, uzsākšanas un KKS vadības rokasgrāmatu, grantu projektus KKS infrastruktūras uzlabošanai u.tml.

Palīdzam jaunām rīcības grupām nodibināt KKS; patlaban strādājam ar sešām rīcības grupām no visas Latvijas.

Popularizējam KKS ideju – gatavojam izglītojošus materiālus, organizējam seminārus novados un pagastos, palīdzam attīstīt normatīvo bāzi.

Pašmāju ekspertu panelī piedalījās arī Ekonomikas ministrijas parlamentārais sekretārs Edgars Putra, attīstības finanšu institūcijas *Altum* valdes priekšsēdētājs Reinis Bērziņš, kā arī domnīcas *Certus* vadošais pētnieks Daunis Auers. Krājaizdevu apvienības valdes priekšsēdētājs Rihards Strenga un apvienības pārstāve Madara Māra Irbe stāstīja par līdz šim panākto progresu KKS kustības veicināšanā Latvijā. Savu skatījumu par situāciju nozarē atklāja arī virkne reģionālo krājaizdevu sabiedrību, t.sk. "Allažu saime", "Dzēse", Pūņu KKS un Rīgas KKS.

Lauksaimniecības produkcijas iepirkuma cena ievērojami samazinās, tāpēc lauksaimnieki strādā piesardzīgi un tuvākajā laikā neprognozē strauju attīstību. Iedzīvotāju skaits pagastos turpina sarukt, daudzi darbu meklē ārpus novada, darba samaksa joprojām bieži tiek saņemta aploksnē. Liela daļa cilvēku, kuri treknajos gados un pēc krīzes paņēma ātros kredītus uz 20–30 gadiem, ir nonākuši parādu jūgā. Tagad bankās saņemt kredītu uzņēmējdarbībai vai mājokļa iegādei lauku ļaudīm ir gandrīz neiespējami, bet noguldīt ietaupījumus ar 0,... procentiem nav izdevīgi. KKS visā Latvijā izprot situāciju un ir palīdzējušas finansiālajās grūtībās nonākušajiem atbrīvoties no neizdevīgajām parādsaistībām. Ja vēl nav par vēlu, krājaizdevu sabiedrības sniedz savu palīdzību.

“Mūsu pamatuzdevums ir nevis pelnīt, bet finansiāli palīdzēt saviem biedriem.

Uldis Gruzdiņš, Rūjienas KS valdes priekšsēdētājs

Rīgas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība

Dibināta 2015. gada pēdējā ceturksnī. Rīgas KKS dibinātāji ir Rīgas un Pierīgas uzņēmēji, augstskolu mācībspēki, studenti, juristi, finanšu speciālisti un darba ņēmēji. Visus dibinātājus vieno vēlme izveidot bankām un nebanku kreditētājiem alternatīvu finanšu pakalpojumu sniedzēju, kas darbotos biedru interesēs, nodrošinot biedriem finanšu pakalpojumu pieejamību, noguldījumu un kredītu ņemšanas drošību, salīdzinoši ātru pakalpojumu saņemšanu un augstu apkalpošanas kvalitāti.

Gūstot ienākumus no darbības, pēc izdevumu segšanas visa peļņa tiks sadalīta starp sabiedrības biedriem, nodrošinot viņu labklājības pieaugumu un ieinteresētību pašiem izmantot Rīgas KKS pakalpojumus un ieteikt to darīt saviem darbabiedriem, radiem, draugiem un paziņām.

Mērķis:

Apmierināt savu biedru saimnieciskās, sadzīves un citas vajadzības, veicināt viņu labklājības līmeņa paaugstināšanu, nodrošinot ērti pieejamus, efektīvus un kvalitatīvus finanšu pakalpojumus par konkurētspējīgiem izcenojumiem.

Uldis Cimdiņš

Rīgas kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības dibinātājs

Kādus trīs ieguvumus Jūs uzskaitītu no krājaizdevu sabiedrībām?

1. Krājaizdevu sabiedrības ir vienīgās finanšu iestādes, kur tu vari aizņemties no sava īpašumā esošas organizācijas.

2. Naudas glabāšana un tās saņemšana no sabiedrības ir veselīgs patriotisks solis. Visa naudas aprīte notiek tikai Latvijā, labumus saņem Latvijas iedzīvotāji; tie paliek viņu rīcībā.

3. Būtiska ir sociālā puse un morālā puse. Vienmēr būs dažādas vajadzības, bet ne vienmēr no saviem finanšu līdzekļiem būs iespēja šīs vajadzības nosegt. Krājaizdevu sabiedrību biedriem palīdz viņu līdzcilvēki, kaut vai pastarpināti caur sabiedrību. Tas ir svarīgi nelielos pagastos, kur pretstatā pilsētām ir lielāka kopības izjūta. Tā ir kā pašpalīdzības kase.

Ja par bankām mēdz izteikties, ka saulainā laikā tās izsniedz lietussargus, bet pirms negaisa tos atņem, tad par krājaizdevu sabiedrībām varu apgalvot, ka tās vienmēr paskatās, kāds laiks ir ārā, un darbojas, vadoties pēc tā.

Cēsu kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības viena izsniegtā kredīta summa palielinājusies par 19,6% salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. 2015. gadā noguldījumos piesaistīti 10 600 eiro.

Zosēnu KKS, trešās lielākās krājaizdevu sabiedrības Latvijā ārpus Rīgas, noguldījumi pārsnieguši 400 tūkstošus eiro, kas ir par 47% vairāk nekā pērn.

Šogad Limbažos tika nodibināta kooperatīvo krājaizdevu sabiedrība "Metsopole" ar 13 700 eiro statūtkapitālu. KKS "Metsopole" aptver bijušo Limbažu rajonu, Saulkrastu un Krimuldas novadu. Tās priekšsēdētājs ir Limbažu novada uzņēmējdarbības attīstības speciālists Agris Vēveris, viņa vietnieks – Ainažu uzņēmējs Hermanis Juzefovičs, komandā darbojās arī SIA "Eko dārzs" īpašniece Aija Ošāne. Nākamais solis ir licences saņemšana.

“Cilvēkiem nešķiet, ka dzīve iet uz augšu, tomēr pamazām ienākumi ģimenēs palielinās, uzkrājumi pieaug. Tas, kurš ir aktīvs, atrod darbu. Iespējas ir, un cilvēki tās prot izmantot.

Zosēnu KKS valdes priekšsēdētāja Girta Upena

Aizdevumu mērķi privātpersonām

- Mājas vai dzīvokļa remontam.
- Nekustamā īpašuma iegādei.
- Automašīnas iegādei.
- Veselības uzlabošanai.
- Bērnu sagatavošanai jaunajam mācību gadam.
- Ceļojumiem.
- Lauksaimniecības tehnikas iegādei.
- Sadržīves priekšmetu iegādei.

“Pa gadiem vērtējot izsniegto kredītu sadalījumu pēc izmantošanas mērķa, var arī vērtēt dzīves līmeni.

Cēsu KKS valdes priekšsēdētāja vietnieks Māris Bērziņš

70% Rūjienas KKS aktīvāko kredītņēmēju ir pensionāri; viņi arī visapzinīgāk pilda saistības. Viņi ņem aizdevumu zālēm, ārsta apmeklējumiem, operācijām un arī tik cēliem mērķiem kā mācību apmaksai saviem mazbērniem.

Atbilstoši 2014. gada maija grozījumiem Krājaizdevu sabiedrību likumā krājaizdevu sabiedrības var izsniegt aizdevumus ne tikai saviem biedriem – fiziskajām personām, bet arī individuālajiem

komersantiem, individuālajiem uzņēmumiem un zemnieku saimniecībām. Kopš tā laika ir augusi kapitāla plūsma uz krājaizdevu sabiedrībām.

“Tomēr 2015. gada beigās juridiskām personām tika izsniegti tikai 32 kredīti 151 tūkstoša eiro apmērā, kaut arī teritorijās, kur darbojas krājaizdevu sabiedrības, potenciālo aizņēmēju – juridisko personu (IK, IU un ZS) skaits, pēc Lursoft datiem, ir 23,8 tūkstoši. Tātad jau šobrīd spēkā esošās likumdošanas ietvaros krājaizdevu sabiedrībām ir milzīgs potenciāls juridisko personu kreditēšanas jomā.

“Dzelzceļnieks KS” valdes priekšsēdētāja Olga Kazačkova

Aizdevumu mērķi juridiskām personām

- Līdzfinansējums ES struktūrfondu piesaistei.
- Biznesa attīstībai.
- Ražošanas paplašināšanai.
- Pašu kapitāla palielināšanai.

“Veiksmīgs piemērs ir atrodams mums kaimiņos, kur Lietuvas valsts no gada uz gadu paplašina sadarbību ar kredītkooperatīviem mikrokreditēšanas programmās. Sadarbība ir veiksmīga, un no vairāk nekā 2000 start-up mikrokreditiem neveiksmīgi bijuši tikai 50, ir radītas vairāk nekā 3000 darba vietas, un 2016. gadā sadarbības apjoms pārsniegs jau 20 miljonus eiro.

Krājaizdevu apvienības valdes loceklis un KKS “Allažu saime” valdes priekšsēdētājs Ēriks Čoders

“ Viens no iespējamajiem risinājumiem KS attīstībai novados ir tieši aizlieguma atcelšana izsniegt aizdevumus juridiskām personām. Mēs plānojam meklēt risinājumus, kā vislabāk nodrošināt naudas plūsmas starp KS.

Finanšu ministrijas parlamentārais sekretārs Edgars Putra

“ KS varētu tikt piesaistītas kā eksperti ALTUM mikrokreditēšanas programmā, sniedzot atzinumus par saviem biedriem. KS varētu arī piesaistīt kā finanšu starpniekus, kas saviem biedriem izsniedz mikrokredītus,

savus priekšlikumus par sadarbību uzņēmumu mikrokreditēšanā skaidro Reinis Bērziņš, Latvijas attīstības finanšu institūcijas ALTUM valdes priekšsēdētājs.

Attīstības finanšu institūcija ALTUM

Misija: Mēs palīdzam Latvijai augt!

Vīzija: Sadarbības partneris un finanšu eksperts tautsaimniecības attīstībā

ALTUM ir valstij piederoša finanšu institūcija, kas finanšu instrumentu veidā (ar aizdevumiem, garantijām, ieguldījumiem riska kapitāla fondos u. c.) sniedz valsts atbalstu noteiktām mērķa grupām. ALTUM izstrādā un īsteno valsts atbalsta programmas, novēršot tirgus nepilnības, kuras nevar atrisināt privātā sektora finanšu iestādes, un nodrošinot finanšu pieejamību jomās, kuras valsts ir izvirzījusi kā atbalstāmas un svarīgas.

ALTUM izsniedz aizdevumus un garantijas, veic eksporta darījumu apdrošināšanu un ieguldījumus riska kapitāla fondos, kā arī sniedz nefinanšu atbalstu – konsultācijas, mācības, mentoringu un citus.

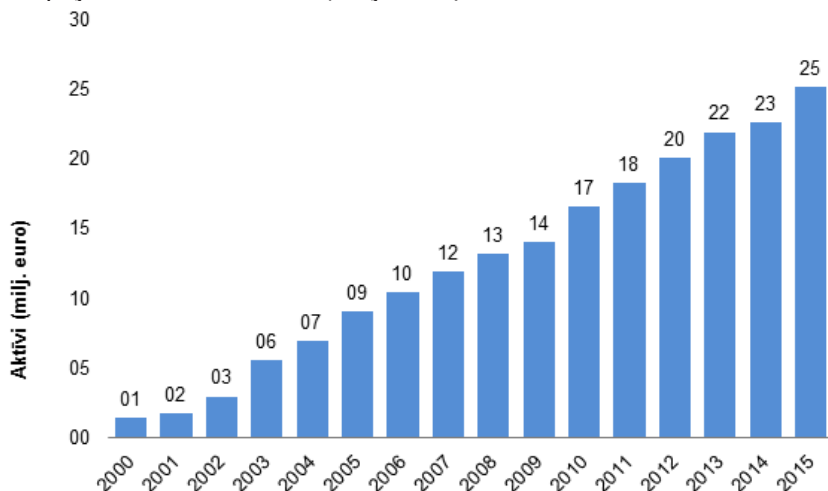
ALTUM atbalsta uzņēmumus dažādās attīstības stadijās, no biznesa ideju attīstīšanas līdz lielu projektu īstenošanai, ja tiem finansējums nav pieejams privātajā finanšu tirgū. ALTUM valsts atbalsta finanšu instrumenti paredzēti biznesa uzsācējiem, uzņēmumiem, lauksaimniekiem un iedzīvotājiem.

ALTUM plāno piesaistīt krājaizdevu sabiedrības kā ekspertus ALTUM mikrokreditēšanas programmā, sniedzot atzinumus par saviem biedriem, un kā finanšu starpniekus, kas saviem biedriem izsniedz mikrokredītus, stāsta Reinis Bērziņš, ALTUM valdes priekšsēdētājs.

KS "Allažu saime" biedrs Jānis Zillers dalās ar savu pozitīvo pieredzi, ar KS atbalstu attīstot savas zemnieku saimniecības "Pīlādži" vīna un bezalkoholisko dzērienu ražošanu. Pirms diviem gadiem Jānis vēlējās sākt ražot arī bezalkoholiskos dzērienus, bet bija nepieciešami 10 000 eiro, lai iegādātos iekārtas. Bankā ņemt kredītu viņš nevēlējās, jo šī procedūra ir pārāk gara, birokrātiska un sarežģīta. Viņš kļuva par KKS biedru, iepazīstināja krājaizdevu sabiedrību ar savu rūpīgi izstrādāto biznesa plānu, aizdevuma mērķi un tā izlietojumu. KKS izsniedza Jānim prasīto aizdevumu, kuru viņš ir atdevis. Pateicoties šādai godīgai un pozitīvai sadarbībai, mēs varam baudīt bezalkoholisko dzērienu "Rabarber", ko ir iespējams iegādāties visos lielākajos veikalos Latvijā.

2.8. KKS raksturojošo finanšu rādītāju dinamika un tendences 2000. – 2015. gadā

KKS kopējo aktīvu dinamika (milj. euro) 2000 - 2015:

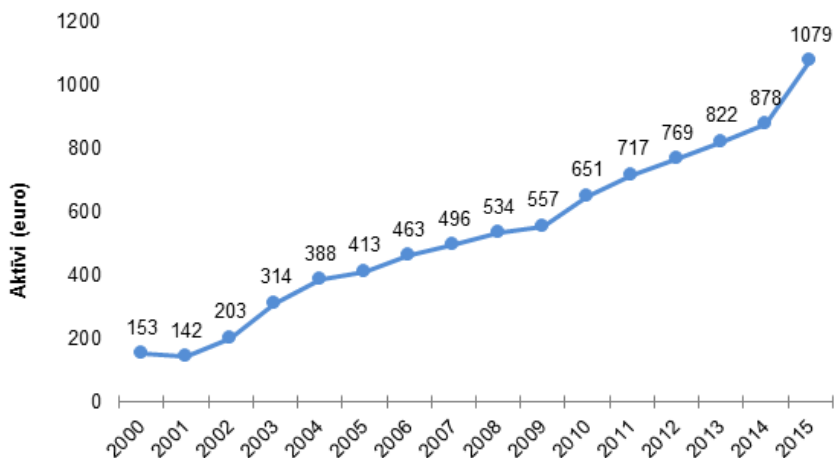

Pētot KKS kopējo aktīvu apjoma dinamiku, redzams, ka laika posmā 2000. līdz 2015. gadam tie ir vienmērīgi pieauguši. Līdz 2004. gadam aktīvu pieaugums lielā mērā bija saistīts ar jaunu KKS dibināšanu un attiecīgi jauniem KKS biedriem. Savukārt no 2004. līdz 2015. gadam aktīvu apjomu pieauguma tempi bijuši ievērojami straujāki par KKS iestāžu un biedru skaita pieaugumu.

Tas liecina par KKS spēju turpināt aktīvu darbību, izsniedzot kredītus un veicot citas funkcijas, arī tad, ja biedru skaits ir stabils. Latvijas KKS ir izveidojies spēcīgs ilgstošo biedru kodols, kuri turpina finansiāli iesaistīties KKS darbībā.

Kopumā aktīvu apjoma stabilā pieauguma tendence ir interesanta – šī pieauguma tempus maz ietekmē gan KKS iestāžu un tās biedru skaita izaugsmes apstāšanās, gan arī 2008. gada ekonomiskā krīze. Šis rādītājs turpina pieaugt caurmērā par 10% gadā.

KKS kopējo aktīvu vidējais apjoms (euro) uz vienu biedru - dinamika 2000 – 2015:

Līdz ar kopējā aktīvu apjoma pieaugumu ir arī ievērojami palielinājies vidējais aktīvu apjoms uz vienu KKS biedru – no 153 eiro 2000. gadā līdz 1079 eiro 2015. gadā. Tātad KKS biedri pakāpeniski palielina savu finansiālās iesaistes intensitāti KKS.

Ilglaicīgi iesaistoties KKS, palielinās biedru savstarpējā uzticība, līdz ar to pieaug aktīvu apjoms, ko var izmantot KKS. Arī šis rādītājs ir stabili palielinājies, neraugoties uz 2008. gada ekonomisko krīzi. Ir kāda interesanta tendence saistībā ar aktīvu apjoma pieaugumu uz vienu biedru – tas ievērojami palielinājies tieši 2015. gadā, kad bija vērojams ļoti straujš biedru skaita kritums. Tas, iespējams, norāda – ja biedru skaita samazinājums ir saistīts ar vairāku KKS pastāvēšanas grūtībām, tad citās KKS biedri joprojām aktīvi iegulda finanšu līdzekļus.

Kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība

"Allažu Saime"

Kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība "Allažu saime"

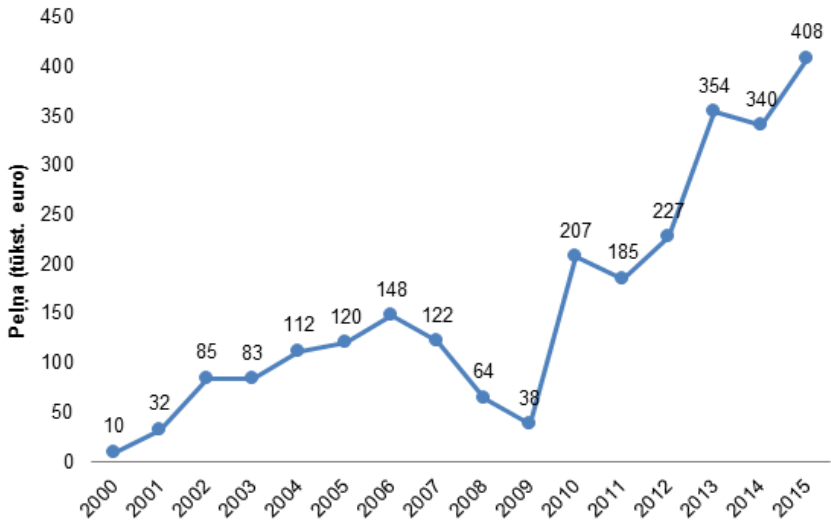
KKS "Allažu saime" ir dibināta 2000. gadā. Patlaban tā ir lielākā teritoriālā kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība.

Krājaizdevu sabiedrībā ir vairāk nekā 870 biedru. Pateicoties neatlaidīgajai aktivitātei krīzes gados, kuru 2010. gadā novērtēja arī toreizējais Latvijas Ministru prezidents Valdis Dombrovskis, krīzes laikā KKS "Allažu saime" atbalstīja vairāk nekā 30 novada uzņēmēju, kuri bija nonākuši uz bankrota robežas un kurus neatbalstīja citas finanšu iestādes. Apzinoties uzņēmumu profilus un nozīmi novadā, KKS uzņēmās risku. Pateicoties šai izvēlei, tika saglabāts vairāk nekā 150 darba vietu un infrastruktūra. Pretējā gadījumā no novada aizbrauktu desmitiem ģimeņu.

KKS "Allažu saime" darbība ir vērsta uz Siguldas un apkārtējo novadu ekonomisko izaugsmi, atbalstot uzņēmējus, kuri savukārt veicina jaunu darba vietu radīšanu. Lai sasniegtu šo mērķi, par biedriem ir kļuvušas Siguldas, Inčukalna un Mālpils novadu domes.

"Allažu saime" šobrīd apkalpo Siguldas un apkārtējo novadu iedzīvotājus no Inčukalna, Mālpils, Krimuldas, Sējas, Līgatnes, Ropažu, Ogres un Amatas. Biedri ir zemnieku saimniecības un māju apsaimniekošanas biedrības.

KKS peļņa (tūkst. Euro) 2000 - 2015:

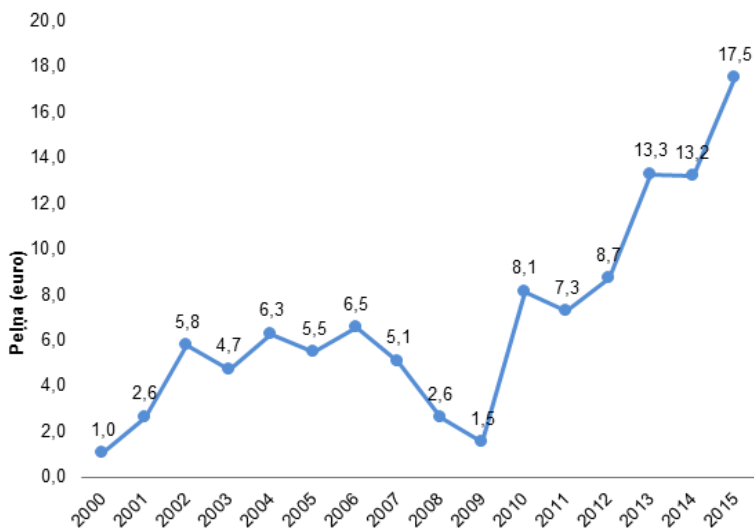

KKS peļņas rādītājos ir vērojama ļoti pozitīva tendence – laika posmā no 2000. līdz 2015. gadam KKS sektors katru gadu kopumā ir darbojies ar peļņu. Peļņas apjoms arī ir pakāpeniski pieaudzis, sasniedzot vairāk nekā 400 tūkstošus eiro 2015. gadā.

KKS peļņas kontekstā vērojama arī būtiska ekonomiskās krīzes ietekme, taču atšķirībā no citām finanšu iestādēm (it īpaši banku sektora) KKS arī 2008. un 2009. gadā spēja strādāt bez zaudējumiem. Iespējams, KKS spēja 2008. un 2009. gadā strādāt bez zaudējumiem ir cēlonis tam, ka 2010. gadā ievērojami palielinājās peļņas rādītāji. Spēja būt rentablām krīzes laikā ir palīdzējusi radīt uzticību KKS kā finanšu ieguldījumu avotam, kas ļāva ļoti īsā laikā atgriezties pie augstas KKS sektora rentabilitātes.

Ir vēl kāda interesanta tendence – apskatot KKS peļņas dinamiku, jāsecina, ka peļņas radītājs ir sācis samazināties jau 2007. gadā, tātad pirms banku sektora krīzes 2008. gadā. Iespējams, tas, kā arī KKS sektora rentabilitātes kopējais nelielais pieauguma temps līdz 2008. gada krīzei ir saistīts KKS nespēju pirms krīzes konkurēt ar citiem finanšu sektoriem peļņas apmērā.

KKS vidējā peļņa (euro) uz vienu biedru 2000 - 2015:

Apskatot KKS vidējo peļņu uz vienu tās biedru laika posmā no 2000. līdz 2015. gadam, tendences ir ļoti līdzīgas kopējās peļņas dinamikai. Kopumā peļņa uz vienu KKS biedru ir pieaugusi (līdz 17,5 eiro 2015. gadā), bet 2008. gada ekonomiskās krīzes laikā vidējā peļņa uz KKS biedru bija ļoti neliela – tikai 1,5 eiro.

Tomēr parādās zināmas atšķirības, salīdzinot kopējos peļņas rādītājus un vidējo peļņu uz vienu biedru. Tas liecina, ka pirms ekonomiskās krīzes KKS ir bijis mazāk pievilcīgs ieguldījumu veids salīdzinājumā ar citām alternatīvām (piemēram, nekustamo īpašumu tirgu). Pamatojums – gada vidējā peļņa uz vienu KKS biedru laika posmā no 2002. līdz 2007. gadam ir bijusi ļoti vienmērīga, proti, 5–6 eiro.

Šajā periodā tika piedzīvota neliela un sabalansēta izaugsme. Ekonomiskās krīzes sekas KKS sektorā bija daudz vieglākas – krīzes laikā peļņa samazinājās, taču KKS spēja arī izvairīties no zaudējumiem. Vispilgtāk to apliecina fakts, ka bija nepieciešams tikai viens gads, lai no zemākā rentabilitātes punkta 2009. gadā pārsniegtu pirmskrīzes līmeni (2010. gadā tas tika pārsniegts ar vidēji 8,1 eiro peļņu uz biedru gadā).

Ēriks Čoders

**kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības
"Allažu saime" valdes priekšsēdētājs,
Krājaizdevu sabiedrību apvienības valdes
loceklis**

Kāpēc tika dibināta KKS "Allažu saime"?

Krājaizdevu sabiedrību "Allažu saime" mēs nodibinājām, jo Allažu novadā nebija finanšu iestādes. Nebija pat bankomātu. Krājaizdevu sabiedrības izveidošana šeit nozīmēja pietuvināt finanšu pakalpojumus laukiem. Tas nozīmēja arī saglabāt vēsturisko mantojumu, ko ir izveidojuši Allažu un tuvējo novadu iedzīvotāji: darbu, kapitālu un infrastruktūru.

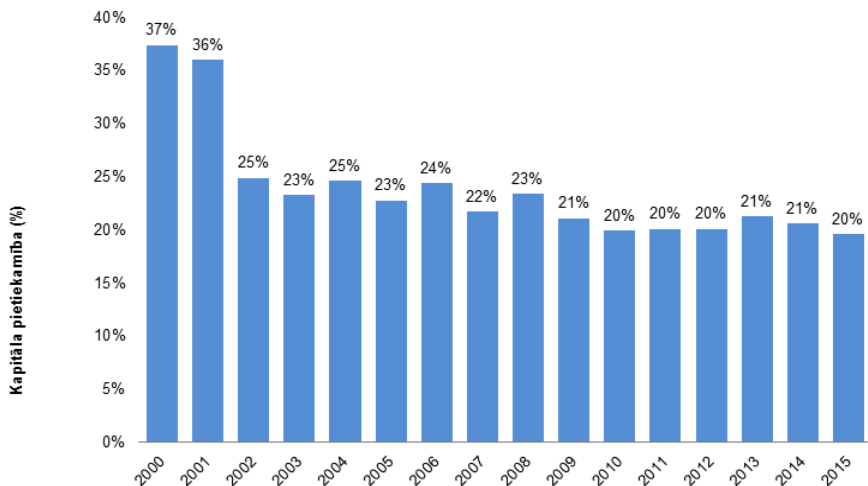
Kādi ir KKS "Allažu saime" veiksmes stāsti?

Par veiksmes stāstu var uzskatīt ikvienu, kurš ir izvēlējies kļūt par mūsu biedru un pārkreditēt savas finanšu saistības. Izmantojot mūsu pakalpojumus, mūsu biedri ietaupa 3–4 reizes vairāk, kā arī viņiem ir vieglāk arbrīvoties no parādu jūga. Tas palīdz noteiktā teritorijā saglabāt esošos finanšu resursus, kas ir pielīdzināmi vēsturiskajam mantojumam. To ir arī augsti novērtējis viens no mūsu biedriem, uzņēmējs no Amerikas, jo esam saglabājuši infrastruktūru, saimniecisko darbību un tirgu mūsu novadā kopš savas darbības uzsākšanas, cauri krīzei līdz mūsdienām. Citādi krīzes laikos no mūsu novada izbrauktu vismaz 150 ģimeņu.

Kas jādara tālāk?

Krājaizdevu sabiedrības nav peļņas organizācijas, un tas nozīmē, ka mums nav peļņas, kuru investēt informācijas tehnoloģiju – internetbanku – izveidē. Tā kā likumdošana ierobežo mūsu iespējas sadarboties ar citām kredītkooperācijām, mēs, lauku krājaizdevu sabiedrības, nevaram kopīgi investēt vienotas sistēmas izveidē un nodrošināšanā. Kopumā reģionālo krājaizdevu sabiedrību potenciāls un iespējas reģionālajai attīstībai nav līdz galam novērtētas. Tas ir nākamais solis, kas būtu veicams, lai spētu īstenot un palielināt šo potenciālu.

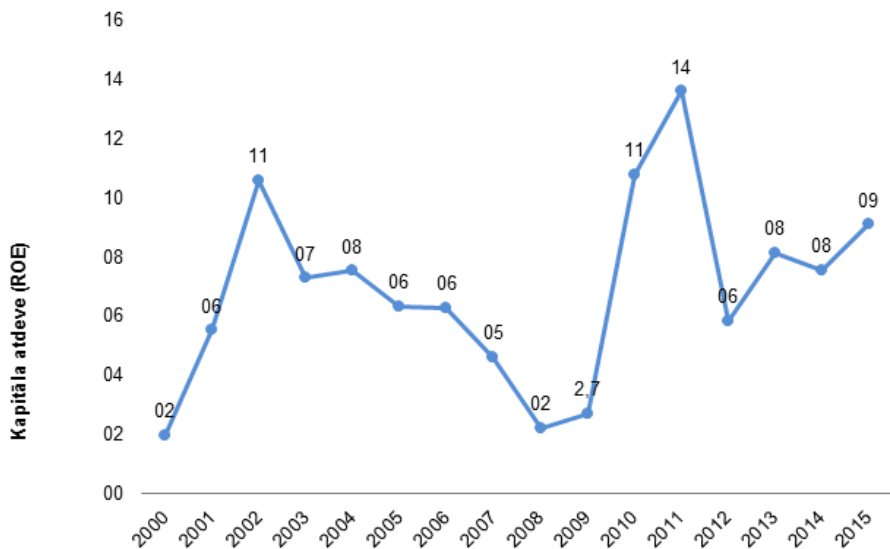
KKS kapitāla pietiekamība (%) 2000 - 2015:

Aplūkojot KKS kapitāla pietiekamības rādītāja dinamiku no 2000. līdz 2015. gadam, ilustratīvi saskatāma arī KKS sektora finanšu stabilitāte. 36–37% kapitāla pietiekamība 2000–2001. gadā ir saistīta ar ļoti straujo biedru skaita pieaugumu (jaunie biedri iemaksāja pajas). Turpmākajos gados biedru skaita pieauguma tempi pakāpeniski samazinājās, savukārt kapitāla pietiekamība sasniedza stabilus 20–25%.

Kapitāla pietiekamības rādītājs ir bijis stabils arī ekonomiskās krīzes laikā un pēdējos gados, kad KKS biedru skaita pieaugums ir apstājies (pēdējos gados pat samazinājies). Tas līdz ar KKS aktīvu apjoma palielinājumu ik gadu norāda uz to, ka KKS sektors spēj nodrošināt stabilu finanšu sistēmu pat pie nemainīga biedru skaita, pateicoties esošo biedru ieguldījumiem un labiem izsniegto kredītu atmaksas rādītājiem.

KKS kapitāla atdeve (ROE) 2000 - 2015:

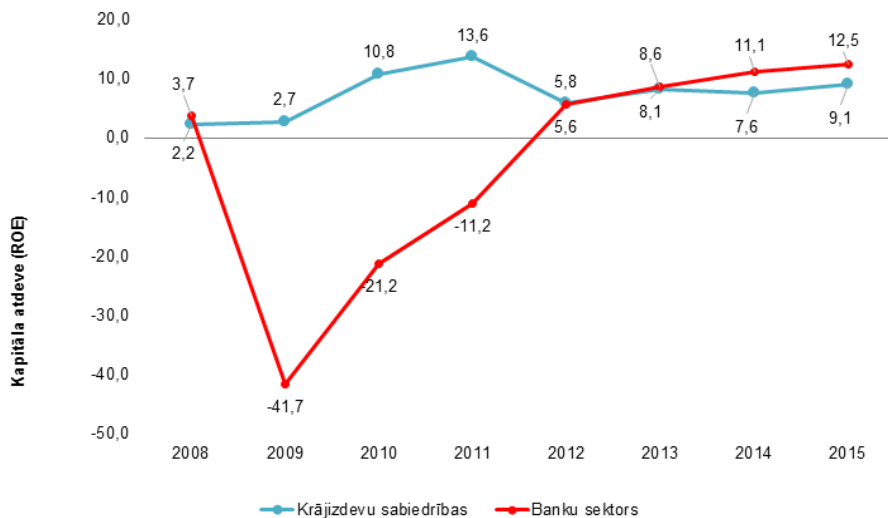

Kas attiecas uz KKS sektora kapitāla atdevi (ROE), kas parāda peļņas attiecību pret KKS kapitālu, redzams, ka kopumā kapitāla atdeve ir bijusi augsta, bet ar ievērojamām svārstībām.

2000.–2002. gadā augstu kapitāla atdevi nodrošināja straujais KKS un to biedru skaita pieaugums, kā rezultātā ievērojami ieņēmumu daļu nodrošināja jauno biedru iemaksātās pajas. KKS biedru skaitam nostabilizējoties (2003.–2006. gads), kapitāla atdeve nedaudz samazinājās, tātad straujās ekonomiskās izaugsmes gados citi finanšu ieguldījumu veidi bija daudz pievilcīgāki, un tas radīja problēmas jaunu ieguldījumu piesaistē.

Ekonomiskās krīzes laikā kapitāla atdeve ievērojami samazinājās, taču joprojām bija pozitīva, kas savukārt ievērojami veicināja KKS uzticamību un 2010 un 2011. gadā ļāva ROE rādītājam pārsniegt 10. Pēc šādiem ļoti augstiem kapitāla atdeves rādītājiem situācija KKS sektorā nostabilizējās un pēc ievērojama atdeves samazinājuma 2012. gadā atkal sasniedza augstu līmeni 2015. gadā.

KKS kapitāla atdeve (ROE), salīdzinājumā ar Banku sektoru Latvijā 2008 - 2015:

Salīdzinot Latvijas KKS un banku sektora kapitāla atdevi, var redzēt, cik viegli KKS spēja tikt pāri ekonomiskajai krīzei salīdzinājumā ar bankām. Banku sektorā krīzes rezultātā 3 gadus nācās strādāt ar negatīvu (2009. gadā -41,7) kapitāla atdevi, kamēr KKS sektors krīzes efektu izjuta tikai kā samazinātu peļņu. Banku sektora ilgstošā negatīvā kapitāla atdeve, iespējams, ir veicinājusi KKS kā stabila finanšu sektora ļoti augsto kapitāla atdevi 2010. un 2011. gadā. Tieši KKS ievērojamais kapitāla atdeves samazinājums 2012. gadā bija pirmais lūzuma punkts, kad banku sektors atgriezās pie pozitīvas kapitāla atdeves. Savukārt no 2013. līdz 2015. gadam kapitāla atdeve ir pieaugusi gan KKS, gan banku sektorā, KKS atdevei gan esot nedaudz mazākai.

2.9. Nobeiguma secinājumi

Par pirmās neatkarīgās Latvijas laiku

Pirmās Latvijas laikā KKS ietekme bija ļoti ievērojama, aptverot 10% valsts iedzīvotāju. KKS pārklāja visu Latvijas teritoriju, izvēršot aktīvu darbību lielā daļā lauku pagastu (Latgalē gan ar grūtībām).

Tas ļāva KKS kļūt par vienu no tā laika Latvijas ekonomikas balstiem. Ekonomika tolaik lielā mērā balstījās uz lauksaimniecības sektoru, kā arī bija ļoti plašs sīko un vidējo lauksaimnieku un citu uzņēmēju tīkls, kam KKS ļāva atrisināt problēmas ar inventāra iegādi u.c.

Par mūsdienu Latviju

Latvijas KKS tīkls šobrīd ir tikai neliela daļa jo pirmās brīvvalsts mēroga, tomēr ar savu stabilu darbības nišu.

Ekonomisko krīzi KKS spēja pārciest vieglāk nekā citas nozares. Par to lielā mērā jāpateicas KKS sistēmas uzbūvei, kas balstās uz biedru savstarpējo uzticību, ko veicina darbība kopīgā nozarē, arodā vai arī teritoriālās saites.

Par KKS biedru savstarpējo uzticību liecina arī šī sektora aktīvu apjoma pieaugums, kaut gan KKS sektorā Latvijā iestāžu un biedru skaits vairs nepalielinās. Tātad KKS darbojas ilgtermiņa biedri, kuri turpina aktīvi ieguldīt finanšu līdzekļus KKS.

KKS finanšu rādītāji liecina, ka šī sektora izaugsme ir pretēja kopējām makroekonomikas tendencēm. Straujas ekonomiskās izaugsmes periodā KKS rentabilitāte ir zemāka nekā citos sektoros (nekustamie īpašumi, finanšu tirgi), kas ierobežo izaugsmes ātrumu, savukārt krīzes apstākļos KKS uzrāda stabilitāti un ievērojami labāku rentabilitāti nekā citas nozares, kuras šajā periodā cieš zaudējumus.

Latvijas KKS izaicinājums ir jaunu biedru piesaiste, kas ir īpaši aktuāli pēdējos divos gados, kad biedru skaits ir samazinājies. Ļoti aktuāli tas ir teritoriālo KKS gadījumā, kuru darbību būtiski ietekmē iedzīvotāju skaita sarukums Latvijā, ir īpaši mazajās lauku pašvaldībās (Vidzemē un Kurzemē teritoriālo KKS tīkls pašvaldībās ir diezgan blīvs). Iedzīvotāju skaita samazinājuma dēļ problēmas ar jauno biedru piesaisti KKS ir neizbēgamas.

Neapgūtais KKS potenciāls Latvijā šobrīd ir saistīts ar Rīgu un Pierīgu. Lai gan arī galvaspilsētā iedzīvotāju skaits samazinās, tajā

vērojama augsta ekonomiskā aktivitāte. Savukārt Pierīgas novadi ir vienīgās Latvijas teritorijas, kurās pēdējo 10 gadu laikā iedzīvotāju skaits ir pieaudzis (sliktākajā gadījumā palicis nemainīgs), turklāt saistībā ar suburbanizācijas procesu uz dzīvi šajās teritorijās pārceļas daudz cilvēku darbības vecumā.

3

Praktiski soļi līdz savai kooperatīvai krājaizdevu sabiedrībai

NODAĻĀ PAR

- Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības izmaksas
- Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības dibināšanas stadijas
- Nepieciešamie dokumenti, lai sagatavotu iesniegumu FKTK licences saņemšanai

Lai kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības attīstītos un lai ikvienam Latvijas iedzīvotājam būtu iespēja iestāties kādā krājaizdevu sabiedrībā, noteikti vēl ir nepieciešamas jaunas un stipras KKS. Savukārt, lai nodibinātu KKS, ir vajadzīgs pietiekami nopietns sagatavošanās darbs. Stingrās un profesionālās uzraudzības dēļ Latvijas kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības ir strādājušas veiksmīgi un pakāpeniski attīstījušās. Turklāt krājaizdevu sabiedrības patiesi var pielīdzināt bankām, jo arī KKS izsniedz kredītus un glabā savu biedru finanšu līdzekļus. Tāpat kā bankās, arī jebkurā KKS visi depozīti līdz 100 000 EUR ir valsts apdrošināti. Tas nozīmē, ka jebkura scenārija gadījumā ikviens biedrs atgūs savus depozītā noguldītos līdzekļus. Tas ir ļoti izdevīgi, jo krājaizdevu sabiedrības maksā daudz lielākus procentus par noguldījumiem nekā jebkura cita banka, kas strādā Latvijā.

Dibināšanas procesu, lai iesniegtu dokumentus FKTK, saņemtu speciālo licenci un uzsāktu darbu jau kā kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība, var iedalīt trijās stadijās: pirms dibināšanas stadija; dibināšanas stadija un pēc dibināšanas stadija.

3.1. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības izmaksas*

Krājaizdevu sabiedrību uzturēšana, īpaši pirmajā darbības gadā, ir pietiekami liels ieguldījums izmaksu pozīcijā. Attiecīgi ir jābūt pietiekami liela sākotnējam kapitālam, kas ļautu KKS attīstīties, strādāt pie biedru piesaistes, pakāpeniski audzējot kredīta portfeli un nosedzot primārās operacionālās izmaksas.

Galvenās izmaksu pozīcijas, KKS uzsākot darbību

Izmaksu pozīcija	Izmaksas (Eur)	Apraksts
KKS reģistrācija UR	142,29	Lai uzsāktu darbību, jāveic vienreizējs maksājums UR.
Publikācija "Latvijas Vēstnesī"	27,30	Lai uzsāktu darbību, jāveic vienreizējs maksājums par publikāciju „Latvijas Vēstnesī”.
Konta atvēršana; zīmoga izgatavošana	±60	Jāatver pagaidu konts, kur tiek glabāts apmaksātais kapitāls līdz licences saņemšanai, kā arī pēc tam grāmatvedības vajadzībām, saņemot licenci, ir jābūt KKS zīmogam.
FKTK	330	Gada iemaksa par uzrauga darbu 0,0033% no KKS aktīviem.
NGF	300	Iemaksa Valsts noguldījumu garantiju fondā 0,0075% no noguldījumu (depozītu) apjoma.
Procenti par noguldījumiem	1200	Procentu maksājumi noguldītājiem, ja vidēji svērtā procentu likme ir 3%.
Konta uzturēšana / komisijas maksas	500	Maksājumi finanšu institūcijai, kas uztur kontu; maksa par pārskaitījumu veikšanu klientiem.

Latvijas Bankas Kredītu reģistrs	<i>21,34/mēn; 256,08 gadā</i>	Maksājums par piekļuvi Kredītu reģistram. Kredītu reģistrā Latvijas Banka vāc, uzkrāj un glabā ziņas par Kredītu reģistra dalībnieku un ierobežotu Kredītu reģistra dalībnieku klientiem un klientu galviniekiem, viņu saistībām un to izpildes gaitu.
IT programmatūra	<i>2,500</i>	Maksājums par vienu no lētākajiem IT risinājumiem grāmatvedības programmai, kas atbilst visām KKS kā finanšu institūcijas prasībām.
Komunikācijas (internets)	<i>144</i>	Intertneta pieslēgums.
Sākotnējās investīcijas	<i>2,500</i>	Inventārs (datori (2) u. c. iegāde); kancelejas preces; telpu iekārtošana kā minimums.
Uzkrājumi parādiem	<i>1350</i>	Uzkrājumi sliktajiem kredītiem.
Neparedzētās izmaksas	<i>1000</i>	Norakstītie kredīti vai tiesu parāda piedziņas izdevumi.
Alga grāmatvedim	<i>1200/mēn; 14 400 gadā</i>	Alga, ierēķinot gan darba devēja, gan darba ņēmēja nodokļus pilna laika darbiniekam. Viens algots cilvēks ir minimums, lai KKS varētu sākotnēji attīstīties un darboties.
Kopējās provizoriskās izmaksas	24 710	Provizoriskās izmaksas krājaizdevu sabiedrībai pirmajā darbības gadā, no kurām sākotnēji jāveic vismaz 6500 EUR.

**Izmaksas ir aprēķinātas, KKS uzsākot darbību pirmajā gadā (ar 100 000 EUR vērtiem aktīviem, 60 000 EUR lielu pamatkapitālu, 40 000 EUR noguldījumiem), pieņemot, ka tiek sniegts atbalsts no sadarbības partneriem (vietējās rīcībgrupas; pašvaldības vai LLKC).*

3.2 Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības dibināšanas stadijas

Pirms dibināšanas stadija

- Izpēte
- Konsultācijas
- Komandas izveide

Ja esat nolēmis dibināt krājaizdevu sabiedrību, ir jārod atbildes uz daudziem jautājumiem. Pirmkārt, kāda krājaizdevu sabiedrība tā būs: teritoriālā, arodbiedrību vai interešu/profesionāla? KKS veids noteiks, uz kāda pamata tā tiks būvēta. Viens no galvenajiem pamatojumiem, dibinot krājaizdevu sabiedrību, ir nodrošināt nepieciešamos finanšu resursus un veicināt biedru labklājību.

Kad lēmums par kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības veidu ir pieņemts, nākamais solis – saprast, kādu komandu veidot, lai biedri vai iniciatīvas grupa no kooperācijas saņemtu savstarpējos ieguvumus. Pēc 2012. gadā veiktajiem pilnveidojumiem krājaizdevu sabiedrību licencēšanas kārtībā vidējais laiks, lai nodibinātu KKS, ir no 2,5 līdz 4 gadiem. Tātad jāreķinās ar lielu laika un darba ieguldījumu. Pirmkārt, būtu ļoti noderīgi iepazīties, kā strādā reāla krājaizdevu sabiedrība – iepazīties ar ikdienas darbiem un pienākumiem, grāmatvedības sistēmām un politiku, noskaidrot visu par un ap finanšu plānošanu, kredītu vērtēšanu utt. Otrkārt, ir vērts izlasīt un iepazīties ar materiāliem par kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām. Liela resursu datu bāze ir atrodamā Krājaizdevu apvienības mājaslapā. Treškārt, noteikti jāveic izpēte par potenciālo biedru kreditēšanas vajadzībām. Tas palīdzēs nākamajos posmos, gatavojot nepieciešamos dokumentus iesniegšanai FKTK, lai saņemtu licenci.

Dibināšanas stadija

- Dokumentu iztrāde
- Ekonomiskais pamatojums
- Biznesa plāns
- Padziļināta izpēte

Kad izpētes darbs ir veikts, nākamais solis ir sagatavot juridisko dokumentāciju un ekonomisko pamatojumu kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības darbībai. Visu dokumentu sarakstu un atsaucis uz galvenajiem normatīvajiem dokumentiem atradīsiet nākamajā apakšnodaļā "Dokumentu izklāsts, dibinot kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību". Gatavojot dokumentus, īpaša uzmanība jāpievērš visām FKTK prasībām, kā arī detalizēti jāparāda KKS ekonomiskais pamatojums. Kaut arī zināms, ka KKS mērķis nav peļņas gūšana, bet biedru labklājība, KKS ir jāpelna, jāatīstās un jānosedz izmaksas, kas ir gana lielas, īpaši sākuma stadijā. Tādējādi ir jāizstrādā ekonomiskais pamatojums un jāsaprot, cik laika ir nepieciešams investēt sākotnējā stadijā. Visa Latvijas krājaizdevu kustība balstās uz brīvprātīgo darbu, jo KKS finanšu investoriem nevar piedāvāt klasisko atdevi. Attiecīgi dibināšanas posmā, gatavojot juridiskos dokumentus un ekonomisko pamatojumu, svarīgākie resursi ir laiks un pacietība. Dibināšanas fāzē noteikti ieteicams konsultēties ar pēdējo divu licenču saņēmējiem. (Pēc 2012. gada Krājaizdevu likums un Kooperatīvo sabiedrību likums ir būtiski mainījies. Šajā periodā licenci ir saņēmušas tikai divas krājaizdevu sabiedrības: Rīgas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība un KKS "Latvijas lauksaimnieku krājaizdevu sabiedrība".) Pirms dokumentu iesniegšanas noteikti jākonsultējas ar FKTK speciālistiem.

Pēc dibināšanas stadija

- Darbības uzsākšana
- Biedru piesaiste

FKTK dokumentu izskatīšanas process ilgst trīs mēnešus. Jāņem vērā, ka bieži vien FKTK lūdz veikt papildinājumus, precizējumus vai korekcijas dokumentācijā. Attiecīgi pēc atbildes saņemšanas divu mēnešu laikā ir jāsaņem labojumi un atkārtoti jāiesniedz dokumenti licences saņemšanai. Atkārtotais process ilgst vēl trīs mēnešus. Kad licence saņemta, lai uzsāktu darbību, KKS ir arī jāreģistrē Uzņēmumu reģistrā. Kad UR akceptē reģistrāciju, KKS var oficiāli sākt strādāt.

Šajā periodā būtiskākais izaicinājums ir jaunu biedru piesaiste, kas ļautu KKS veiksmīgi pastāvēt un attīstīties. Biedru piesaiste ir fundamentāli svarīga, jo biedru iemaksātās pajas palielina kapitālu, kas nosaka kreditēšanas iespējas. Jau sākumā ir vērts noteikt pirmos kredīta saņēmējus, jo par labiem procentiem mūsdienās krājaizdevu sabiedrības var piesaistīt līdzekļus, bet nepietiekamā biedru skaita dēļ ne vienmēr kreditēšana attīstās tik ātri cik, tas patiesībā būtu iespējams. Ļoti svarīga loma ir grāmatvedim, kurš nodrošina ikdienas finanšu operācijas, sniedz visu nepieciešamo informāciju regulējošām un uzraudzības iestādēm – FKTK un LB. Daudzas krājaizdevu sabiedrības milzīgā ieguldījuma dēļ dibināšanas fāzē, saņemot licenci, vairs nespēj tikpat aktīvi turpināt un piesaistīt biedrus. Tādējādi ir samazinājies attīstības potenciāls, kaut gan katru gadu nozares aktīvu apjoms un izsniegto kredītu skaits ir palielinājies.

Secinājums – biedru piesaiste un precīza procedūru izpilde ir atslēgas elementi pēc dibināšanas fāzē pirmajā gadā. Šajā laikā ir svarīgi izmantot nozares pārstāvju (LKKS un KAA) pieejamos resursus un reklāmas kanālus.

Protams, arī turpmākais darbs ar biedriem ir fundamentāli svarīgs, jo biedru savstarpējā kooperācija, mutvārdu mārketingš un jaunu biedru piesaiste palīdz gan KKS, gan katram biedram individuāli.

3.3 Nepieciešamie dokumenti, lai sagatavotu iesniegumu FKTK licences saņemšanai

Tabulā uzskaitīti galvenie dokumenti, kas jāsaģatavo iesniegšanai FKTK, lai saģemtu speciālo licenci.

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību var nodibināt ne mazāk kā 20 rīcībspējīgas fiziskās personas, kuras atbilst vienai no 3 prasībām		
I	II	III
Kuras vai nu dzīvo vienā administratīvajā teritorijā, vai ir nekustamā īpašuma īpašnieki, vai veic komercdarbību vai aroddarbību šajā teritorijā. (Vienu krājaizdevu sabiedrību var veidot darbībai arī blakus esošajās administratīvajās teritorijās.)	Kuras ir nodarbinātas pie viena darba devēja.	Kuras ir vienas korporācijas (profesionālas biedrības) vai profesionālas radošās sabiedriskās organizācijas, vai arodbiedrības (arodbiedrību apvienības), vai sporta sabiedriskās organizācijas dalībnieki.

1. Sabiedrības dibināšanas līgums	Normatīvie akti
	Krājaizdevu sabiedrību likums; Kooperatīvo sabiedrību likums
<p>Apraksts: Izstrādājot KKS dibināšanas līgumu, jāņem vērā Krājaizdevu sabiedrību likums un Kooperatīvo sabiedrību likums. To paraksta ne mazāk kā 20 personas. Sabiedrības dibinātāji noslēdz dibināšanas līgumu, kurā jāiekļauj 5 prasības:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ja dibinātājs ir fiziskā persona – tās vārds un uzvārds, adrese, personas kods un pases dati; ja dibinātājs ir juridiskā persona – nosaukums (firma), reģistrācijas numurs, juridiskā adrese, norēķinu konts, pilnvaroto pārstāvju amats, vārds un uzvārds, adrese, personas kods un pases dati; 2) dibināmās kooperatīvās sabiedrības nosaukums un juridiskā adrese; 3) dibināmās kooperatīvās sabiedrības darbības mērķi un uzdevumi; 4) kooperatīvās sabiedrības dibināšanas kārtība un tie dibinātāju pārstāvji, kuriem pārējie dibinātāji, savstarpēji vienojoties, uzdod veikt ar sabiedrības dibināšanu saistītās darbības; 5) pamatkapitāla veidošanas kārtība, lielums, vienas pajas vērtība, paju veidi, paju sadalījums starp dibinātājiem un to ieguldījumu termiņi un veidi, paju veidu maiņa un paju atsavināšanas kārtība; 6) citi noteikumi, ko dibinātāji uzskata par būtiskiem un kas nav pretrunā ar šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem. 	

2. Sabiedrības dibināšanas sapulces protokols	Normatīvie akti Krājaizdevu sabiedrību likums; Kooperatīvo sabiedrību likums
<p>Apraksts: Rakstot protokolu, jāievēro Krājaizdevu sabiedrību likums un Kooperatīvo sabiedrību likums. Dibināšanas sapulces protokolu paraksta visi dibinātāji. Dibināšanas sapulces protokolā tiek atspoguļots viss par dokumentiem, kas tiek iesniegti FKTK.</p> <p>Kooperatīvās sabiedrības dibināšanas sapulces protokolā jānorāda:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dibināšanas līguma izpildes rezultāti; 2) ar statūtu pieņemšanu saistītā balsojuma rezultāti; 3) pārvaldes un revīzijas institūcijās ievēlēto personu vārds un uzvārds; 4) citi pieņemtie lēmumi. 	

3. Sabiedrības statūti	Normatīvie akti Krājaizdevu sabiedrību likums; Kooperatīvo sabiedrību likums
<p>Apraksts: Kooperatīvās sabiedrības statūtos norādāmas šādas ziņas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kooperatīvās sabiedrības nosaukums; 2) juridiskā adrese; 3) darbības mērķi un uzdevumi; 4) darbības termiņš (ja kooperatīvā sabiedrība izveidota uz noteiktu laiku); 5) biedru uzņemšanas, izstāšanās, izslēgšanas, kā arī balsstiesību iegūšanas vai zaudēšanas noteikumi; 6) biedru tiesības un pienākumi; 7) valdes un padomes (ja tāda ir paredzēta) skaitliskais sastāvs, nosakot valdes locekļu tiesības pārstāvēt sabiedrību atsevišķi vai kopīgi; 8) pilnvaroto personu izvirzīšanas un ievēlēšanas (iecelšanas) kārtība; 9) pamatkapitāla minimālais lielums, tā palielināšanas un samazināšanas kārtība, kā arī rezerves kapitāla un citu kapitālu izveidošanas nosacījumi un kārtība; 10) paju veidi, pajas nominālvērtība, tās palielināšanas un samazināšanas kārtība, paju atsavināšanas noteikumi; 11) iestāšanās maksas un biedra naudas lielums vai noteikšanas kārtība; 12) peļņas (atbilstīgajā lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajā sabiedrībā un atbilstīgajā mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajā sabiedrībā – pārpalikuma) sadales un zaudējumu segšanas kārtība; 13) komercsabiedrību dibināšanas, reorganizācijas un likvidācijas kārtība. 	

4. Bankas izziņa, kas apliecina dibināšanas pamatkapitāla iemaksu	Normatīvie akti
<p>Apraksts: Pirms dibināšanas sapulces no bankas jāizņem izziņa par pagaidu konta atlikumu. Tas apliecina, ka ir samaksāts sākotnējais pamatkapitāls. Pamatkapitālam, ko apstiprina dibināšanas sapulcē, ir jābūt apmaksātam pirms tās.</p>	

5. Sabiedrības dibinātāju saraksts	Normatīvie akti Krājaizdevu sabiedrību likums; Kooperatīvo sabiedrību likums
<p>Apraksts: Sabiedrības dibinātāju sarakstā jāiekļauj ziņas par dibinātājiem: vārds, uzvārds, personas kods. Jāiekļauj informācija par dibinātājiem ņemot vērā:</p> <p>1) Ja biedri pieder vienai komercsabiedrībai, vienai iestādei, vienas pašvaldības administratīvajā teritorijā esošām iestādēm vai komercsabiedrībām – attiecīgās personas vadītāja izsniegtu izziņu, kas apliecina dibinātāju piederību šai personai un kurā norādīts attiecīgās personas reģistrācijas numurs un nosaukums (firma). Ja sabiedrībā apvienojas vairāku vienas pašvaldības administratīvajā teritorijā esošu komercsabiedrību vai iestāžu dalībnieki – arī VID izziņas, kas apliecina visu šo komercdarbību reģistrēšanos par nodokļu maksātājiem attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā;</p> <p>2) Ja biedri pieder vienai LR normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā izveidotai korporācijai (profesionālajai biedrībai), arodbiedrībai, profesionālai radošajai vai sporta sabiedriskajai organizācijai – attiecīgās organizācijas vadītāja izsniegtu izziņu, kas apliecina dibinātāju piederību šai organizācijai un kurā norādīts attiecīgās organizācijas reģistrācijas numurs un nosaukums (firma);</p> <p>3) Ja biedru nekustamais īpašums atrodas vienas pašvaldības administratīvajā teritorijā – attiecīgos apliecinājošos dokumentus;</p> <p>4) Ja starp pašvaldībām noslēgts sadarbības līgums – attiecīgu izziņu par novadu teritorijās vairāku blakus esošu novadu pilsētu un/vai novadu pagastu izveidotu vienu sabiedrību.</p> <p>Papildus: KS padomes priekšsēdētāja, valdes priekšsēdētāja un revīzijas komisijas priekšsēdētāja un locekļu (jāatbilst KS likuma prasībām) kandidatūru raksturojošos dokumentus:</p> <p>1) Paziņojumu (pareizību ar parakstu apliecina kandidāts un KS dibinātāju pilnvarotā persona);</p> <p>2) Izvērstu profesionālo biogrāfiju (CV par pēdējiem 10 gadiem, norādot arī ieņemamos amatus, pilnvaru apjomu un veiktās funkcijas), izglītības dokumentu kopijas.</p>	

<p>6. Par korporatīvās krājaizdevu sabiedrības valdes priekšsēdētāju</p>	<p>Normatīvie akti</p> <p>KS valdes priekšsēdētājs, valdes loceklis, revīzijas komisijas priekšsēdētājs un loceklis var būt persona:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kura ir kompetenta finanšu vadības jautājumos; 2) Kurai ir nepieciešamā izglītība vai profesionālā pieredze krājaizdevu sabiedrību darbībā; 3) Kurai ir nevainojama reputācija; 4) Kurai nav atņemtas tiesības veikt komercdarbību. <p>KS padomes priekšsēdētājs, padomes loceklis, valdes priekšsēdētājs, valdes loceklis, revīzijas komisijas priekšsēdētājs un loceklis nevar būt persona, kura ir:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas); 2) Saukta pie kriminālatbildības par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un kriminālprocess pret kuru ir izbeigts uz nereabilitējoša pamata.
<p>Apraksts: Par sabiedrības valdes priekšsēdētāju vajadzīgs sīkāks apraksts, kurā ietilpst:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Izvērsta profesionālā biogrāfija; 2) Izglītības dokumentu kopijas (nav nepieciešams notariāls apstiprinājums); 3) Pases kopija. 	

Paziņojums

Kredītiestādes vai krājaizdevu sabiedrības nosaukums _____

Kandidāts _____
(vārds, uzvārds, personas kods)

Amats, kuram tiek izvirzīts _____

Dzimšanas gads, datums, vieta _____

Dzīvesvieta (adrese) _____

Pilsonība (pavalstniecība) _____

Izglītība _____

Kvalifikācijas celšana _____

(kursi, zinātniskais grāds)
t.sk. dalībvalstīs, ārvalstīs _____

Darbs kredītiestādē vai krājaizdevu sabiedrībā _____

(kredītiestādes vai krājaizdevu sabiedrības nosaukums (firma), periods, amats)

Vai ir bijusi sodāmība _____
(ja ir bijusi, tad kad, par ko, soda mērs)

Vai ir bijis vadītājs komercsabiedrībās, kas bankrotējušas _____

(ja ir, tad norādīt nosaukumu (firmu), juridisko adresi, reģistrācijas numuru un valsti (teritoriju),
atzišanas par bankrotējušu datumu)

Vai ir bijušas atņemtās tiesības veikt komercdarbību _____

Vai ir līdzdalība citās komercsabiedrībās _____

(ja ir, tad norādīt līdzdalības summu un īpatsvaru attiecīgās
komercsabiedrības pamatkapitālā)Vai ir piedalījies vai piedalās kā atbildētājs tādas civillietas tiesvedības procesā, kurā
prasības summa ir vismaz 10,000 latu _____Iepriekšējā (vai esošā) darbavieta _____
(nosaukums (firma), juridiskā adrese,

reģistrācijas numurs, vieta un amats)

Datums

Uzziņas pareizību ar parakstu apliecina pats kandidāts un kredītiestādes vai krājaizdevu sabiedrības
dibinātāju pilnvarotā persona vai kredītiestādes vai krājaizdevu sabiedrības valdes vai padomes
priekšsēdētājs.

Paziņojuma blanka, kas ir jāizpilda par visiem KKS valdes locekļiem un revīzijas komisijas priekšsēdētāju.

<p>7. Par valdes priekšsēdētāja vietnieku</p>	<p>Normatīvie akti Par KS valdes priekšsēdētāju, valdes locekli, revīzijas komisijas priekšsēdētāju un locekli var būt persona: 5) kura ir kompetenta finanšu vadības jautājumos; 6) kurai ir nepieciešamā izglītība vai profesionālā pieredze krājaizdevu sabiedrību darbībā; 7) kurai ir nevainojama reputācija; 8) kurai nav atņemtas tiesības veikt komercdarbību.</p> <p>Par KS padomes priekšsēdētāju, padomes locekli, valdes priekšsēdētāju, valdes locekli, revīzijas komisijas priekšsēdētāju un locekli nevar būt persona, kura ir: 3) Sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas); 4) Saukta pie kriminālatbildības par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un kriminālprocess pret kuru ir izbeigts uz nereabilitējoša pamata.</p>
<p>Apraksts: <i>Par valdes priekšsēdētāja vietnieku jāveic sīkaks apraksts, kurā ietilpst:</i> 1) Izvēsta profesionālā biogrāfija; 2) Izglītības dokumentu kopijas (nav nepieciešams notariāls apstiprinājums); 3) Pases kopija</p>	

<p>8. Par iekšējā revīzijas dienesta vadītāju</p>	<p>Normatīvie akti Krājaizdevu sabiedrību likums; Kooperatīvo sabiedrību likums</p>
<p>Apraksts: <i>Par iekšējā revīzijas dienesta vadītāju jāveic sīkaks apraksts, kurā ietilpst:</i> 1) Izvēsta profesionālā biogrāfija; 2) Izglītības dokumentu kopijas (nav nepieciešams notariāls apstiprinājums); 3) Pases kopija</p>	

9. Sabiedrības darbības ekonomiskais pamatojums (darbības plāns trim gadiem);

Normatīvie akti Krājaizdevu sabiedrību likums; Kooperatīvo sabiedrību likums

Apraksts:

Sabiedrības darbības ekonomiskais pamatojums būtībā ir darbības plāns pirmajiem trim gadiem. Pamatojumā nepieciešams iekļaut:

- 1) 8-9 lapu tekstu, kurā izskaidrots KKS biznesa plāns (ekonomiskais pamatojums);
- 2) Excel failu, kurā provizoriski norādīti:
 - Ieņēmumi
 - Pamatlīdzekļi
 - Uzsākšanas izmaksas
 - Algas
 - Pārjējās izmaksas
 - 1., 2., 3. gads pa ceturkšņiem
 - PZA (pa gadiem: 1., 2., 3.)
 - Kapitāla pietiekamība
 - Kredītu un noguldījumu terminu struktūra:

Izsniegto kredītu kopsumma

Īstermiņa (līdz 1 gadam)

Vidēja termiņa (1 līdz 5 gadiem)

Ilgtermiņa (virs 5 gadiem)

- Noguldījumu kopsumma

Īstermiņa (līdz 1 gadam)

Vidēja termiņa (1 līdz 5 gadiem)

Ilgtermiņa (virs 5 gadiem)

- Izmaksas, kas nav saistītas ar darbinieku izmaksām:

Telpu noma

Komunikācijas pakalpojumi

Telpu nomas maksa

Komunālie maksājumi

Telekomunikāciju pakalpojumi

Transporta izdevumi

Kancelejas preces

Reklāma

Juridiskie pakalpojumi, t.sk. parādu piedziņa

Apdrošināšana

Pamatlīdzekļu nolietojums

Apsardze

Gada pārskata un revīzijas izdevumi

IT sistēmu apkalpošanas izmaksas

Bankas pakalpojumi

Citas izmaksas

10. Sabiedrības organizātoriskās struktūras apraksts	Normatīvie akti Krājaizevu sabiedrību likums (II, V nodaļa); Kooperatīvo sabiedrību likums; Papildus: FKTK normatīvie noteikumi Nr.233 "Iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi"
<p>Apraksts: <i>Sabiedrības organizātoriskās struktūras apraksts jāveido pēc statūtiem minētajiem principiem:</i> Struktūras elementi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biedru kopsapulce ievēl valdi, kas sanāk vienu reizi gadā vai pēc sasaukšanas • Valde, kura 3 cilvēku sastāvā veic ikdienas operacionālo vadību, pieņem gala lēmums par kredītu piešķiršanu • Revīzijas komisija: apstiprina gadā pārskatu, ja kapitāls nepārsniedz 400,000. Pārsniegšanas gadījumā vajadzīgs neatkarīgs auditors, kurš uzrauga KKS finanšu disciplīnu un politikas ievērošanu un kuram, gluži kā parastā uzņēmumā, ir tiesības iet cauri pārskatam tik reizi, cik nepieciešams. • Kredītu novērtēšanas komiteja: post factum izvērtē, lielākos kredītus un/vai kredītus kopumā un izvērtē, vai tie atbilst iekšējējiem organizātoriskiem noteikumiem. <p>Komiteja izvērtē lielos kredītus, kas pārsniedz 10% pašu kapitālu un ir vismaz 15,000 EUR vērtībā. Komiteja sanāk kopā, kad ir paveikts liels apjoms vai/un izsniegto kredītu kopsūma sasniegusi 100% no pašu kapitāla. Komiteja izvērtē periodā padarīto.</p> <p>Kredītu novērtēšanas komitejai mazākos uzņēmumos ir konsultatīva struktūra, un tā var sniegt ieteikumus valdei. Un ziņo biedru kopsapulcē.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kredītkomiteja izskata kredītpieteikums, rekomendē vai izsniegt kredītus. • Grāmatvedība veic ikdienas finanšu operācijas, un katru dienu noslēdz virsgrāmatu, kas ir finanšu iestādes bilance. Dara visu, kodara grāmatvedība parastā uzņēmumā, sniedz atskaites FKTK un LB. <p>Darbinieks pirmais izvērtē vai piešķirt kredītu, tad pieteikumu izskata kredītkomiteja, kurai seko kredītvērtēšanas komiteja un gala vārds par kredītu izsniegšanu pieder valdei.</p>	

11. Būtisku risku pārvaldīšanas politikas un kontroles procedūras	Normatīvie akti Krājaizdevu sabiedrības likums (IV nodaļa); FKTK normatīvie noteikumi Nr.20/8 "Krājaizdevu sabiedrībau darbību raksturojošo rādītāju aprēķināšanas noteikumi";
<p>Apraksts: Gluži kā katram uzņēmumam arī KKS jābūt spējīgai rīkoties riska situācijās. Būtisku risku pārvaldīšanas politikas un kontroles procedūru labā prakse ir:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Likviditātes politika Tajā ietilpst stresa testi un dažādu finanšu scenāriju izpildes. Šie testi parāda to, vai KKS var pārdzīvot ekonomiskos šokus. Protams, KKS jāpiedāvā rīcības plāns. Pie katra scenārija (jāziņo, jāvērtē, jāuzrauga, regulatora un biedriem), jābūt izstrādātiem soļiem, lai samazinātu riskus. Sabiedrībai aktīvi jāizvieto tā, lai jebkurā brīdī tiktu nodrošināta tās kreditoru juridiski pamatoto prasību apmierināšana (likviditāte). 2. Riska darījumu kontroles politika; Politikas mērķis ir: <ul style="list-style-type: none"> • Nodrošināt Sabiedrības aktīvu aizsardzību, veicot ar tās darbību saistīto risku, tai skaitā lielo riska darījumu identifikāciju, reģistrāciju, novērtēšanu un novēršanu, • Izvietot Sabiedrības aktīvus tā, lai samazinātu potenciālos zaudējumus gadījumā, ja ieguldītie līdzekļi riska darījumos netiek atmaksāti laikā un pilnā apmērā, • Kapitāla prasības var nosegt ar pašu kapitālu 3. Valūtas risku politika; Krājaizdevu sabiedrības visā pasaulē darbojas ar pašmāju valūtu, attiecīgā Latvijā – eiro. Tādejādi, šī politika ir vairāk kā papildus. 	

12.Kredītpolitika	<p>Normatīvie akti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krājaizdevu sabiedrību likums (IV nodaļa); • Kredīta reģistra likums; • Patērētāju tiesību aizsardzības likums; • MK Noteikumu Nr.1219 "Noteikumi par patērētāju kreditēšanu"; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.248 "Kredītriska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi"; • LB noteikumi Nr.93 "Kredītu reģistra noteikumi"; <p>Papildus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • FKTK normatīvie noteikumi Nr.233 "Iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi" • Krājaizdevu sabiedrības likums (I, III, IV nodaļa); • FKTK normatīvie noteikumi Nr.20/8 "Krājaizdevu sabiedrības darbību raksturojošo rādītāju aprēķināšanas noteikumi"; <p>Papildus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • FKTK normatīvie noteikumi Nr.233 "Iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi"; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.195 "Likviditātes prasību, to izpildes kārtības un likviditātes riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi"
<p>Apraksts:</p> <p>Stūrkakmens krājaizdevu sabiedrībai, pamatu pamats. Noguldījumu var pieņemt katrs, bet kredītrisku novērtēšana, būtībā kredītu izniegšana un nepazaudēšana ir pati svarīgākā lieta. Tiek identificēti galvenie mērķi un noteikta izvērtēšanas, uzraudzīšanas un sliktāka scenārija papildīšanās kārtība, un rīcības plāns kredīta neatmaksāšana gadījumos. Tiek izlemts, vai kredīti būs īstermiņa vai ilgtermiņa, mazi vai lieli, ar/bez nodrošinājumu, cik lielas hipotēkas ar galvojumu, vai kustamu ķīlu.</p> <p>Jāvienojas par korekciju veikšanu pie kredītligumiem, termiņa pagarinājumiem, saīsinājumiem, pirms termiņa atmaksām.</p>	

<p>13. Noguldījumu piesaistīšanas noteikumi</p>	<p>Normatīvie akti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krājaizdevu sabiedrības likums (IV nodaļa); • Noguldījumu garantiju likums; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.166 “Normatīvie noteikumi par noguldītājam sniedzmo informāciju”; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.104 “Informācijas par garantēto atlīdzību apkopošanas un sniegšanas normatīvie noteikumi”; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.103 “Pārskata par segtajiem noguldījumiem sagatavošanas un maksājumiem noguldījumu garantiju fondā piemērojamo korekcijas koeficientu noteikšanas normatīvie noteikumi”; • Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums; • MK noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”; • LB noteikumi Nr.109 “Rezervju bāzes un prasību aprēķina” sagatavošanas noteikumi”; <p>Papildus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • FKTK normatīvie noteikumi Nr.125 “Klientu padziļinātās izpētes normatīvie noteikumi”;
<p>Apraksts: Noguldījumu piesaistīšanas noteikumos jādefinē KKS darbības veids un vēlamo noguldījumu apjoms, (minimālais, maksimālais). Visi depozīti garantēti līdz 100,000 EUR.</p>	

<p>14. Biedru uzņemšanas kārtība</p>	<p>Normatīvie akti</p>
<p>Apraksts: Nosaka biedru uzņemšanas kārtību. Galvenais aspekts šajā sadāļa noteikti vienu pamatpajas vērtību (nodrošina balstiesības); kā arī vienreizējo iestāšanās maksu (KKS nav jāmaksā par konta uzturēšanu). Ir noteikti jāparedz nākotnē uzņemt biedrus elektroniski, līdzīgi kā ASV, jo tas palīdzēs attīstīties.</p>	

15. Kredītkomitejas nolikums	Normatīvie akti Krājaizdevu sabiedrību likums; Kooperatīvo sabiedrību likums
Apraksts: Kredītkomiteja izskata kredītpieteikums, rekomendē vai izsniegt kredītus.	

16. Grāmatvedības politikas un uzskaites organizācijas galveno principu apraksts	<p>Normatīvie akti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krājaizdevu sabiedrību likuma (V nodaļa); • Likums "Par grāmatvedību"; • Likums "Par nodokļiem un nodevām"; • MK noteikumi Nr.585 "Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju"; • MK noteikumi Nr.584 "Kases operāciju uzskaites noteikumi" (ja KKS ir kase); • FKTK normatīvie noteikumi Nr.232 "Krājaizdevu sabiedrību gada pārskata sagatavošanas normatīvie noteikumi"; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.40 "Krājaizdevu sabiedrību ienākumu un izdevumu uzskaites normatīvie noteikumi"; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.24/9 "Aktīvu un ārpusbilances saistību novērtēšanas normatīvie noteikumi"; • LB noteikumiem Nr.132 "Monetāro finanšu iestāžu "Mēneša bilances pārskata" sagatavošanas noteikumi"; • LB noteikumiem Nr.133 "Monetāro finanšu iestāžu procenta likmju sagatavošanas noteikumi" <p>Papildus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • FKTK normatīvie noteikumi Nr.233 "Iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi"
---	--

Apraksts: Izpaužas kā jebkuram citam jūsu uzņēmumam, vai saimniecībai, bet ar to atšķirība, ka darbojas pēc Latvijas Bankas noteiktās kontēšanas plāna, kas nozīmē, to ka, grāmatvedības uzskaites atšķiras un ir jāievēro finanšu institūciju speciāli noteiktās prasības.	
---	--

<p>17. Aktīvu un informācijas sistēmu aizsardzības noteikumi</p>	<p>Normatīvie akti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fizisko personu datu aizsardzības likums; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.112 "Finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku informācijas sistēmu drošības normatīvie noteikumi"; <p>Papildus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • FKTK normatīvie noteikumi Nr.233 "Iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi"
<p>Apraksts:</p> <p>Aktīvu un informācijas sistēmu aizsardzības noteikumi nepieciešami informācijas drošība, lai tā nenokļūst nepiederošo rokās. Šajā gadījumā izmantotā sistēma ir ļoti būtisks faktors. Visām KSS ir jāreģistrējas Datu Valsts inspekcijā uzsākot darbību.</p>	
<p>18. Aizdomīgu finanšu darījumu identifikācijas politika un procedūra</p>	<p>Normatīvie akti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums; • MK noteikumi Nr.1071 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem"; <p>Papildus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • FKTK normatīvie noteikumi Nr.125 "Klientu padziļinātās izpētes normatīvie noteikumi"; • FKTK normatīvie noteikumi Nr.25 "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi"
<p>Apraksts:</p> <p>Ir svarīgi izveidot aizdomīgu finanšu darījumu rīcības politiku, kura spētu identificēt patiesā labuma guvēju: iepazīšanas ar aizdomīgo darījumu politiku un procedūru; Nozīmīgo politisko personu identifikācijas politika.</p>	

19.Telpu izmantošanu pamatojošs dokuments.	Normatīvie akti FKTK normatīvie akti
Apraksts: Nepieciešama piekrišana, ka attiecīgā persona, pašvaldība ļauj brīvi izmatot telpas.	

4. Galvenās atziņas un skats nākotnē stiprinot Kooperatīvo Krājaizdevu Sabiedrību kustību

Rokasgrāmata par kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām ļauj katram interesentam ielūkoties šīs fundamentāli svarīgās finanšu institūcijas būtībā. KKS ir bijis pamats tālākajai finanšu sektora un arī ekonomikas attīstībai daudzās valstīs un mūsdienās vēl joprojām ir galvenais spēlētājs *cilvēku finanšu kooperācijā*.

Kopsavilkumā izcelti galvenie fakti un būtiskākie argumenti, kas parāda: lai Latvija spētu sasniegt savus plānotos mērķus – ES vidējo līmeni –, ir vajadzīgas kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības, jo tās sekmē valsts tālāku izaugsmi un, pats būtiskākais, ļauj piekļūt finanšu resursiem tiem cilvēkiem, kam tas ir visvairāk nepieciešams.

Lai veiksmīgi attīstītu krājaizdevu sabiedrību kultūru Latvijā, jāiepazīstas ar labākajiem piemēriem citur pasaulē. Valstīs, kur pieredze KKS jomā ir ilgāka par gadsimtu, kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības kalpo sociālās nevienlīdzības mazināšanai un krīzes situāciju atrisināšanai, kā arī biedru finansiālā stāvokļa uzlabošanai. ASV un Kanādā daļa krājaizdevu sabiedrību ir izaugušas par milzīgām organizācijām, kas saviem biedriem piedāvā izdevīgākus nosacījumus finanšu pakalpojumu jomā, taču šajās valstīs ir izplatītas arī nelielas vietēja līmeņa KKS, kas fokusējas uz sociālo palīdzību un nelieliem aizdevumiem.

Savukārt valstīs, kas gan ģeogrāfiskā novietojuma, gan vēsturiskās pieredzes aspektā ir līdzīgākas Latvijai, ir skaidri saskatāma tendence, ka KKS tiek izmantotas valsts labklājības veicināšanai, piemēram, palīdzot attīstīties lauksaimniekiem un lauku reģionu iedzīvotājiem (Lietuva), kā arī veicinot jaunu uzņēmumu rašanos un nelielu kompāniju attīstību visā valstī vai pat aizstājot komercbanku filiāles, kā tas noticis Polijā. No Ziemeļīrijas piemēra var mācīties, cik nozīmīgi ir nodrošināt efektīvu pārvaldību un tirgus principu ievērošanu arī krājaizdevu sabiedrību kontekstā, lai būtu iespējams savienot gan organizācijas finansiālās attīstības mērķus, gan apkārtējās vides attīstību un cilvēku labklājības izaugsmi. Šo valstu pieredze liecina, ka krājaizdevu sabiedrības ir lielisks veids, kā

veicināt valsts attīstību, vienlaikus nodrošinot ekonomisku ieguvumu KKS biedriem.

Sabiedrībā daudz ir runāts par Latvijas vēsturisko spēku, bet maz apspriesti faktori, kas stimulēja un ļāva attīstīt tirdzniecību, eksportu un uzņēmējdarbību. Viens no galvenajiem faktoriem bija Latvijas iedzīvotāju aktivitāte, veidojot KKS un darbojoties tajās.

Pirmās brīvvalsts laikā KKS ietekme bija ļoti ievērojama – tajās iesaistījās 10% Latvijas iedzīvotāju. KKS pārklāja visu valsts teritoriju un aktīvi darbojās lielā daļā lauku pagastu (ar grūtībām Latgalē). Tas ļāva KKS būt par vienu no balstiem tā laika Latvijas ekonomikai, kas lielā mērā koncentrējās uz lauksaimniecības sektoru un kurā bija ļoti plašs sīko un vidējo lauksaimnieku un citu uzņēmēju tīkls. KKS ļāva uzņēmējiem atrisināt problēmas ar inventāra iegādi un pārvarēt citus saimnieciskus izaicinājumus. Tas arī nodrošināja tik veiksmīgus ekonomiskos rezultātus.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas mūsu valsts ekonomika ir atvērta un orientēta uz Rietumu vērtībām, tomēr mēs esam aizmirsuši ekonomiskās izaugsmes pamatus.

KKS tīkls šobrīd ir tikai maza daļa no pirmās brīvvalsts laika mēroga, tomēr tam ir sava stabila darbības niša. KKS spēja pārciest ekonomisko krīzi vieglāk nekā citas nozares. Šajā ziņā ievērojami palīdz KKS sistēmas uzbūve, kas balstās uz biedru savstarpējo uzticību, savukārt to veicina darbība kopīgā nozarē un arodā vai arī teritoriālās saites.

Par KKS biedru savstarpējo uzticību liecina arī aktīvu apjoma pieaugums, kaut gan KKS sektorā Latvijā iestāžu un biedru skaits vairs nepieaug. Tātad KKS darbojas ilgtermiņa biedri, kuri joprojām turpina aktīvi ieguldīt finanšu līdzekļus krājaizdevu sabiedrībās.

KKS finanšu rādītāji norāda uz to, ka šī sektora izaugsme ir pretēja kopējām makroekonomikas tendencēm. Straujas ekonomikas izaugsmes laikā KKS rentabilitāte ir mazāka nekā citos sektoros (nekustamie īpašumi, finanšu tirgi), un tas ierobežos izaugsmes ātrumu, savukārt krīzes apstākļos KKS uzrāda stabilitāti un ievērojami labāku rentabilitāti nekā citas nozares, kuras šajā periodā cieš zaudējumus.

Latvijas KKS izaicinājums ir jaunu biedru piesaiste, kas ir īpaši aktuāli pēdējos divos gados, kad biedru skaits ir samazinājies. Ļoti nozīmīgs šis jautājums ir teritoriālajām KKS, jo Latvijā, it īpaši mazajās lauku pašvaldībās (Vidzemē un Kurzemē daudz teritoriālo KKS), samazinās iedzīvotāju skaits. Šī samazinājuma rezultātā ir problēmas ar jaunu biedru piesaisti KKS ir neizbēgamas.

KKS neapgūtais potenciāls Latvijā ir saistīts ar Rīgu un Pierīgu. Lai gan arī galvaspilsētā iedzīvotāju skaits samazinās, tur ir vērojama augsta ekonomiskā aktivitāte. Savukārt Pierīgas novadi ir vienīgās Latvijas teritorijas, kurās pēdējo 10 gadu laikā palielinājies (vai saglabājies nemainīgs) iedzīvotāju skaits, turklāt suburbanizācijas procesa ietekmē uz dzīvi šajās teritorijās ir pārcēlušies daudzi cilvēki darbaspējas vecumā.

Lai mēs spētu ne tikai attīstīt Latvijas ekonomiku, bet arī dotu Latvijas iedzīvotājiem iespēju dzīvot laukos, krājaizdevu sabiedrības ir ļoti svarīgs faktors, tāpēc jāturpina tās attīstīt un veidot, kā arī stiprināt KKS kustību. Kur cilvēki strādā, kooperējas, tur rodas arī darba iespējas un ir laba vieta attīstībai. Nevajag gaidīt uz politiskajiem solījumiem vai labumiem no valsts – nepieciešams pašiem aktīvi iesaistīties krājaizdevu sabiedrību kustībā vai nu savā dzīvesvietā, vai kopā kolēģiem izveidot savu KKS. Jo tikai kopīgā darbā mēs spēsim panākt tādu rezultātu, pēc kāda visi alkstam – spēcīgu un stipru Latvijas ekonomiku.

Mēs gribam uzreiz darīt lielas lietas, radīt inovācijas un milzīgus uzņēmumus, bet ir jāsāk ar pamatiem, lai kā arī citreiz to negribētos atzīt. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības ir pirmais solis, lai mēs pārvarētu savstarpējo neuzticību, iemācītos uzticēties, spētu kopīgi vineoties par mērķiem, cits citam no sirds palīdzētu un sniegtu cilvēkiem iespējas darboties un realizēt savas idejas.

Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības sevi ir pierādījušas – tagad ir pienācis laiks sevi pierādīt mums.

PIELIKUMS

KKS	Pašvaldības, kurās darbojās KKS
AlfaBeta	Nav
Allažu saime	Siguldas novads, Inčukalna novads, Mālpils novads, Ropažu novads
Avots 37	Jelgavas novads, Jelgava, Ozolnieku novads
Cēsu kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Cēsu novads
Dzelzsceļnieks KS	Nav
Dzēse pluss	Grobiņas novads, Durbes novads
Hanzas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Nav informācijas
Kandavas novada kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Kandavas novads
Kauguru kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Brenguļu novads, Priekuļu novads
Ķekavas novada kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Nav informācijas
LABA kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Nav
LAKRS KS	Nav
Latvijas lauksaimnieku krājaizdevu sabiedrība KKS	Nav
Latvijas tirdzniecības flotes jūrnieku arodbiedrību KKS "Jūrnieku forums"	Nav
Latvijas veselības un sociālās aprūpes darbinieku KKS	Nav
Lielvārdes kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Lielvārdes novads
Līgatnes Druva	Līgatnes novads

KKS	Pašvaldības, kurās darbojās KKS
Nīgrande	Saldus novads
Nītaures kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Amatas novads (un apkārtējie novadi)
Pūņu kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Talsu novads
Pūres kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Tukuma novads
Rucavas krājaizdevu sabiedrība	Rucavas novads
Rūjienas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Rūjienas novads, Naukšēnu novads, Mazsalacas novads
Rundāles kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Rundāles novads
Salas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Salas novads
Skolu krājaizdevu sabiedrība	Nav
Straupes kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Pārgaujas novads
Šķilbēni	Viļakas novads
Taurenes kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Vecpiebalgas novads
Tirzas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Nav informācijas
Vecpiebalgas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Vecpiebalgas novads, Madonas novads
Veselavas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Vecpiebalgas novads, Madonas novads
Zosēnu kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Vecpiebalgas novads, Madonas novads
Rīgas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība	Rīga (un apkārtējie novadi)

Atsauces un resursi

1. Latvija

1. Būmerts, J. (1939). Krājaizdevu sabiedrības Latvijā.
2. Kučinskis, J. (2004). Kooperācijas attīstība Latvijā un pasaulē.
3. Lapiņš, P. (1930). Kas ceļ kredītkooperatīva darbību un apvienoto biedru labklājību? Rīga: Latvijas Kooperatīvu Izdevniecības Savienības izdevums.
4. Margērs, S. (1932). Trešā tautas skaitīšana Latvijā 1930. gadā. Rīga: Valsts statistiskā pārvalde.
5. Būmerts, J. (1939). Diplomdarbs "Krājaizdevu sabiedrības Latvijā"
6. Krājaizdevu sabiedrības "Klints" statūti. (1921).
7. Kučinskis, J. (2004). Kooperācijas attīstība Latvijā un pasaulē. Latvijas Hipotēku un zemes banka.
8. Latviešu kooperatīvais kredīts. (1937). Latvijas Tautas banka.
9. Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība. (n.d.). Kas ir kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības? No: Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība: <http://www.lkkss.lv/kas-ir-kks>
10. Latvijas krājaizdevu sabiedrības 1930. gadā. (1932). Latvijas kooperatīvu kongresu padome.
11. Āboliņš, D. K. (2014, marts). Banku uzdevumi mainās. Latvijas Avīze
12. Aleksandrova, M. (2001). Savstarpējās finansiālās palīdzības potenciāls. Latvijas Ekonomists (nr. 5), 69. lpp.
13. Baltača, B. (1999, 28. maijs). Latvijā ir septiņas krājaizdevu sabiedrības. Praktiskais Latvietis (nr. 21).
14. Baltača, B. 2003. Finanšu kooperatīvu pievienotā vērtība. // Latvijas Universitātes raksti. 665.sējums. Sociālās zinātnes. Doktorantu raksti. Latvijas Universitāte, Rīga. 19 –26. lpp.

15. Brazovskis, J. (1999). Palīdzēsim paši sev. Lauku Avīze (11), 12. lpp.
16. Brūniņa, V. (2015, augusts). Laba alternatīva laukos. Liesma
17. Čoders, Ē. (2010, februāris 23). Pelnām Latvijai. Rīgas Apriņķa Avīze .
18. Dzelzceļnieks KS. (2015). Dzelzceļnieks KS – uzticams partneris jau 20 gadus. Latvijas Dzelzceļnieks (Nr. 9).
19. Feldmane, S. (2015, aprīlis). Strādāt savu biedru labā. Druva.
20. Feldmane, S. (2015, marts). Sava krājaizdevu sabiedrība. Druva.
21. Feldmane, S. (2016, marts). Cits citu kreditē. Druva.
22. Feldmane, S. (2016, marts). Skaitļi rāda – dzīve iet uz augšu. Druva.
23. Fridrihsone, M. (2007, 22. jūnijs). Kredītu reģistrā – arī krājaizdevu sabiedrības. Dienas Bizness (119), 7. lpp.
24. Graudiņš, U. (2009, 24. marts). Krājaizdevu sabiedrībām atbalstu nevajag. Latvijas Avīze.
25. Graudiņš, U. (2015, jūnijs). Krājaizdevas aktivizējas. Latvijas Avīze.
26. Graudiņš, U. (2016, janvāris). Krājaizdevu sabiedrības izaugsmei, nevis peļņai. Latvijas Avīze.
27. Hāka, Ž. (2016, marts). Vēlas aktivizēt krājaizdevu sabiedrības. Dienas Bizness.
28. Jakušonoka, I. 2004. Krājaizdevu sabiedrības – risks un iespējas lauku uzņēmējiem. LLU raksti 11 (306), 2004, Jelgava, 54.–63. lpp.
29. Kalnozols, V. (2015, aprīlis). Par krājaizdevu sabiedrībām. Diena.
30. Kārkliņš, K. (2009, 25. aprīlis). Kooperatīvos izdevīgāki nosacījumi nekā bankās. Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai.
31. Karpova, I. (2014). Valkā tiek dibināta krājaizdevu sabiedrība. Ziemeļlatvija (nr. 72).
32. Kesnere, R. (2014). Grib aizvietot bankas. Diena (nr. 32).

33. Kesnere, R. (2016, februāris). Nauda, kas balstās uzticībā. Diena.
34. Lisovskis, N. (1996). Kam Latvijā vajadzīgas krājaizdevu sabiedrības? Dienas Bizness (nr. 85).
35. LTFJA KKS Jūrnieku forums. (2015). Истинным курсом. Jūrnieku Vēstnesis, 4/5.
36. Marcinkēviča, L. (1999, 8. aprīlis). Aktuāla atbilde. Izglītība un Kultūra.
37. Odiņa, I. (2008, 12. novembris). Krājaizdevu sabiedrības un pasaules finanšu krīze. Druva.
38. Pakalne, A. (2011, 22. oktobris). Joprojām krāj un aizdod. Praktiskais Latvietis.
39. Peļše, R. (1997). E. Repše prognozē krājaizdevu sabiedrību bankrotus. Dienas Bizness (nr. 183).
40. Petrāne, L. (2005, 23. maijs). Pašu kases kļūst populāras. Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai (nr. 118), 7. lpp.
41. Riekstiņa, A. (2000, nr. 11). Krājaizdevu sabiedrība – droša kā bankā? AgroTops, 5. lpp.
42. Rone, M. (2016, marts). Cerot uz vēl ražīgāku siena laiku. Liesma.
43. Salēviča, A. (1998). Interese par krājaizdevu sabiedrībām aug. Praktiskais Latvietis (nr. 23), 5. lpp.
44. Šķepaste, I. (2004, 7. janvāris). Krājaizdevu sabiedrības aug. Dienas Bizness (nr. 3), 4. lpp.
45. Stokenberga, D. (2014, oktobris). Krājaizdevu sabiedrība „Allažu saime” veicina ekonomisko attīstību novadā. Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai.
46. Tamane, R. (2016, marts). Nodibināta krājaizdevu sabiedrība „Metsopole”. Auseklis
47. Upena, G. (2015). Krājaizdevu sabiedrība aug. Avīze Piebaldzēniem (nr. 11).
48. Zeltkalne, U. (2014). Krājaizdevu sabiedrības – Latvijas nākotne. Meža Avīze (nr. 226).

Interneta resursi:

49. PMLP. 2016. Iedzīvotāju reģistra statistika uz 01.01.2016.
Pieejams: <http://www.pmlp.gov.lv/sakums/statistika/iedzivotaju-registrs/>
50. World Council of Credit Unions. 2016. Historical Credit Union Data 1995–2011 <http://www.woccu.org/publications/statreport>
51. Finanšu un kapitāla tirgus komisija. 2016. Krājaizdevu sabiedrības Ceturkšņa pārskati. <http://www.fktk.lv/lv/statistika/krajaizdevu-sabiedribas/ceturksna-parskati.html>
52. Finanšu un kapitāla tirgus komisija. 2016. Banku darbība Latvijā 2015. gadā. http://www.fktk.lv/attachments/article/5595/BANKU_DARB%C4%AABA_2015_FINAL_medijiem_1802.pdf
53. Latvijas Komercbanku asociācija. 2016. Banku darbība http://www.lka.org.lv/lv/statistika/banku_darbiba.html
54. Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība. 2016. Statistika <http://www.lkss.lv/statistika>

2. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības pasaulē

1. Adusei, M., & Afrane, S. K. (2013). The Impact of Credit Union Financial Intermediation on Economic Growth: A Multi-Country Analysis. *Global Journal of Business Research*, 7.
2. Economist, T. (2015, October 29). Winning converts. *The Economist*.
3. Karp, G. (2016). 10 things you should know about credit unions. *Chicago Tribunal*.
4. McKillop, W., & Wilson, J. O. (2001). *Credit Unions: A Theoretical and Empirical Overview*. New York University Salomon Center and Wiley Periodicals.
5. Union, W. C. (2014). WCCU Credit Union Annual Report 2014. Retrieved from WCCU Credit Union: <https://www.wccucreditunion.coop/wp-content/uploads/2016/01/Annual-Report-2014.pdf>
6. Access, C. U. (2016). Latvian FCU. No: Credit Union Access: <http://creditunionaccess.com/cu18422.htm>
7. Adusei, M., & Afrane, S. K. (2013). The Impact of Credit Union Financial Intermediation on Economic Growth: A Multi-Country Analysis. *Global Journal of Business Research*, 7.
8. Cuhub. (2014). Latvian Cleveland Credit Union. No: Cuhub: <http://www.cuhub.org/listing/latvian-cleveland-credit-union-oh/>
9. Economist, T. (2015, October 29). Winning converts. *The Economist*.
10. Flessner, D. (2015, June 15). Times Free Press. No: Credit unions grow in size and services, shrink in number: <http://www.timesfreepress.com/news/business/aroundregion/story/2015/jun/15/credit-unions-grow-size-and-services-shrink-number/309680/>
11. Frame, W. S., & Coelli, T. J. (2001). U.S. Financial Services Consolidation: The Case of Corporate Credit Unions. *Review of Industrial Organization*, 18(2).

12. Group, C. M. (2015). Credit Union Trends Report. No: Cuna Mutual: https://www.cunamutual.com/~media/cunamutual/about-us/credit-union-trends/public/may_2015_cu_trends_report.pdf
13. Hub, C. U. (2014). Credit Unions. No: Credit Union Hub: <http://www.cuhub.org/>
14. Institute, L. I. (2011). Legal Information Institute. No: Cornell University Law School: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/12/1790d>
15. Karp, G. (2016). 10 things you should know about credit unions. Chicago Tribunal.
16. Marte, J. (2014, August 5). About 100 million Americans are now using credit unions. Should you join them? No: The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2014/08/05/about-100-million-americans-are-now-using-credit-unions-should-you-join-them/>
17. Mavrenko, T. (2011). Development of Microfinance in Latvia: New Look at Savings and Credit Unions. Journal of Business Management.
18. McKillop, W., & Wilson, J. O. (2001). Credit Unions: A Theoretical and Empirical Overview. New York University Salomon Center and Wiley Periodicals.
19. Moody, J. C., & Fite, G. C. (1984). The Credit Union Movement: Origins and Development 1850 to 1980. Dubuque, Iowa: Kendall/Hunt Publishing Co.
20. Schenk, M. (2007). Commercial Banks And Credit Unions. No: Credit Union National Association: <http://docplayer.net/7216671-Commercial-banks-and-credit-unions.html>
21. Union, L. C. (2016). Latvian Cleveland Credit Union. No: Latvian Cleveland Credit Union: <http://www.latvianclevelandcu.org/>
22. Union, L. C. (2016). The way up starts here. No: Latvian Credit Union: <https://www.latviancu.com/>
23. Union, N. F. (2016). Navy Federal Credit Union. No: Navy Federal Credit Union: <https://www.navyfederal.org/about/about.php>

24. Union, W. C. (2014). WCCU Credit Union Annual Report 2014. No: WCCU Credit Union: <https://www.wccucreditunion.coop/wp-content/uploads/2016/01/Annual-Report-2014.pdf>
25. Unions, U. C. (2016). Latvian Heritage Federal Credit Union. No: USA Credit Unions: <http://www.usacreditunions.com/latvian-heritage-federal-credit-union-15779>
26. Unions, U. C. (2016). Northern California Latvian Credit Union. No: USA Credit Unions: <http://www.usacreditunions.com/northern-california-latvian-credit-union-63097>
27. Canada, C. U. (2016, March 31). About Atlantic Credit Unions. Retrieved from Credit Unions Atlantic Canada: <http://atlanticcreditunions.ca/about-us/fast-facts/>
28. Mavrenko, T. (2011). Development of Microfinance in Latvia: New Look at Savings and Credit Unions. *Journal of Business Management*.
29. Grant, Y. (2009). My ne torquem dengami na ploschadiah. *Biznes klass!* (nr. 3), lpp. 36–37..
30. Liutvinskienė, J. (2014). Credit Unions' System in Lithuania. Kaunas: Lithuanian Central Credit Union.
31. Liutvinskiene, J. (2014). Lithuanian Credit Unions. Retrieved from European Microfinance Network Conference: http://www.emnconference.org/archives/lisbon2014/images/lisbon/Workshops_Outputs/Lithuanian_Credit_Unions.pdf
32. Bank, W. (2010). Credit Unions in Poland: Diagnostic and Proposals on Regulation and Supervision. Washington: The World Bank. Retrieved from http://siteresources.worldbank.org/POLANDEXTN/Resources/SKOK_report.pdf
33. Mavrenko, T. (2011). Development of Microfinance in Latvia: New Look at Savings and Credit Unions. *Journal of Business Management*.
34. Muqtadir, M. (2013, July 29). Introduction to Credit Union Statistics. Retrieved from Bank of England: <http://www.bankofengland.co.uk/statistics/Documents/ms/articles/art1jul13.pdf>

35. Union, C. (2016). About the Credit Unions. Retrieved from Credit Union: <http://www.creditunion.ie/howeare/aboutus/aboutthecreditunions/>
36. Canada, C. U. (2013). Canada's Credit Unions and the State of the System. Credit Union Central of Canada
37. Access, C. U. (2014). Local Credit Unions. Retrieved from Local Credit Unions: <http://creditunionaccess.com/top50creditunions.htm>
38. BECU. (2016). BECU Homepage. Retrieved from BECU Homepage: <https://www.becu.org/everyday-banking>
39. Attīstības finanšu institūcija ALTUM. (n.d.). No: www.altum.lv
40. Biedrība Krājaizdevu apvienība . (n.d.). No: www.kaa.lv
41. Dzelzceļnieks KS. (n.d.). No: www.dzks.lv
42. Finanšu un kapitāla tirgus komisija. (n.d.). No: www.fktk.lv
43. Kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība „Allažu saime”. (n.d.). No: www.allazusaimelv.lv
44. Latvijas Banka. (n.d.). No: www.bank.lv
45. Latvijas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību savienība. (n.d.). No: www.lkkss.lv
46. LTFJA KKS „Jūrnieku forums”. (n.d.). No: www.jurfor.lv
47. Rīgas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība. (n.d.). No: www.rkks.lv
48. SIA Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs. (n.d.). No: www.llkc.lv
49. Čoders, Ē. (2015). Krājaizdevu Sabiedrība “Allažu saime”. Ozolnieki: LLKC.

3. Praktiskie soļi līdz savai kooperatīvajai krājaizdevu sabiedrībai

1. Čoders, Ē. (2015). Pieredze, vadot "Allažu saimi" un pilnveidojot KKS kustību Latvijā. (Intervēja M. M. Irbe)
2. Burgis, V. (2016). KKS dibināšanas juridiskie aspekti. (Intervēja R. Strenga)
3. Cimdiņš, U. (2015). Dibinot Rīgas KKS un nākotnes redzējums. (Intervēja M. M. Irbe)
4. FKTK. (n.d.). FKTK izdotie noteikumi. No: <http://www.fktk.lv/lv/tiesibu-akti/krajaizdevu-sabiedribas/fktk-izdotie-noteikumi.html>
5. FKTK. (n.d.). Ieteikumi kredītiestādēm un finanšu iestādēm politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai. No: <http://www.fktk.lv/lv/tiesibu-akti/kreditiestades/fktk-izdotie-noteikumi/citi/5648-ieteikumi-kreditiestadem-un-finansu-iestadem-politiski-nozimigu-personu-to-gimenes-loceklu-un-ar-tam-ciesi-saistitu-personu-noskaidrosanai-izpetei-un-darijumu-uzraudzibai.html>
6. FKTK. (n.d.). Jautājumi un atbildes par politiski nozīmīgu personu padziļinātu pārbaudi korupcijas risku novēršanas nolūkos. No: <http://www.fktk.lv/lv/mediju-telpa/pazinojumi-masu-informacijas-l/2016/5723-jautajumi-un-atbildes-par-politiski-nozimigu-personu-padzilinat-parbaudi-korupcijas-risku-noversanas-nolukos.html>
7. FKTK. (n.d.). Krājaizdevu sabiedrība. 2016. No: <http://www.fktk.lv/lv/licencesana/krajaizdevu-sabiedribas-licenc.html>
8. FKTK. (n.d.). Noguldījumu piesaistītāju maksājumu saistību iekļaušanas noguldījumu garantiju fondā normatīvie noteikumi. No: <http://likumi.lv/ta/id/278538-noguldijumu-piesaistitaju-maksajumu-saistibu-ieklausanas-noguldijumu-garantiju-fonda-normativie-noteikumi>
9. Jakušonoka, I. (2004). Krājaizdevu sabiedrības – risks un iespējas lauku uzņēmējiem. Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Grāmatvedības un finanšu katedra. Jelgava: LLU Raksti.

10. KAA. (n.d.). 16. februāra intervija par krājaizdevu sabiedrībām. No: <https://kaa.lv/page/2/>
11. KAA. (n.d.). Krājaizdevu sabiedrību un banku atšķirības. No: <https://kaa.lv/resursi/krajaizdevu-sabiedribu-un-banku-atiskiribas/>
12. KAA valde (Ēriks Čoders, P. M.; 2016). Izmaksas, dibinot KKS. (Intervēja R. Strenga)
13. Kazačkova, O. (2015). KKS "Dzelzceļnieks" izaugsme un KKS kustība Latvijā. (Intervēja M. M. Irbe)
14. Korbuts, A. (2015). "Jūrnieku forums" un tā unikalitāte. (Intervēja M. M. Irbe)
15. Latvijas Banka. (n.d.). Kredītu reģistrs. No: <https://www.bank.lv/par-mums/uzdevumi/kreditu-registrs/par-kreditu-registru>
16. Latvijas Kooperatīvo Krājaizdevu Sabiedrību Savienība. (2015). Krājaizdevu sabiedrības (KS) licencēšanas kārtība. Rīga: LKKS.
17. Latvijas Vēstnesis. (n.d.). Kooperatīvo sabiedrību likums. No: <http://likumi.lv/doc.php?id=47009&mode=KDOC>
18. Latvijas Vēstnesis. (n.d.). Krājaizdevu sabiedrību likums. No: <http://likumi.lv/doc.php?id=7115>
19. Latvijas Vēstnesis. (n.d.). Kredītu reģistra noteikumi. No: <http://likumi.lv/doc.php?id=251563>
20. Latvijas Vēstnesis. (n.d.). Noguldījumu garantiju likums. No: <http://likumi.lv/ta/id/274737-noguldijumu-garantiju-likums>
21. Latvijas Vēstnesis. (n.d.). Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. No: <http://likumi.lv/doc.php?id=178987>
22. Rīgas KKS. (n.d.). Par Rīgas kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību. No: <http://www.rkks.lv>